

МАҶАЛЛАИ МАЗКУР АЗ ТАРАФИ
АССОТСИАТСИЯИ МИЛЛИИ ЗАНҶОИ
СОҶИБКОРИ ТОҶИКИСТОН ТАҲИЯ ШУДААСТ.

Сарпарастии кулл:

Сарпарастии кулли иттилоотӣ:

Сарпарастон:

Бонуи соҳибкори сол
Ҷоизаи "ФАРАҲ" - 2016

Woman Entrepreneur
of the Year
Award "FARAH-2016"

Хуҷанд-2016 / Khujand-2016

**Ба иштирокдорони озмуни
Бонуи Соҳибкори сол – «ФАРАҲ – 2016»**

Эмомалӣ Раҳмон

**To the participants of the competition
Woman Entrepreneur of the Year
“Farah – 2016”**

Emomali Rahmon

Бовар дорам, ки мардуми бонангу номус ва худшиносу ватандӯсти мо минбаъд низ бо шукронаи соҳибдавлативу соҳибватанӣ ва бо заҳмати софдилонаву азму иродаи қавии худ Ватани маҳбубамонро боз ҳам ободу сарсабз менамоянд, шӯҳрати онро дар арсаи байналмилалӣ баланд бардошта, дар бунёди ҷомеаи адолатпарвари демократӣ, ҳуқуқбунёд ва дунявӣ саҳми босазои худро мегузоранд ва бо ҳамин роҳ сарнавишти таърихӣ халқамонро, ки аз истиқлол ва ваҳдати ҷовидонаи миллӣ ибтидо мегирад, сарбаландона идома медиҳанд.

I am confident that people of our honest-minded, decent and patriotic nation will continue to quicken the flourishing of our Motherland with a sense of gratitude for having their own state and homeland, with sincere labor and a strong will. They will strive for increasing the fame of their Motherland throughout the world and contribute to the building of a fair, democratic, lawful and secular society. As a result of these deeds our nation will uphold its historical destiny from its origins of independence and everlasting national unity.

4

■ Махкамова Гулбаҳор

Раиси Раёсати АМЗСТ, Директори кулли ҚСП ТАҚҲ "ИМОН ИНТЕРНЕШНЛ"
Муаллифи лоиҳаи Бонуи соҳибкори сол Ҷоизаи "ФАРАҲ"
Раиси Шӯрои сарпарастони озмун

■ Makhkamova Gulbakhor

Председатель Правления НАДЖТ Генеральный директор
ЗАО МДО "ИМОН ИНТЕРНЕШНЛ" Автор проекта
Женщина-предприниматель года Премия « ФАРАХ»
Председатель Попечительского Совета конкурса

Дар замони муосир зани тоҷик бомуваффақият дар бахшҳои мухталифи иқтисодӣ кору фаъолият намуда, аз ҷиҳати сифати кордонӣ ва қобилияти меҳнатӣ аз мардон камие надорад. Имрӯзҳо дар кишвар даҳҳо ҳазор занон бо сарбаландӣ нақши роҳбарии муассисаҳои худро адо намуда, моҳирона тиҷорати хурду миёнаро пеш мебаранд ва бо ҳамин муваффақият ва суботи ширкатҳои худро таъмин менамояд. Саҳми онҳо сазовори арзёбии баландтарин, эҳтиром ва эътирофи амиқ мебошад.

Мо медонем, ки дар ҷомеаи мо, саҳми занон дар рушди иқтисодӣ нодида мондааст ва аз ин рӯ эътирофи сазоворро ба даст оварда наметавонанд. Бинобар он, вазифаи аввалин ва муҳимтарини озмуни Зан - Соҳибкори сол Ҷоизаи "ФАРАҲ" – ин эътирофи саҳми занон - соҳибкорон дар рушди иқтисодӣ кишвар маҳсуб меёбад. Дуюм - барои афзун намудани ҳавасмандӣ ва шавқу рағбати занон ба фаъолияти соҳибкорӣ мебошад.

Аз рӯи натиҷаҳои се озмун, мо зиёда аз сад таърихи муваффақиятҳо бо ҳуҷҷатҳо тасдиқ намуда, беш аз навад филмҳои кӯтоҳмуддатро доир ба фаъолияти занони соҳибкор ба навор

Modern Tajik woman work successfully in various sectors of the economy, not yielding to men in their professional qualities and skills. Today, in our country tens of thousands of women successfully handle the role of being managers of their own businesses, and skillfully lead small and medium enterprises, providing both success and stability for their companies. Their contribution is worthy of the highest praise, deep respect and recognition.

We believe that in our society, a woman's contribution to economic development is seriously undervalued, and therefore she cannot get the public recognition she needs. Therefore, the first and most important objective of the "Woman Entrepreneur of the Year Award - Farah" contest is a recognition of the contribution of female entrepreneurs to the country's economy. A second key objective is to interest women and build their desire for entrepreneurship.

After three national competitions we have documented more than one hundred success stories, and made more than ninety short films covering the activities of entrepreneurs. Each semifinalist of the "Farah" completion acts as a role model and

бардоштем. Ҳар як нимфиналисти озмуни "ФАРАҲ" ҳамчун тамсила нақш офарида, барои дигар занон дар кӯшиши таъсис додани тиҷорати хусусии онҳо сарчашмаи илҳом ва намунаи ибрат мегардад.

Соҳибкорзани муосир барои ба муваффақиятҳо ноил шудан бояд кадом хусусиятҳо дошта бошад? Занон ба кадом мушкilot дучор шуда метавонанд ва чӣ тавр ин монеаҳо бартараф кардан лозим? Иштирокчиёни озмуни мо ба ҳамаи ин саволҳо посух дода метавонанд, аз ин бармеояд, ки онҳо таҷрибаи худро ба дигар занон омӯзонид, ба онҳо илҳом бахшида метавонанд.

Фикри баргузори намудани озмун кайҳо ба сари мо омада буд. Мо боварӣ доштем, ки агар дар пеши назари занон як намунаи илҳомбахш, мисоли реалии соҳибкорзан, ки аллакай ба муваффақиятҳо ноил гаштааст, ҷилвагар бошад, занони Тоҷикистон дар ташкили тиҷорати мустақили хусусии худ фаъолтар буда метавонанд. Барои дарёфти чунин соҳибкорзанони дурахшону қобилиятнок, мо қарор додем, ки миёни занон - соҳибкорон озмуни миллии ташкил ва гузаронида, барои равшан намудани роҳи дигарон "ситораҳои дурахшони" ин соҳаро ошкор намоем. Маротибаи нахустин соли 2012 ба мо муяссар гардид, ки идеяи худро дар амал татбиқ намоем. Мо ба дастгирии Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, аз ҷумла, ба Кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон сипосгузorem, зеро маҳз ин дастгирӣ ба нахустин озмуни ҷумҳуриявии соҳибкорзанон аҳамиятнокӣ бахшида, муҳим будани чунин чорабиниҳо таъкид намуд.

Дар тамоми давраи баргузори озмуни Зан-соҳибкори сол Ҷоизаи "Фараҳ" (солҳои 2012, 2014 ва 2016) дар он зиёда аз 1000 нафар занон ширкат варзиданд, ки беш аз сад нафари онҳо

becomes both a source of inspiration and an example for other women in their ambition to establish their own independent business.

What qualities should the modern business woman have in order to achieve success? What are the challenges women may face and how can they overcome these barriers? All these questions can be best answered by our contestants and so they are able to mentor and inspire other women.

The idea of the competition came to us a long time ago. We were convinced that women in Tajikistan could be more active in the creation of their own independent businesses, if they could see an inspiring example of business women as a role model who has already achieved success. To find these charismatic, bright entrepreneurs, we decided to organize and conduct a national competition among women entrepreneurs and to identify the "stars" of this sphere, so they could light the way. We managed to bring our idea to fruition for the first time in 2012. We are grateful for the support of the Government of Tajikistan, and in particular, the State Committee on Investments and State Property Management of the Republic of Tajikistan. Their support undergirded the importance of the first republic wide competition among women entrepreneurs and the overall significance of these types of events.

Since the beginning of the contest "Woman Entrepreneur of the Year Award - Farah" (held in 2012, 2014 and 2016), over 1,000 women entrepreneurs have participated, resulting in over a hundred recognized semifinalists, and more than thirty women have won in various contest categories, with three women taking the Grand Prize. All the participants of the contest are now connected together in a business women's

5

6

нимфиналистони озмун эътироф гардида, зиёда аз сӣ нафар ғолибони номинатсияҳо ва се нафар сазовори Шоҳҷоиза (Гран-при) шуданд. Имрӯз ҳамаи иштирокчиёни озмун, барои таҳкими мубодилаи мутақобила ва ҳамкорӣ, ба як шабакаи занон муттаҳид гардидаанд.

Тибқи дурнамои коршиносон, соли 2017 дар саросари ҷаҳон фаъолияти соҳибкорӣ дар байни занон босуръат рушд намуда, ҳарчӣ бештар ва бештар намоёндагони ҷинси латиф ширкатҳои хусусии худро таъсис медиҳанд. Бино ба таҳқиқоти байналмилалӣ дар кишварҳои гуногун гузаронидашуда, корхонаҳое, ки занон роҳбарӣ мекунанд, нисбат ба корхонаҳои мардон роҳбарикунанда соҳиби муваффақияти бештар мебошанд. Муҳаққиқон эътироф мекунанд, ки занон дар тиҷорат бештар нисбат ба кормандон, ҷамъият ва муҳити зист ғамхориву тавачҷӯх зоҳир мекунанд. Ин бори дигар аҳамияти ба иқтисодиёт, аз ҷумла ба соҳибкорӣ ҷалб намудани занонро таъкид мекунад.

Мо хушнуд аз он ҳастем, ки ҳамқадами раванди ҷаҳонӣ буда, дар кишвари мо занони нияти кушодани корхонаҳои нав дошта низ зиёд гашта истодаанд. Занон фаъолона дар ҷустуҷӯ ва дарёфти тиҷорат –имконият буда, ба неруи соҳибкории худ боварии бештар пайдо карда истодаанд.

Мо боварии комил дорем, ки озмуни “Фараҳ” ба афзун намудани фаъолияти соҳибкорӣ дар байни занон ва дар маҷмӯъ, дар баланд бардоштани рақобатпазирии иқтисодиёти миллий саҳми худро гузошта тавонист. Агар барои аксари занон дар гузашта, рӯй овардан ба соҳибкорӣ тақозои зиндагӣ бошад, имрӯзҳо – ин интихоби ба идрокнаи занон мебошад.

network to strengthen their businesses through mutual exchanges and cooperation.

According to forecasts for 2017, around the world entrepreneurship among women will experience rapid growth, and more and more women will start their own companies. According to international research conducted in various countries, enterprises in which senior positions are held by women are more successful than companies controlled by men. The researchers acknowledge that women in business are more concerned about their employees, their society and their environment. This once again underlines the importance of involving women in the economy and in particular in entrepreneurship.

We are happy to know that we are in step with global trends as the number of women intending to open a new enterprise increases. Women are actively looking for a business opportunities and becoming more confident in their entrepreneurial potential.

We believe that competition “Farah” contributes both to enhancing entrepreneurship among women and to improving the competitiveness of the national economy as a whole. If in the past women stepped into the business world out of necessity, today it is a conscious choice!

■ Қосимзода Идигул Тағо

Раиси Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати ҶТ

■ Kosimzoda Idigul Tago

Chairman of the Committee of Women and Family Affairs under Hukumat of RT

Пешвои миллат, Асосгузори сулҳу ваҳдати миллий, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам, Эмомалӣ Раҳмон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ба масъалаи рушди соҳибкории занон аҳамияти хоса зоҳир намуда, ҳимоя ва дастгирии давлатии соҳибкориро сиёсати афзалиятноки кишвар эълон намудаанд.

Пешрафти иқтисодии мамлакат аз рушди муносибатҳои бозорӣ ва ривочи соҳибкории хурду миёна, хусусан соҳибкории истеҳсоли вобастагӣ дорад. Дар робита ба ин қайд намудан зарур аст, ки иродаи сиёсии роҳбарияти давлати мо, бахусус Президенти кишвар, Пешвои миллат, хусусияти устувор дорад. Ин пеш аз ҳама нишона аз эътимоди Роҳбари давлат ба нерӯ, ақлу заковат, садоқату самимият ва ҷуръату ҷасорати занону модарони тоҷик аст. Пешвои миллат занонро ба нигини пурҷилои тоҷи миллат шабоҳат дода буд, ки ин беҳтарин баҳо аз ҷониби Пешвои миллат аст, чун фарру зебоии ҳама гуна тоҷ аз нигини он вобастагӣ дорад.

Дар замони муосир ягон самти фаъолиятро бе ширкати занон тасаввур намудан ғайриимкон аст. Вазъи иқтисодии ҷомеаи имрӯзаи Тоҷикистон ва

The Leader of the nation, Founder of peace and national unity, the President of the Republic of Tajikistan Emomali Rahmon and the Government of the Republic of Tajikistan having focused their special attention to development of women entrepreneurship, has declared the state protection and support of enterprise as a privileged policy of the country.

The economic growth of the country depends on the development of market relations, as well as small and medium-sized enterprises, and specifically production enterprises. In this respect, it is worth noting that the willpower of our state management, especially the President of the country, the Leader of the nation, shows its sustainable nature. This indicates the confidence of the Head of the state in the potential, intelligence, loyalty, sincerity and courage of Tajik women and mothers. The Leader of the nation compared the women of Tajikistan to a sparkling jewel of the nation's crown, which is considered the best appreciation made by Leader of the nation, since the grandeur of any crown depends on its jewels.

It is impossible in our contemporary life to imagine any sphere of economy without

7

8

махсусиятҳои иқтисоди бозоргонӣ, доираи фаъолияти занонро беш аз беш зиёд намудааст.

Қобили қайд аст, ки аз ҷониби Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва Пешвои миллат ба рушди соҳибкории хурду миёна ва алаҳусус, соҳибкории занон аҳамияти махсус дода шуд.

Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ва сохторҳои дахлдори он дар таҳия ва татбиқи сиёсати баробарҳуқуқии мардону занон, баланд бардоштани мақоми зан, таъмини риоя ва ҳимояи ҳуқуқи қонунии онҳо нақши асосӣ ва муайянкунандаро базиммаи худ гирифтааст.

Дар ин самт алақай як қатор барномаҳо ва нақшаи тадбирҳои ҳукуматӣ дар амал татбиқ шудаанд ва ин равия минбаъд низ густариш хоҳад гирифт.

Маҳз дар даврони соҳибистиқлолӣ бо дастгириҳои ҳамешагии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти кишвар барои рушди соҳибкории занону духтарон бо Қарорҳои Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз соли 2006 инҷониб грантҳои Президентӣ таъсис дода шудааст. Лозим ба ёдоварист, ки дастгирии грантӣ бо мақсади рушди соҳибкории занон аз дастур ва супоришҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон бармеояд.

Аз соли 2011 то 2013 ҳамасола бо ин мақсад аз буҷети давлатӣ 1 млн. сомонӣ ҷудо карда мешуд. Бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 5 декабри соли 2013, №579 теъдоди грантҳо аз 40 ба 80 адад ва ҳаҷми маблағҳо бошад аз 1 млн. сомонӣ то 2 млн. сомонӣ зиёд карда шуданд.

Бояд ибраз намоям, ки аз соли 2006 то соли 2015 ҳаҷми умумии маблағҳои грантӣ 10 млн. 300,0 ҳазор сомони ро ташкил дод. Дар соли 2016

women's participation. Today's economic situation of Tajikistan and characteristics of a market economy widen the scope of women's activity to an increasing extent.

It is worth mentioning that the Government of the Republic of Tajikistan and Leader of the nation pay special attention to development of small and medium-sized enterprise, and especially to women's entrepreneurship.

The Government of the Republic of Tajikistan jointly with its relevant authority has taken the primary and determining role in design and implementation of the policy of gender equality, the increase of woman's status, and in ensuring of observance and protection of their legal rights.

A set of governmental programs and action plans have been implemented in this vein, the final results of which is anticipated in the future.

Since independence and with constant support of the Founder of peace and national unity, Leader of the nation, the President of the country, Presidential grants have been organized since 2006 for the development of women entrepreneurship based on the Resolutions of the Government of the Republic of Tajikistan. We should note that grant support for the purpose of women entrepreneurship development originates from the directions of President of the Republic of Tajikistan.

Each year, during the period from 2011 to 2013, funds have been allocated from the state budget amounting to 1 million Somoni. Upon Resolution of the Government of the Republic of Tajikistan dated 5 December 2013, No. 579 the number of grants have been increased from 40 to 80 and the amount of

маблағгузори 80 грантҳои Президентӣ дар ҳаҷми 2 миллион сомонӣ ба нақша гирифта шудааст.

Таҳлили фаъолияти соҳибкорзанон нишон медиҳад, ки бо истифода аз маблағҳои грантӣ онҳо тавонистанд дар ташкили ҷойҳои нави корӣ ва ба касбмӯзӣ фаро гирифтани занону духтарони бешуғл саҳми муносиб гузоранд.

Натиҷаи амалигардонии лоиҳаҳо гувоҳӣ медиҳанд, ки бонувони тоҷик дар самтҳои эҳёи ҳунарҳои миллӣ, таъсиси коргоҳҳои хурд, ҳунарҳои дастии қолинбофӣ, парвариши чорво, парранда, моҳӣ, коркарди меваҳои хушк ва рушди соҳаи кишоварзӣ малакаҳои корофаринии нотақрорро доро ҳастанд.

Дар сурати аз фаъолияти тиҷоратӣ бештар ба истехсолот, яъне ташкили корхонаҳои хурди истехсоливу хизматрасонӣ рӯ овардани занони соҳибкор, на танҳо ҳуди онҳо, балки бонувони хонанишин низ соҳиби ҷойи кор хоҳанд шуд.

Занони тоҷик бояд аз ин имкониятҳо васеъ истифода бурда, дар баробари ба даст гирифтани ташаббуси оиладорӣ, расму оинҳои халқӣ, тарбияи насли наврас аз ҷиҳати ҷисмониву маънавӣ, солимии ҷомеа дар пешрафти иқтисодиву иҷтимоӣ ва афзоиши иқтидори истехсолӣ ва ободии кишвари азизамон саҳми арзанда гузоранд.

funds have been increased from 1 million to 2 million Somoni.

I should mention that from 2006 to 2015 the total amount of grant funds comprised 10.3 million Somoni. In 2016 the projected financing of 80 Presidential grants is 2.0 million Somoni.

Analysis of the businesswomen's activities proved that using grant funds they were capable to organize new workplaces and to contribute to teaching skills to unemployed women and girls.

The results of implementation of these projects demonstrate that Tajik women have unique creative skills in the regeneration of national handicrafts, establishment of small enterprises, handmade carpet-weaving, cattle-breeding, poultry farming, fish-breeding, dried fruit processing and agricultural development.

In the event that businesswomen in their commercial activity direct more of their efforts to the production sphere, i.e. the establishment of small manufacturing enterprises, they will create new workplaces both for themselves and for housewives.

Tajik women should widely enjoy these opportunities and along with taking the initiative in family life, customs and traditions, and the upbringing of the rising generation physically and mentally adding to the improvement of the health of nation. Through this they will contribute to economic and social development, will increase productive potential and will improve prosperity of our native land.

9

■ Нигина Анварӣ

Муовини Раиси Кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон

■ Nigina Anvari

Deputy Chairman of State Committee on Investments and State Property Management of the Republic of Tajikistan

Нақши занон дар таҳким ва рушди ҷомеа ниҳоят муҳиму арзишманд мебошад. Бинобар ин Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамчун давлати соҳибистиқлол аз солҳои аввал ба масъалаи дастгирии давлатии занон ва ташаббусҳои созандаи онҳо манфиатдор буда, пайгирона кӯшиш менамояд, ки ин нерӯи бузургро барои рушди устувори кишвар ва корҳои ободониву созандагӣ пурра истифода барад.

Ба ин хотир, роҳбарияти олии сиёсии кишвар барои муҳайё намудани заминаҳои устувори меъёрию ҳуқуқӣ дар самти таъмини ҳуқуқи имкониятҳои баробари мардону занон афзалият медиҳад.

Аз ҷумла, таваҷҷуҳи хосаи Асосгузори сулҳ ва ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, Ҷаноби Олӣ, муҳтарам, Эмомалӣ Раҳмон ва ҳукумати мамлакат барои баланд бардоштани мақоми зан дар ҷомеа ва хусусан рушди соҳибкорӣ миёни занон ниҳоят бузург аст.

Ба хотири дастгирии занон як қатор барнома ва стратегияҳои давлатӣ оид ба таъмини ҳуқуқи имкониятҳои баробар барои занони Тоҷикистон, аз ҷумла Барномаи давлатии «Самтҳои асосии

Women play a very important and valuable role in building and development of society. Knowing this, since independence the Government of Republic of Tajikistan has been concerned with the state support of women and their creative initiatives. At this time the state continues to strive to use the great power of women for sustainable development and improvement of the country.

Hence, the top leadership of the country provides privileges for creation of sustainable norms and legal frameworks to ensure equal rights and opportunities both for men and women.

For instance, it is especially notable that the principal concern of the Founder of peace and national unity and the Leader of the nation, President Emomali Rahmon and in fact the whole government, is to increase woman's status in society, and specifically development of women's entrepreneurship.

To support women a set of state programs and strategies has been developed to ensure equal rights and opportunities for women in Tajikistan. For example, the State Program "Basic Trends of State Policy on Providing Equal Rights and Opportunities of Men and Women in

сиёсати давлатӣ оид ба таъмини ҳуқуқи имкониятҳои баробари мардон ва занон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2001-2010» ва «Стратегияи миллии фаъолгардонии нақши занон дар ҚТ барои солҳои 2011 – 2020» ба тасвиб расидаанд. Масъалаҳои мазкур инчунин дар ҳуҷҷатҳои стратегии рушди иқтисодиву иҷтимоии кишвар, аз ҷумла дар Стратегияи миллии рушд барои солҳои 2015-2030 дарҷ гардидаанд, ки заминаҳои ҳуқуқии дастгирии соҳибкории занону духтаронро дар мамлакат ташкил менамоянд.

Тавассути чунин дастгириҳо мақоми занон дар соҳаҳои гуногуни иқтисоди миллии кишвар ҳамаҷониба меафзояд. Бо назардошти фаъолияти пурсамари занони соҳибкор дар мамлакати мо тадбирҳои иловагии дастгирии онҳо давра ба давра амалӣ гардида истодаанд.

Грантҳои президентӣ, ки бо мақсади дастгирии фаъолияти соҳибкории бонувон, ба касбомузӣ ҷалб намудан ва баланд бардоштани маърифати ҳуқуқии онҳо таъсис дода шуданд, дар баробари беҳтар намудани некуаҳволии оилавӣ ба рушди иқтисоди кишвар низ таъсири бевосита расонида истодаанд. Ҷиҳати таъмини беҳбудии фазои сармоягузорӣ, рушди бахши хусусӣ ва соҳибкорӣ, аз ҷумла соҳибкорӣ миёни занон Шӯрои машваратӣ оид ба беҳтар намудани фазои сармоягузорӣ дар сатҳи оӣ, бо сарвари Президенти мамлакат, таъсис дода шуда, дар доираи фаъолияти он қараёни ислоҳоту дигаргунсозӣҳо дар тамоми самтҳо ҳамаҷониба амалӣ шуда истодаанд.

Tajikistan for the Years 2001-2010" and a "National Strategy of Activating the Role of Women in the Republic of Tajikistan for the Years 2011-2020". These issues had been reflected in the strategic documents of economic and social development of the country as well, notably the "National Strategy of Development for the years 2015-2030", which embodies the legal basis for the support of women entrepreneurship in the country.

Due to this support the status of women in various spheres of the national economy has clearly increased. The government has regularly taken additional measures to support the productive activity of female entrepreneurs in our country.

Presidential grants offered to support enterprise activity of the women, to help them enter professional occupations and to improve women's knowledge of their rights, along with improvement of well-being of families have had a direct impact on development of national economy.

The President of Tajikistan also established the investment focused consulting board to develop private and business sectors to improve investment on the top level. This consulting board engages processes of comprehensive reforms and transformations within all sectors.

Additionally to promote to regional economic and social development in all the regions of the republic, consulting boards were also established with the aim of enterprise development, improvement of investment activity and review of issues affecting various sectors.

Бо мақсади рушди соҳибкорӣ ва сармоягузорӣ ва баррасии масъалаҳои соҳа дар минтақаҳои ҷумҳурӣ шӯроҳои машваратӣ таъсис дода шудаанд, ки ба рушди иқтисодиву иҷтимоии минтақа мусоидат менамояд.

Бо мақсади фароҳам овардани шароити мусоид барои ба роҳ мондани фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ Барномаи дастгирии давлатии соҳибкорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2012-2020 қабул гардид, ки дар доираи марҳалаи дуҷуми татбиқи он ислоҳот дар самти соддагардонии танзими давлатии фаъолияти соҳибкорӣ, ҳимоя ва дастгирии соҳибкорон, аз ҷумла рушди соҳибкорӣ миёни занон идома ёфта истодаанд.

Дар заминаи ислоҳоти як қатор қонунҳо, барномаҳо, стратегияҳо ва консепсияҳо қабул гардиданд, ки пурра барои ҷалби сармоя ва рушди фаъолияти соҳибкорӣ равона карда шудаанд. Дар натиҷаи татбиқи босамари қонунҳо дар самти беҳтарнамоеи фазои сармоягузорӣ ва соҳибкорӣ ҳарсола шумораи шахсони ҳуқуқӣ ва соҳибкорони инфиродӣ, аз ҷумла бонувони соҳибкор дар қаламрави ҷумҳурӣ ба таври назаррас меафзояд.

Ҳамзамон ҳиссаи бахши хусусӣ дар Маҷмӯи Маҳсулоти Доҳилии кишвар зиёда аз 67%-ро ташкил дода, бахши хусусӣ зиёда аз 65%-и шуғли аҳолиро дар Тоҷикистон таъмин менамояд.

Агар ба рақамҳои мушаххас назар кунем, шумораи субъектҳои соҳибкорӣ дар соли 2015 дар миқёси ҷумҳурӣ ба 275 653 адад расид, ки ин нишондод нисбат ба соли 2014 13,3% зиёд мебошад. Аз ин шумора занони соҳибкор 83 ҳазор 981 нафар ё зиёда аз 30%-и субъектҳои соҳибкории мамлакатро ташкил медиҳанд. Бояд қайд кард, ки дар оғози даврони истиқлолият шумораи умумии занони соҳибкор ҳамагӣ 64 нафарро ташкил карда бошад, имрӯз танҳо шумораи корхонаҳои хурду миёна, ки роҳбаронашон занону духтарон мебошанд, ба 3515 адад расидааст.

Бояд таъкид кард, ки рушди бахши хусусӣ ва соҳибкорӣ дар мамлакат ба коҳиш ёфтани сатҳи камбизоатии аҳоли низ мусоидат намуда, дар натиҷа ин нишондиҳанда дар соли 2015 то 31% паст карда шуд. Ҳамаи ин қомеъиҳо аз ҷумла тавассути саҳми арзандаи занони соҳибкор ба даст омадаанд.

Бо мақсади боз ҳам васеъ намудани дастрасии соҳибкорон, аз

Since the activity of business enterprises requires that the state should create favorable conditions for business, the government adopted a program of state support of the enterprise in the Republic of Tajikistan for the years 2012-2020. The program's second implementation phase proceeds with the simplification of state regulation of enterprise activity, the protection and support of entrepreneurs, and includes the development of women's entrepreneurship.

Following these reforms a set of laws, programs, strategies and concepts have been adopted, which were aimed at attracting investment and enterprise development. Because of the efficient enforcement of the laws which specify improvement of investment space and entrepreneurship, the number of legal entities and individual entrepreneurs has been increasing each year. A notable increase of women in business throughout the country is worth mentioning here as well.

The share of the private sector in the Gross Domestic Product of the country is over 67 per cent, which supports over 65 per cent of population of Tajikistan.

If we refer to specific data, the number of registered enterprises in 2015 in Tajikistan reached 275 653 and this indicator shows a growth of 13,3% since 2014. Of this total women entrepreneurs are 83 981 or over 30% of the enterprises in the country. We should mention that right after independence the total number of female entrepreneurs was sixty-four. Now 3515 small and medium-sized enterprises are managed by women.

The development of private sector and entrepreneurship in the country reduces poverty as well; as a consequence this indicator decreased to 31 per cent in 2015. All these achievements have become possible due to deserving contribution of women entrepreneurs.

To increase the access of entrepreneurs, and specifically women-entrepreneurs to credit resources the Public Institution "Enterprise Support Fund" was established under the Government of the Republic of Tajikistan. This institution receives financial support from state budget and other financial sources. During the years 2013-2015 the Fund supported 110 projects amounting to 94,1 million somoni, of

ҷумла бонувони соҳибкор ба захираҳои қарзӣ, дар назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон Муассисаи давлатии «Фонди дастгирии соҳибкорӣ» фаъолият менамояд, ки аз ҳисоби буҷети давлатӣ ва дигар сарчашмаҳо маблағгузорӣ карда шуда, дар тӯли солҳои 2013-2015 аз ҷониби Фонд 110 лоиҳа ба маблағи 94,1 млн. сомонӣ дастгирӣ ёфтааст, ки аз онҳо 13 лоиҳа ба маблағи 8 млн. 400 ҳазор сомонӣ ба занони соҳибкор рост меояд.

Ҷиҳати дастгирии соҳибкории бонувон танҳо дар давоми панҷ соли охир аз ҷониби бонкҳо ва ташкилотҳои қарзӣ ба занони соҳибкор зиёда аз 5 миллиард сомонӣ қарз дода шудааст.

Ин ҳама нишонаи дастгирии соҳибкорзанон буда, аз таваҷҷӯҳи доимии Ҳукумат ба онҳо дарак медиҳад.

Илова бар ин тибқи таҳлили «Таҷрибаи муваффақи барномаҳои оид ба дастгирии соҳибкории занон дар Тоҷикистон», ки дар доираи фаъолияти Гуруҳи корӣ гузаронида шуд, танҳо дар давоми солҳои 2012-2014 дар самти дастгирии ҷанбаҳои гуногуни соҳибкории занон дар Тоҷикистон 29 лоиҳа ба маблағи 43 млн. долл. ИМА татбиқ карда шудаанд, аз ҷумла дар самти дастгирии рушди малакаву донишҳои соҳибкорӣ, ташаккули иқтисодии ташкилии занон, дастрасӣ ба молиякунонӣ ва ғайра. Қайд кардан зарур аст, ки бо вучуди дастгирӣ аз ҳуқуқи манфиатҳои занону ҷавондӯхтарони соҳибкор проблемаҳои ҳалталаб дар ин самт ҳанӯз зиёданд.

Бинобар ин ҷиҳати татбиқи банди 30-и Нақшаи чорабиниҳои марҳилаи дуҷуми Барномаи дастгирии давлатии соҳибкорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2012-2020 ва боби сеюми Стратегияи миллии фаъолгардонии нақши занон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои солҳои 2011-2020 мутобиқи дастури Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28 март соли 2015 №24219 (22-7) дар назди Кумитаи Давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон Гуруҳи корӣ оид ба рушди соҳибкории занон таъсис ёфта, фаъолият менамояд.

Мақсади асосии Гуруҳи корӣ ноил гардидан ба баробарии гендерӣ дар доираи иқтисодӣ, дастгирии дастрасии баробар ба захираҳои молиявӣ тавассути қарздиҳӣ, рушди соҳибкорӣ миёни занон ба воситаи тақвият бахшидани механизмҳои ҳамкорӣ байни давлату бахши хусусӣ ва таъмини муколамаи озоди мақомоти

which 13 projects have been financed to support business women totaling 8.4 million somoni.

To support women entrepreneurship over the last five years banks and credit organizations alone provided credits to business women in the amount of over 5 billion somoni.

These facts are evidence of the support of business women and the Government's constant attention to this issue.

In addition, as per analysis of the working group "Successful experience of the programs on support of women entrepreneurship in Tajikistan", 29 projects totaling 43 million US Dollars have been implemented during the years 2012-2014 alone, aimed at support of various spheres of women entrepreneurship in Tajikistan, including support of business knowledge and skills development, the formation of women's managerial potential, access to finances, etc.

We should note that even with the governmental support of rights and interests of business women and girls there are a great number of outstanding problems in the field of women's entrepreneurship.

For this purpose, to apply item 30 of the second phase of the action plan of the "Program of State Support of Entrepreneurship in the Republic of Tajikistan for the years 2012-2020" and the the third chapter of the "National Strategy of Activating the Role of Women in the Republic of Tajikistan for the Years 2011-2020" pursuant to the Directions of the Government of the Republic of Tajikistan dated 28 March 2015 No. 24219 (22-7) under the State Committee on Investments and State Property Management of the Republic of Tajikistan a working group was established and is currently operating. The primary goals pursued by this working group are to strive for the gender equality in economic sphere, to facilitate equal access to financial resources by providing credits, to develop women's entrepreneurship through the enhancement of the mechanisms of cooperation between the state and private sectors and to ensure free dialogue of state authorities, private sector, enterprise associations, development partners and civil society on the issues of women's entrepreneurship development in Tajikistan.

Furthermore, this working group did an analysis called "Successful Experience of Programs on Support of Women Entrepreneurship in

давлатӣ, бахши хусусӣ, ассотиатсияҳои соҳибкорӣ, шарикони рушд ва ҷомеаи шаҳрвандӣ ҷиҳати масъалаҳои рушди соҳибкории занон дар Тоҷикистон маҳсуб меёбанд.

Инчунин дар доираи фаъолияти Гуруҳи корӣ таҳлили «Таҷрибаи муваффақи барномаҳо оид ба дастгирии соҳибкории занон дар Тоҷикистон» гузаронида шуд.

Таҳлил муайян намуд, ки дар давоми солҳои 2012-2014 29 лоиҳа дар самти дастгирии ҷанбаҳои гуногуни соҳибкории занон дар Тоҷикистон ба маблағи 43 млн. долл. ИМА татбиқ карда шудаанд, аз ҷумла дар самти дастгирии рушди малакаву донишҳои соҳибкорӣ, ташаккули иқтисодии ташкилии занон, дастрасӣ ба молиякунонӣ ва ғайра.

Боз муайян гардид, ки яке аз масъалаҳои муҳими рушди соҳибкории занон дар мамлакат ин нобаробарии гендерӣ ва маҳдуд будани дастрасӣ ба захираҳои иқтисодӣ, аз ҷумла дастрасӣ ба воситаҳои қарзӣ, замин ва донишу малакаҳои соҳибкорӣ мебошанд. Бо мақсади тарғиб ва дастгирии соҳибкории занон тибқи Нақшаи ҷорабиниҳои Гуруҳи корӣ гузаронидани ҷорабиниҳои сатҳи миллий ва байналмилалӣ ҷиҳати рушд ва дастгирии соҳибкории занон дар ҳамкорӣ бо шарикони рушд ва ассотиатсияҳои соҳибкорӣ ба ҳукми анъана даромадааст. Бояд қайд кард, ки солҳои дароз Кумитаи давлатии сармоягузорӣ ва идораи амволи давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон барои гузаронидани ҷорабиниҳо, озмунҳо, вохуриҳо, конфронсҳо бо Ассотиатсияи Миллии занҳои Тоҷикистон ҳамкорӣ менамояд, ки ин як нишонаи баланди арҷгузорӣ ба заҳмати бонувони соҳибкорӣ кишвар мебошад.

Дар доираи ҷорабиниҳо масъалаҳои васеъ намудани имкониятҳои иқтисодии занон, таъмини дастрасӣ ба захираҳои иқтисодӣ ва малакаҳои бозоргонӣ, рушди хунармандӣ ва сайёҳӣ, ҷорӣ намудани усулҳои инноватсионӣ дар фаъолияти соҳибкории занон, рушди соҳибкории ҷавондустарон, таъмини дастрасӣ ба малакаву маҳорати соҳибкорӣ туфайли ба роҳ мондани фаъолияти бизнес-инкубатору технопаркҳо баррасӣ гардида, бонувони муваффақи соҳибкор бо комёбиву бурдбориҳо ва таҷрибаи ғани дар самти пешбурди соҳибкорӣ мубодила менамоянд.

Баробари ин намоишгоҳи маҳсулоти соҳибкорзанон ва

Tajikistan". The analysis showed that in the course of the years 2012-2014, twenty-nine projects have been implemented to support various spheres of women entrepreneurship in Tajikistan to the sum of 43 million USD, which also covered support of business knowledge and skills development, formation of women's managerial potential, access to finances and other related issues.

The analysis also revealed that one of the most important problems of women's entrepreneurship in the country is gender inequality and limited access to economic resources, including access to credit funds, land resources and business knowledge and skills.

It has become customary to propagate and support women's entrepreneurship according to the action plan of the working group by conducting activities at national and international level in respect of development and support of women entrepreneurship jointly with development partners and the association of entrepreneurship. It is important to mention that the State Committee on Investments and State Property Management of the Republic of Tajikistan has been cooperating with National Association of Business Women of Tajikistan in holding of activities, contests, meetings and conferences for many years. The result has been a strong contribution to the labor efforts of business women of our country.

These activities include a focus on the following results: increasing women's economic capacities, providing access to economic resources, increasing access to opportunities to acquire business skills, the development of craftsmanship and tourism, the application of innovative methodologies in women's entrepreneurship, the development of girls' entrepreneurship, the provision of access to business knowledge and skills by establishing business incubators and industrial parks. The results of these activities have been reviewed and at this point successful business women share the wealth of their experience and achievements in enterprise activity.

Along with the above mentioned activities the exhibition of products manufactured by business women, expert advising on establishment of business connection, and improvement of women's economic and legal awareness has been organized.

As part of the working group's activity relating to the support of

сабақҳои коршиносон ҷиҳати ба роҳ мондани робитаҳои тиҷоратӣ ва баланд бардоштани сатҳи маърифати иқтисодии ҳукуқии онҳо ташкил карда шуданд.

Дар доираи фаъолияти Гуруҳи корӣ оид ба дастгирии соҳибкории занон, Кумита дар ҳамкорӣ бо Ассотиатсияи Миллии занони соҳибкорӣ Тоҷикистон соли ҷорӣ маротибаи сеюм озмунӣ беҳтарин Бонуи соҳибкори сол Ҷоизаи "Фараҳ-2016" баргузор намуд, ки он дар доираи ҷорабиниҳои бахшида ба ҷашни 25 солагии Истиклолияти ҶТ ва таҷлили "Рӯзи соҳибкор" ба нақша гирифта шудааст. Дар доираи фаъолияти Гуруҳи корӣ оид ба дастгирии соҳибкории занон мақсад гузоштааст, ки муаммоҳои мавҷударо бартараф намуда, шумораи занони соҳибкори роҳбарикунамдаро дар мамлакат ба 50% дар ҳама бахшҳои иқтисодиёт ташкил намоянд.

Тавре аз таҷрибаи ҷаҳонӣ бармеояд, дар сохтори идоракунии ширкатҳои соҳибкории мамлакатҳои, ки бахши хусусии рушд ёфтадоранд, ҳиссаи зиёди занҳо ба назар мерасад. Занон тавассути масъулияти хоси иҷтимоӣ, лаёқати баланди эҷодкорӣ ва навоҷаронаи худ ба ширкатҳои соҳибкорӣ сатҳи баланди даромаднокӣ, самаранокӣ ва мавқеи устувор дар бозорҳои таъмин менамояд.

Дар баробари рушди соҳибкорӣ бояд дар хотир дошт, ки ҳар як бонуи соҳибкор, пеш аз ҳама, модар ва хоҳар мебошад ва дар тарбияи худ фарзанду бародар дошта, масъулияти баландеро, дар қонунгузорӣ муқарар гаштааст, соҳиб мебошад. Вазифаи аввалиндараҷа ва муқаддаси модаронаи ҳар яки мо, пеш аз ҳама, тарбияи фарзандони солим, некиродаву солаҳ ва ба онҳо тарғиб намудани ҳисси баланди ватандӯстӣ ва худшиносии миллий ба шумор меравад.

Аз ин лиҳоз, боиси хушнудист, ки имрӯз ҳамаи мо, модарон ва хоҳарони гиромӣ дар радифи сиёсати хирадмандонаи сарвари мамлакат, Пешвои Миллат, Ҷаноби Олӣ, Эмомалӣ Раҳмон дар таъмини соҳибхитиёрии ватани маҳбубамон, Тоҷикистони соҳибистиқлол ва рушду нумӯи он саҳми арзандаи худро мегузорем.

women entrepreneurship this year the Committee for Support of Women Entrepreneurship, in cooperation with the National Association of Business Women of Tajikistan held the contest of the best woman-entrepreneur "Farah-2016" Award, which had been scheduled as part of activities devoted to 25th Anniversary of Tajikistan Independence and the celebration of "Entrepreneur Day". This is the third time this contest has been held.

Through activities related to the support of women entrepreneurship the working group intends to address existing problems to see the portion of women entrepreneur-managers in the country grow to 50 per cent in all spheres of national economy.

Looking across the globe, in countries with an advanced private sector women govern a greater share of management structure in business enterprises. Having high sense of social responsibility and a talent for creation and innovations, women promote high profitability, efficiency and the sustainable position of business enterprises in the markets.

We should bear in mind that along with playing a great role in enterprise development, every business woman, above all, is a mother and a sister, and she brings up her children and brothers and bears great responsibility undergirded by legislation. Our crucial and sacred maternal duty is the upbringing of healthy, loyal and honest children, with love for their country and a consciousness of their national identity.

In this regard, it is gratifying that today we, respected mothers and sisters, following the wise policy of our President, Leader of the nation Emomali Rahmon, contribute to sovereignty of our homeland – independent Tajikistan and its development and prosperity.

■ Дилрабо Мансурӣ

Вакили Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии
Ҷумҳурии Тоҷикистон

■ Dilrabo Mansuri

Deputy of Majlisi Namoyandagon Majlisi Oli of the
Republic of Tajikistan

Давлат ва Ҳукумати кишвар таъмин намудани пешрафти соҳаи соҳибкориро яке аз самтҳои муҳими фаъолияти худ қарор дода, барои дастгирии соҳибкорон, таъмини шароити мусоиди ташаккули соҳа тавассути муқаррар кардани имтиёзҳои мухталиф тамоми чораҳои заруриро амалӣ месозад.

Махсусан бо соҳибкорӣ шуғл варзидани бонувон дар ҳаёти иқтисодии кишвар нақши муҳимро ишғол менамояд. Асосгузори сулҳу Ваҳдати миллӣ – Пешвои миллат, муҳтарам, Эмомалӣ Раҳмон ва Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон ҳамсола иқдомҳои соҳибкорзанонро, ки ба самти вазъи беҳдошти аҳоли ва рушди он бахшида мешавад, ҳамаҷониба дастгирӣ менамояд. Сол аз сол бонувони кишвар дар мақомоти гуногун ва умуман ҷомеа дар вазифаҳои роҳбарикунанда қору фаъолияти пурсамар менамоянд.

Парлумони Тоҷикистон аз ин дидгоҳ фаъол буда, тамоми асноди меъёрии ҳуқуқиро, пеш аз ҳама, бо назардошти хусусияти миллӣ, мониторинги рушди иқтисодиву иҷтимоии мамлакат, таҳияву баррасӣ ва тасдиқу қабул мекунад. Боиси зикр аст, ки ҷиҳати дастгирии мавқеи

One of the most significant trends of activity carried out by the state and the government of the country is to ensure development of enterprise activity and takes all necessary measures to support entrepreneurs, create favorable conditions for development of this sphere by means of fixing different benefits.

Specifically, women-entrepreneurs play an important role in economic life of the country. Every year Founder of peace and national unity, Leader of the nation Emomali Rahmon and the Government of the Republic of Tajikistan support the initiatives of women-entrepreneurs focused on improvement of people's livelihood and social development. From year to year more women of our country work in different public agencies and efficiently perform obligations in executive positions they hold.

Parliament of Tajikistan actively supports this sphere and develops, approves and adopts all normative and legal acts with account of national peculiarities, monitoring of economic and social development of the country. We should mention that to support the position of women in the country and create favorable

бонувони кишвар ва муҳайё намудани шароити мусоид барои соҳибкории хурду миёна чандин қонунҳои миллӣ ва санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ ба тасвиб расидааст. Танҳо дар се соли охир Қонунҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи шарикии давлатии хусусӣ», «Дар бораи ҳимоя ва дастгирии давлатии соҳибкорӣ» «Дар бораи сармоягузорӣ» ва «Дар бораи мораторияи санҷишҳои фаъолияти субъектҳои соҳибкорӣ дар соҳаҳои истеҳсоли» қабул гардидаанд.

Имрӯз 126 ҳазор нафар занону духтарон ба соҳибкории инфиродӣ машғул мебошанд. Танҳо соли 2014 аз тарафи банкҳои кишвар ва дигар ташкилотҳои қарздиҳӣ ба занони соҳибкор қариб дуюним миллиард сомонӣ қарз дода шудааст.

Ин ҳама нишонаи дастгирии занону духтарон буда, аз таваҷҷӯҳи доимии ҳукумат ба онҳо дарак медиҳад.

Ба кулли соҳибкорзанони кишвар муваффақияту сарбаландӣ ва фатҳи куллаҳои навин орзумандам. Умедворам бонувони соҳибкор ба хоҳири васеъ намудани фаъолияти худ, ворид кардани технологияҳои муосир, афзоиши истеҳсоли молу маҳсулоти рақобатпазир ва ба содирот нигаронидашуда, инчунин, таъсиси ҷойҳои нави корӣ ҳарчӣ бештар кӯшиш менамоянд.

conditions for small and medium-sized enterprise a number of national laws, normative and legal acts had been approved. Just in last three years the Laws of the Republic of Tajikistan "On State and Private Partnership", "On State Protection and Support of Entrepreneurship", "On Investments" and "On Moratorium of Inspections of Enterprises' Activity in Production Spheres" had been adopted.

Nowadays 126 thousand women and girls are engaged in individual entrepreneurship. Just in 2014 the banks and other crediting organizations of the country granted loans to the amount of almost two and half billion somoni to the women-entrepreneurs.

All these facts indicate support of women and girls and constant care of the government.

I wish good luck and scaling of business heights to all women-entrepreneurs of the country. Hopefully, business ladies will make all attempts to expand their enterprise activity, apply up-to-date technologies, increase the number of competitive and export-oriented products and create new jobs.

■ Санавбар Шарифова Раиси Шӯрои васояти «ФАРАҲ-2016»

■ Sanavbar Sharifova Chairman of the Board of Trustees of "FARAH-2016"

Ман бо камоли эҳтиром, муҳаббату самимият ва сарфарозӣ ба Шумо муроҷиат менамоям. Мо шамъи фурузони хонадонем, мо бахшандаи ҳаёти инсонием. Барҳақ, ки имкониятҳои барои табодули муҳити атроф беҳадду қарордор. Мо шоҳиди он вазъияте мебошем, ки манзили мо, кишвари мо, сайёраи мо имрӯз дар он қарор дорад. Бо муттаҳид кардани нерӯи кӯшишҳои мо метавонем дунёро беҳтар хубтар ва рағбатгардонем. Имсол бори сеюм аст, ки дар кишварамон озмуни ҷумҳуриявии «Бонуи соҳибкори сол» барои сарфароз шудан ба ҷоизаи «ФАРАҲ-2016» баргузор мегардад. Ин озмуни нотақрир аз ҷиҳати миқёси аҳамияти худ дар радиои барномаҳои давлатии дастгирӣ ва рушди фаъолияти соҳибкорӣ мавқеъ пайдо кардааст. Он шахсиятҳоро муттаҳид менамояд, ки имрӯз ҷойҳои нави қорӣ фароҳам меоранд, навоҳиҳоро дар амал татбиқ мекунанд, технологияҳои замонавиро инкишоф медиҳанд ва дар рушди иқтисодии кишварамон саҳми арзанда мегузоранд. Озмуни ФАРАҲ имкон медиҳад, ки мавқеи зан дар ҳалли масъалаҳои иҷтимоиву иқтисодии ҷомеа возеҳан дида шавад, он ба баланд шудани мақоми иҷтимоӣ ва иқтисодии занон мусоидат мекунад ва дараҷаи иштироки

Addressing myself to you with love, recognition and deep respect I would like to say that we are the holders of family hearth, we give birth to a human. We have boundless opportunities for transformation of our surrounding world. We observe the state on which our house, our country and our Planet is positioned. By combining our efforts we will become capable to make our world better and finer. This year republican contest for "Woman Entrepreneur of the Year Award – FARAH 2016" is being held for the third time. The scope and significance of this unique contest is comparable with State Programs for enterprise support and development. It reunites those who create jobs, make innovations, develop new technologies in our time and contribute to economic development of our country. FARAH contest enables to see the woman's position in settlement of social and economic objectives of the society; it promotes to improvement of social and economic status of the women and reflects the degree of their participation in development of enterprise activity.

The contest showed that nowadays women-entrepreneurs settle complex tasks; they are capable to generate accurate

онҳоро дар рушди фаъолияти соҳибкорӣ инъикос менамояд.

Озмун нишон дод, ки занони соҳибкор имрӯз масъалаҳои мушкилро ҳалли масъала менамоянд, қобилияти пайдо намудани роҳҳои саҳеҳи ҳалли муаммоҳоро доранд, онҳо қодиранд, ки дар рушди иқтисодӣ навоҳиҳоро пешниҳод созанд. Иштирокчиёни озмун исбот намуданд, ки фаросати салиқаи занона ва эҷодкории занони мо услуби нотақрир амали мутақобила, пешбурди тиҷорат, услуби фардии муваффақиятро дар ҳалли ҳама гуна масъалаҳо эҷод менамояд.

Соли ҷорӣ озмун ба иштирокчиён ва ташкилкунандагон имкон дод, ки сатҳи нави инкишофи фатҳ намоянд, инчунин он зарурат ва муҳаббатҳои эҷодкорӣ соҳибкорӣ занонро ҳамчун зухуроти шаклирифта ва дастгирӣ он нишон дод. Миқёс ва ҷуғрофияи озмун ҳамакӣ гардид ва маҳз аз ҳамин хотир ташкилкунандагон ва Шӯрои парасторони озмун чунин меҳисобанд, ки озмуни ФАРАҲ имконияти барҷаста барои занони соҳибкор дар амалигардонии қобилиятҳои худ, дарёфти шарикон, ҳамраӣён баҳри рушди босуботи тиҷорати онҳо мебошад.

Ман итминон дорам, озмуни ФАРАҲ минбаъс гардидааст, ки қомеъҳои занони моро дар фатҳи қуллаҳои нави рушди тамаддун ва пешравӣ муарриф менамояд.

Ба ҳамаи онҳое, ки дар инкишофи озмуни ФАРАҲ саҳмгузор буданд, изҳори миннатдорӣ менамоем ва ҳамаро ба сатҳи нави ҳамкорӣ даъват мекунем.

solutions, bring innovations in economic development. Participants of the contest proved that female intuition gifted by nature and creative work build up a unique style of interaction, business conduct and unsurpassed style of success in any solutions.

This year the contest enabled its female participants and initiators to go through the new level of development and displayed the necessity and importance of recognition of female entrepreneurship as a prevalent phenomenon and its support. The scale and geography of the contest have significantly expanded and for this very reason the initiators and the Board of Trustees consider that FARAH contest is an excellent opportunity for self-fulfillment of women-entrepreneurs, for finding partners and like-minded persons, as well as for sustainable development of their own business.

I am confident that FARAH contest has become a platform for presentation of our women's successes on the way of developing civilization and progress.

We express our gratitude towards all those who contributed to development of FARAH movement and invite everyone to a new level of cooperation.

СОҶАИ ИСТЕҲСОЛОТ

PRODUCTION SECTOR

Назирова Раъно

роҳбари ҶДММ «Дурахш», ш. Қўрғонтеппа

Director of "Durakhsh" LLC, Qurghonteppa city

Зиндагиномаи ӯ басо гуногунсоҳа аст. Пас аз хатми донишгоҳ бо ихтисоси иқтисодчӣ ба соҳаи кишоварзӣ рафт ва чанд муддат дар соҳаи бонкдорӣ кор кардааст. Баъдан роҳбарии як хоҷагии деҳқониро, ки 750 га замин дошт, ба зимма гирифта, кор кардааст. Чунин зани меҳнативу кордону боғайрат аст, Раъно Назирова. Соли 2007 ҶДММ «Дурахш»-ро ташкил намуд, ки бештар ба самти хизматрасонӣ ва сохтмону таъмири иншоотҳо шуғл дорад. Аввалҳо бо фармоишоти Раёсати адлия дар таъмиру тармими биноҳои идораҳои судӣ, баъдан фармоишоти Раёсати маорифи вилояти Хатлон дар таъмиру сохтмони мактабҳо, сипас бевосита бо Идораи сохтмони асосии вилоят ҳамкорӣ намуда, дар сохтмони иншоотҳои ҷашниву инфрасохторӣ саҳмгузор шуд. Раъно Назирова мегӯяд: - Дар фаъолият ба сифати кор аҳамияти махсус медиҳам. Хатогӣ дар ҳамаи кор мешавад, лекин онро бояд ислоҳ кард. 7 нафар мутахассиси касбӣ дорам. Дар кори сохтмон бояд мутахассис кор кунад. Ин талаботи асосӣ аст. Бинобар ин ман ҳудам барои гирифтани маълумоти дуюм ба факултаи сохтмон ва дизайн ҳуҷҷат супоридам. Айни ҳол дар марҳилаи хатми донишгоҳ қарор дорам. Хондан ҳаргиз дер намешавад. (меҳандад)

Имсол тибқи лоиҳае, ки бо маблағгузориҳои Бонки ҷаҳонӣ сурат мегирад, ширкати «Дурахш» барои «Ассотсиатсияи истифодабарандагони об» дар 4 ноҳияи вилояти Хатлон 9 адад дафтари корӣ бунёд мекунад.

- Бунёди иншооти мазкур масъулияти бузург дорад, зеро ниҳоди молиявии байналхалқӣ онро маблағгузорӣ дорад. Аз ин рӯ чунин боварио бояд эҳтиром ва ҳифз кард, мегӯяд Раъно Назирова.

Дар доираи фаъолияти сохтмонияш Раъно Назирова инчунин чопхонаи худро таъсис додааст, ки бо таҳия ва чопи маводҳои машғул аст. Бо ифтихор мегӯяд, ки аксари овезаҳо (баннер)-ҳо дар шаҳри Қўрғонтеппа ва навоҳии атрофи он маҳсули кори чопхонаи ӯ мебошад.

Her life story tells about a great number of different spheres where she had worked. Having graduated from the University with major of economist she started her labor activity in agricultural sector; then she worked in bank for some time, later on she held the position of manager in the farm holding which owned 750 hectares of land area. Indeed, Ra'no Nazirova is a hard-working, skilled and diligent woman. In 2007 she incorporated "Durakhsh" LLC, the primary activity of which was providing of repairs and construction services. At the beginning she executed the orders of Justice Administration for repairs and reconstruction of court-houses, later on her company took orders of Education department of Khatlon region for repairs and construction of high schools, after that she cooperated directly with Capital construction department of the region and contributed to construction of festal building projects and infrastructures.

Ra'no Nazirova stated: "I pay special attention to the quality of performance in my business. Failures may occur in any field of work, but they need to be corrected. 7 skilled specialists work in our Company. Sphere of construction should be entrusted to professionals only. That is a primary requirement. For this reason I submitted my documents to Construction and Design Faculty to receive second higher education. Very soon I will graduate from the University. It is never late to learn (laughs).

This year "Durakhsh" Company plans to construct 9 offices for "Water Consumers Association" in 4 districts of Khatlon region under the project financed by World Bank.

- Construction of this object implies great responsibility, since it is funded by international financial foundation. Therefore we should be trustworthy, - stated Ra'no Nazirova.

Apart from construction business Ra'no Nazirova owns printing agency. She told with pride that most of banners in Qurghonteppa town and its surroundings are prepared in her printing agency.

шаҳри "Қўрғонтеппа"
"Qurghonteppa" city

Бурҳонова Шахлохон

Роҳбари коргоҳи дӯзандагии «Зебо», Шаҳритуз

Burhonova Shahlokhon

manager of sewing workshop "Zebo", Shahrituz

Шахло мактаби миёнаро бо медали тилло тамома кардааст. Ин оғози солҳои навадуми асри гузашта буд. Мақсад дошт, ки ба донишгоҳ дохил шавад, вале нобасомониҳои он солҳо падару модари Шахлоро водор карданд, ки духтарашро ба шаҳр, барои хондан нафиристанд. Шахло маълумоти олии нопурраро бо тахассуси муаллимаи синфҳои ибтидоӣ дар коллеҷи омӯзгории ноҳияи Шаҳритуз гирифт. Муддате ба кори таълим машғул шуд. Замони таҳсил дар коллеҷ ӯ ҳамчунин касби дӯзандагиро аз худ намуд. Барои такмили ҳунар муддате ба Тошканд рафта дар сеҳу фабрикаҳои он тарзи дӯхтани либосҳои арӯсиро низ ёд гирифта омад. Шахло мегӯяд: - Директори мактабам бисёр хоҳиш кард, ки ман дарс гирам. Чор сол муаллимаи синфи ибтидоӣ шуда кор кардам. Маоши омӯзгориям кам буд. Лекин пас аз дарсҳо бо либосдӯзӣ машғул будам ва либосҳои дӯхтаамро ба маблағҳои нағз мефурухтам. Дар ин байн ман фикр кардам, ки чаро бо соҳибкорӣ машғул нашавам. Ҳамзамон ба кори машшотагӣ низ машғул шудам. Натанҳо аз ҳуди Шаҳритуз, инчунин аз ноҳияҳои Қубодиён ва Носири Хусрав 12-15 нафар духтаракон омаданд, ки назди ман ҳунари машшотагариро ёд гиранд.

Соли 1995 ӯро ба шавҳар доданд. Шахло ба хонаи шавҳар - шаҳри Қўрғонтеппа кўчида рафт. Дар он ҷо низ духтараконро аз ноҳияҳои Ҳисор, шаҳрҳои Душанбеу Қўрғонтеппа, Ваҳдат боз ҳудуди 35-40 нафар шогирдонро дар самти ташкили толори ороишоти арӯсӣ таълим дод. Ниҳоят соли 2014 тибқи як лоиҳа дар ҳамкорӣ бо як ташкилоти байналхалқӣ дар ноҳияи Шаҳритуз маркази таълими барои омӯзиши ҳунари дӯзандагӣ ва дар шафати он коргоҳи дӯзандагиро ташкил кард. Шахло Бурҳонова имрӯз дар сеҳи дӯзандагии «Зебо» 60 нафар занони маҳаллиро бо ҷои кории доимӣ ва маош таъмин кардааст.

Shahlo graduated from secondary school with gold medal. Those were early 1990-s of the last century. She wished to enter the university however owing to domestic unrest her parents did not let their daughter go for study. Shahlo obtained incomplete higher education majored in primary school teacher of Shahrituz district. She worked in her specialty for a while. During study at the university she was apprenticed by tailor. To improve her skills she went to Tashkent and learned sewing of clothes for brides in sewing workshops and factories. Shahlo told:

- School headmaster asked me to give lessons. I was a primary school teacher for 4 years. My salary was insufficient; therefore I was engaged in sewing of clothes, from sale of which I could gain good profit. That time I wished to start private business. Besides, concurrently I worked as a hairdresser. About 12-15 girls have come from Shahrituz, Qubodiyon and Nosiri Khusrav districts to learn hairdressing.

In 1995 she got married and relocated to her husband's house - Qurghonteppa. There she also had apprentices - 35-40 girls who came from Hisor, Dushanbe, Qurghonteppa and Vahdat to learn how to organize beauty shop for brides. Finally, in 2014 her project proposal for establishment of sewing training center was financed by an international organization operating in Shahrituz and she organized a sewing workshop near the training center. Today Shahlo Burhonova's staff members compose of 60 local women who work in sewing workshop "Zebo" and have permanent gainful employment.

Саъдия Раҳматова

Сарвари коргоҳи истеҳсоли маҳсулоти ширии «Сомон-Кўлканд», ш. Исфара

Sa'diya Rahmatova

Director of dairy products manufacturing company "Somon-Kulkand", Isfara

Яке аз аввалин мутахассисзани соҳаи коркарди шири дар Исфара мебошад, ки дипломи Донишқадаи политехникии ш. Фрунзе(имрӯза Бишкек)-ро дорад. Ин таҳсилот барояш ба осонӣ наанҷомидааст. Баъди вафоти падараш аҳволи зиндагияшон осон набуд. Лекин пайвандони оила, хусусан хоҳари калонияш Саидахон ӯро дастгирӣ мекунанд, ки хонаду мутахассис шавад. Ҳамин тавр ҳам шуд. Саъдия аз соли 1982 дар заводи коркарди шири Исфара корро аз корманди оддӣ сар карда, то ба мақоми муовинии директори корхона расид. Дар ин ҷо то соли 2011 фаъолият бурд. Соли 2012 бо фаъолияти соҳибкорӣ машғул шуд. Заводи коркарди шири шаҳри Конибодомро, ки 10 соли охир бекор хобида буд, бо дастгирӣи Вазорати саноат ба кор андохт. Ҳар рӯз аз Исфара ба Конибодом ба кор мерафт. Бо сабабҳои оилавӣ дигар натавонист ҳар рӯз он ҷои кор равад. Соли 2013 Саъдия тасмим гирифт, ки дар деҳаи Кўлканд, дар ҷои бинои бекорхобидаи сеҳи консервабарорӣ, сеҳи истеҳсоли маҳсулоти шириро ба роҳ монд. Саъдия мегӯяд:

- Сабаби интихоби ин мавзӯ дар он буд, ки ашӯи хом наздик аст. Сокинони маҳаллаҳои ҷамоати Кўлканд қариб ҳамаашон дар хонашон гови дӯшӣ доранд ва шири иловагиро ба мо оварда месупоранд. 80% ширро мо аз аҳолӣ ва 20% дигарро аз фермаҳои хоҷагӣ мегирем.

Таҷҳизоти истеҳсолиро бо кўмаки шавҳару фарзандон аз хориҷа харида омадааст. Аввалҳо шумораи кормандонаш 4 нафар буданд, имрӯз 10 нафар мебошанд. Ҳамаи онҳо занони маҳаллиянд, ки дар ин сеҳ ҷои кории доимӣ ва маош пайдо кардаанд.

Саъдия ҳамаи ин дастовардро аз шароити хуби замона, дастгирӣи Пешвои миллат, Эмомалӣ Раҳмон медонад, ки занони соҳибкорро барои фаъол будан дастгирӣ мекунанд.

She is one of the first female experts in dairy processing sphere in Isfara and a holder of diploma issued by Polytechnic Institute of Frunze city (today's Bishkek). Study in this Institute was very hard to her. The life of her family turned out difficult after her father's death. However, the relatives, especially her elder sister Saidakhon supported her and wished Sa'diya would become a qualified specialist. It occurred as she desired. In 1982 Sa'diya started her labor activity in Isfara dairy processing plant as a common employee, consequently she was appointed to the position of deputy director of the enterprise. She worked in the mentioned position till 2011. In 2012 she fully got engaged in enterprise activity. With support of the Ministry of Industry Sa'diya recommenced the operation of dairy processing plant in Kanibadam, which stood idle for the last 10 years. Every day she went to work from Isfara to Kanibadam. However, family circumstances didn't enable her to go there every day. Finally, in 2013 Sa'diya made an important decision: to start manufacturing of dairy products in Kulkand village at the site of idle-standing cannery building. Sa'diya recalled:

- The reason why I chose that site was that raw stuff had been located not far from the dairy processing plant. Almost every household in Kulkand village has milk cows and they sell the spare milk. We buy 80% of milk from local residents and obtain the remaining 20% of milk from other farms.

Sa'diya purchased production equipment from abroad with assistance of her husband and children. Initially, 4 employees worked in her company, but now the number of staff is 10 employees. All women are local inhabitants and they are provided with permanent job and gainful employment.

Sa'diya considers that all these achievements are due to favorable conditions created with concern of Leader of the nation Emomali Rahmon, who supports women-entrepreneurs so that they could be active and creative.

Қурбонова Савринисо

роҳбари коргоҳи коркарди шир, «Нисо»,
ноҳияи Мастҷоҳ

Савринисо Қурбонова солҳои зиёд дар таваллудхонаи шаҳраки Бӯстони ноҳияи Мастҷоҳ чун духтур - момодоя хидмат кардааст. Шавҳараш низ духтури амрози дил аст. Дар доираи барномаи таҷдиди замин ва ташкили хоҷагиҳои деҳқонӣ, оилаи онҳо низ тасмим гирифтанд, ки соҳиби замин шаванд, ки дар оянда барои таъминоти оилашон кӯмакрасон бошад. Соли 2008 аз мавзёҳои ҷамоати деҳоти Навбаҳор, деҳаи Ваҳдат аз ҳисоби заминҳои лалмӣ барояшон 50 га замин ҷудо карданд. Савринисо аз он рӯзҳо ёдоварӣ карда меғӯяд:

«Чун ба сари заминҳо омадем, он мавзё танҳо даштеро мемонд, ки агар боришот мебуд, чизе мерӯид. Аҳли оилаамон сарҷамъона меҳнат кардем. Дарахтони зиёде шинидем. Ёдам ҳаст, ки боре барои зерӣ дарахтон яҳоб гузоштан, шавҳару фарзандонам дар даст сатил теппаи об рафта буданд. Зимистони ин мавзё хеле сард аст. Вақти бозгашт ба либосҳояшон об расида он яҳ карда буд. Қариб буд, ки ҳамаашонро хунук занад.

Бо чунин мушқилот Савринисо заминҳоро шодоб ва дарахтонро сарсабз гардонид. Имсол ҷоҳи хурди амудӣ кофта, барои шодоб кардани 5га замини боғоташ равона кард. 23 сар чорвои калони шохдор дошт. Боре як нафар меҳмони шавҳараш аз Гурҷистон омаду аз табиати зебои ин макон баҳравар шуд. Тавсия дод, ки дар чунин шароит агар коргоҳи коркарди ширро таъсис диҳанд, манфиати бештари молиявӣ меорад, зеро ҳамаи ашёи хом дар атроф аст. Ҳамин идея сабаби пайдоиши коргоҳи истеҳсоли Савринисо шуд. Ҳамаи чорвояшро фурӯхту барои амалӣ кардани ин мақсад истифода бурд. Соли 2011 сохтмони бино сар шуд ва соли 2013 ба фаъолият оғоз карданд. Имрӯз се намуди маҳсулоти панирӣ – ҷўбчаҳои панирӣ, сулугуни ва панири бофта истеҳсол меkunанд. Маҳсулоташ дар мағозаҳои шаҳри Хуҷанд низ ба фурӯш мераванд.

ноҳияи «Мастҷоҳ»
«Mastchoh» district

Qurbonova Savriniso

manager of dairy processing shop "Niso", Mastchoh district

Savriniso Qurbonova had been working as an obstetrician-gynecologist in maternity hospital of Buston settlement of Mastchoh district for many years. Her husband is a cardiologist. Based on the land reclamation and farm holding establishment program their family decided to own land area, which would promote to family prosperity in the future. In 2008 they had been allotted 50 hectares of land plot in village jamoat Navbahor of Vahdat district from boghara lands. Savriniso recollected those days:

«When we have come to see those lands they resembled a steppe, on which plants grew only when there were rains. All members of our family worked hard there. We have planted a number of saplings. I remember that one day, after winter watering of the trees my husband and the children took the buckets and went out to bring water. Winter of those places was very cold. Having come back they discovered that their clothes on which the water was splashed have become covered with ice. That day they were nearly to get frozen.

Thus, Savriniso watered the lands and trees facing such difficulties. This year she burrowed a well to water 5 hectares of her orchard. She had 23 cattle heads. One day a guest of her husband from Georgia came and having seen the picturesque surroundings advised the hosts to establish dairy processing workshop, which would bring much benefit, since all raw materials were available in those surroundings. This idea has become a reality: Savriniso established production shop. To put the idea into practice she sold her livestock and used the proceeds for workshop construction which commenced in 2011 and was put into operation in 2013. Currently, the dairy workshop produces three types of cheese – cheese sticks, suluguni cheese and wattled cheese. All these products are sold in grocery stores of Khujand city.

Ашӯрова Нуқра

сарвари коргоҳи консервабарории «Гулоб»,
н. Файзобод

Падараш Маҳмадулло собиқаи 23 солаи кор дар сеҳи истеҳсоли консерваро дорад. Замони баъди ҷанги шаҳрвандӣ Маҳмадулло бо навиштани лоиҳае аз як ташкилоти башардӯстона кӯмаки молиявӣ гирифта, бо илова аз маблағҳои худ дар ҷои нообод заминеро гирифта, сеҳи истеҳсоли маҳсулоти консервагириро ба роҳ мемонад. Нуқра он вақтҳо хурд буд. Замони таҳсил ва ҳатто пас аз хатми мактаби миёна Нуқра Ашӯрова дар коргоҳи падар кор карда, нозуқиҳои ин касбро меомӯхт. Фурсате шуд, ки падараш ба нафақа баромад ва ба аҳли оилааш гуфт, ки сеҳи консерваро ё мефурӯшад, ё барҳам медиҳад. Нуқра аз ин нияти падар оғаҳ шуда, ба қарори қатъӣ меояд: кори сеҳро ба зимма мегирад. Дар маҷлиси умумӣ ҳамаи кормандон якҷоя номзадӣ Нуқраи ҷавонро ҷонибдорӣ меkunанд. Ҳамин тавр Нуқра дар нуздаҳсолагияш кори роҳбарии коргоҳи хурди истеҳсолиро ба зимма мегирад. Падараш Маҳмадулло меғӯяд: «Дар рӯзҳои аввал ман хавотирӣ доштам, ки Нуқра азоб мекашад, вале дидам, ки ўҳдабаро асту чашми корро хуб омӯхта истодааст, хотирҷамъ шудам. Аммо доимо дар канораш ҳастам...»

Падари Нуқра донишқадаи политехникии шаҳри Одессаи Украинаро хатм кардааст ва яке аз мутахассисони варзидаи соҳаи саноати хуруковорӣ мебошад. Аз ин рӯ Нуқра таҷрибаи падарашро пайваستا меомӯзад. Ў меғӯяд: «Ман аз оғози кор ба худам боварӣ доштам, ки ин корро аз ўҳдааш мебароям. Дар якҷанд тренингҳо иштирок карда, донишҳои молиявӣю тиҷоратиямро такмил додам. Доимо бозори истеъмолиро омӯхта меистам. Мушоҳида меkunам, ки завқи мардум ба кадом намуди маҳсулот бештар аст. Вобаста ба он нақшаи истеҳсолиро ба роҳ меконам...»

Имрӯз Нуқра Ашӯрова 7 нафар занони маҳаллиро бо ҷои кории доимӣ ва маош таъмин кардааст.

Ashurova Nuqra

Head of cannery "Gulob", Faizobod district

Nuqra's father Mahmadullo is a graduate of Polytechnic Institute of Odessa, Ukraine and is an experienced food industry specialist. After the civil war he applied for and received a grant from a charity to open a cannery. With the help of the support and his own savings he bought some unused land and started his business. As a schoolchild and through high school, Nuqra helped in her father's business and learned a lot from his experience.

When it was time for her father to retire, he announced that her was either going to sell or liquidate the cannery. Hearing this Nuqra decided to continue in the family business. A general meeting of all cannery employees was called, in a vote they supported her decision, and she was made the manager of the canning enterprise at the age of nineteen.

"I worried at the beginning," her father Mahmadullo said. "I wondered if she would be able to handle the work, or if it would be too much for her. But I saw her enthusiasm and how she coped with all tasks and I didn't worry anymore. She now has my full support."

Nuqra was confident about her new position: "I knew I could manage the business. I attended some training sessions and learnt more on finances and business. I study the market and the consumers' preferences constantly. After analyzing the results I develop the production plan..."

Currently Nuqra Ashurova provides 7 local women with permanent salaried employment.

ноҳияи «Файзобод»
«Fayzobod» district

Шерматова Наргис

ЧДММ «Ромсар», ш. Душанбе

шаҳри "Душанбе"
"Dushanbe" city

Оғози солҳои 2000-ум буд ва дар Тоҷикистон пас аз ҷанги шаҳрвандӣ равандҳои пешрафт ва тараққиёт меафзуд. Дар тамоми қўшауи канои кишвар корҳои барқароркуниву сохтмон оғоз ёфта буд. Наргис ҳаммаи ин равандҳоро мушоҳида мекард, ки талабот ба масолеҳи сохтмонӣ афзуда истодааст. Ў ба кори модараш Ҳидоят Аслонова, ки аслан касбаш духтур буд, вале дар соҳибкорӣ муваффақият ёфта буд, ёри мерасонд. Онҳо дар истеҳсол ва фурӯши кубурҳои полиэтиленӣ машғул буданд. Наргис Шерматова, аслан хатмкардаи факултаи рассомӣ аст, вале баъдан фаъолияти худро ба соҳибкорӣ пайваست. Ҳамин тавр, бо дастгирии модараш, Наргис Шерматова фаъолияти соҳибкории худро қувват бахшид. Ширкати «Ромсар», коргоҳест, ки бо истеҳсол ва насби дару тирезаҳои пластикуву алюминӣ, истеҳсоли лўлаҳои пластикӣ машғул мебошад. Дар сеҳҳои истеҳсолии ӯ зиёда аз 200 нафар ҷои кор ёфтаанд, ки бо маоши шоиста таъмин мебошанд. Аксарияти кормандонаш ҷавонон мебошанд. Бинои коряш замоне яке аз идораҳои таъмириву сохтмони Вазорати саноати сабуки кишвар буд. Якошона буди ҳолати фарсуда дошт. Имрӯз ба ҷои он бинои боҳашамати ҷорашона бо толорҳои барҳавои қориву намоишӣ бунёд шуда, дар қафои бино, сеҳҳои истеҳсоли ҷой дода шудааст. Таҷҳизоти истеҳсоли ҳамма аз давлатҳои хориҷа оварда шудааст. Наргис Шерматова меғӯяд, ки дар истеҳсолот ба сифати кор аҳамияти ҷиддӣ медиҳад ва онро аз ҳар як кормандаш талаб дорад. Бояд муроҷиаткунанда ба мизоҷ табдил ёбад. Барои мизоҷ гардидан, бояд боварӣ пайдо кунад. Боварино нигоҳ доштан, масъулият аст. Бо эҳсоси ифтихор меғӯяд, ки имрӯз аз хизматрасонӣ ва маҳсулоти ширкати ӯ, натавон шахсонро алоҳида, инчунин ширкату идораҳои давлатӣ низ истифода мебаранд. Якҷанд фармоишоти бузург буданд, ки ширкати Ромсар дар доираи сохтмонҳои ҷашнӣ, сохта ба истифода дод. Наргис хушнуд аст, ки барои ободии ватани азизаш ҳиссагузор мебошад.

Shermatova Nargis

"Romsar" LLC, Dushanbe city

In Early 2000-s, after the civil war had been over, development processes in Tajikistan gained in strength. Reconstruction works have commenced in all parts of the country. Nargis observed those processes and realized that the demand for construction materials was increasing day by day. Her mother Hidoyat Aslonova formerly was a physician, but consequently, she succeeded in business, and Nargis helped her mother in this activity. They were engaged in manufacturing and sale of polyethylene pipes. Nargis Shermatova is a graduate of Fine Arts Faculty, but she casted in her lot with enterprise activity. Thus, thanks to her mother's support Nargis Shermatova perfected herself in business. "Romsar" is a company, which produces and installs plastic and aluminum doors and windows, plastic pipes. Over 200 people have permanent gainful and worthy employment in production shops of the Company. Majority of employees are young people. Formerly the Company's office premises were located in the building of Repair and Construction Administration of the Ministry of Light Industry. That was a single-storey dilapidated building. Now a magnificent four-storey building is built instead, which has wide office rooms and show halls; production shops are located in rear side of the building. The whole manufacturing equipment is purchased from the foreign countries. Nargis Shermatova told that in manufacturing sector she paid serious attention to the quality of performance and required such approach from each employee. Applicant should become a customer. And to become a customer he/she needs to become trustworthy and it is very important to retain this treatment. She was proud saying that currently her company produces services and offers products manufactured both to private individuals and to state enterprises. Several heavy orders had been made to "Romsar" Company in the frame of festal constructions, which had been successfully carried out. Nargis feels happy to contribute to prosperity of her Motherland.

Алиева Мавлуда

Роҳбари ЧДММ «Саидиён», н. Фархор

Мардуми ноҳияи Фархор маззаи нони коргоҳи нонпазии Мавлуда Алиеваро хуб медонанд. Ў ҳар субҳ аз барвақт корро назорат мекунад, ки нони гарм саривақт ба бозор равад. Ин як шохай фаъолияти ӯ мебошад. Аз таърихи пешрафташ ӯ ба мо чунин нақл пеш овард:

- Ман пештар дар бозори марказӣ якҷанд нуқтаҳои фурӯши яклухт доштам. Як нақлиёти боркаши «Камаз» доштам, ки бо воситаи он ба бозори Фархор мол меовардам. Лекин ҳамеша дар сарам андешаи ташкили кори истеҳсоли буд. Ман баромадҳои Президентро меидидам, ки чӣ тавр занони соҳибкорро дастгирӣ мекунад. Ин даъвати Пешвои миллат ба ман илҳоми тоза бахшид. Ҳамин тавр силсилаи коргоҳҳои истеҳсоливу нуқтаҳои хизматрасонию ташкил кардам, - меғӯяд Мавлуда Алиева. Ҷое ки обод кард, дар гузаштаи наҷандон дур макони партовгоҳе буд. Аввал сеҳи нонпазӣ кушод. Сипас сеҳи қаннодӣ ташкил кард. Мавлуда сабаби ин корашро чунин шарҳ дод: - Ман меидидам, ки чӣ тавр ҷудошавии оилаҳои ҷавон зиёд аст. Яке аз сабабҳои ин омода набудани ҷавондӯхтарон ба зиндагии маишии оилавӣ аст. Гуфтам, ки бояд сеҳи қаннодӣ ташкил кунам, ки духтаракон ҳунари пазандагиро хуб ёд гиранд. Дар ҳаёти оилавӣ онҳо аз хушдоманашон таъна намунаванд. Ин амал барои паст кардани ҳолатҳои низоъ ва ҷудошавии оилаҳо мусоидат мекунад.

Дар назди маҷмаъаи истеҳсолии худ якҷанд нуқтаҳои хизматрасонӣ, аз қабилӣ нуқтаи шустушӯи мошинҳо ва таъмири нақлиётро низ ба роҳ мондааст, ки 4-5 нафари дигар аз шумори ҷавонони бекори ноҳия бо маош ва ҷои кори доимӣ таъминанд. Ҳамзамон сеҳи дуредгариву оҳангарӣ таъсис додааст, ки устоҳои маҳаллӣ барои мардум ашёи зарурии рӯзгор – дару тирезаҳои оҳангиву тахтагиро месозанд.

Мавлуда тасмим дорад, ки дар ояндаи наздик боғчаи бачагона бо усули замонавии таълиму тарбия ба роҳ монад.

Alieva Mavluda

Director of "Saidiyon" LLC, Farkhor district

Farkhor inhabitants have already tasted delicious bread of Mavluda Alieva's bakery. Every morning she supervises the work in her bakery from the dawn, so that hot bread reached the market early in the morning. This is one of her business activities. Success story of this business lady is as follows:

- Before I had several wholesale stores in central market. I brought goods to Farkhor market by my truck "Kamaz". Though I had my private business I always thought about production activity. I watched the President's speeches about support of business women. This appeal of the Leader of nation inspired me. Thus, I have organized a series of production and service stations, - Mavluda Alieva told.

A flourishing place where Mavluda's business is located was a trash dump not long ago. First she opened bakery and then organized her confectionery. Mavluda explained her choice: - I saw many divorces of the young couples. One of the reasons was that young women were not prepared for the family life and its obligations. I thought if I establish confectionery the girls will master cooking and in family life they will not have problems with their mothers-in law. This business will promote to reduction of the cases of family discord and divorce of young families.

She organized several service stations near her production complex, like car-wash point and auto-repair shop, for which she employed 4-5 unemployed young men and provided them with gainful employment. Along with this she opened joinery and forge shops where local masters produce domestic utensils for customers, like ferric and wooden doors and windows.

Mavluda intends to establish private kindergarten in the foreseeable future and wishes to apply modern teaching and upbringing methodologies.

ноҳияи "Фархор"
"Farkhor" district

■ Лора Чизмо

роҳбари гуруҳи рушди
иқтисодӣ USAID дар Тоҷикистон

Агентии Иёлоти Муттаҳида оиди рушди байналмилалӣ (USAID) бо ҳисси ифтихор баён медорад, ки бо Ассотсиатсияи миллии занони соҳибкори Тоҷикистон баҳри дастгирии соҳибкорӣ тариқи барномаи «Соҳибкориҳои бонувон воситаи васеъ намудани ҳуқуқ ва имкониятҳои занон» ва озмуни байни занони соҳибкор «Фараҳ-2016» мустақиман ҳамкорӣ менамояд. USAID дар пешбурди соҳибкориҳои занон ва баробарии гендерӣ дар Тоҷикистон содиқона фаъолияти худро идома медиҳад. Аз номи мардуми Амрико USAID ҳамаи иштирокчиёни озмуни имсола, алаҳусус 39 нафар иштирокчиёни даври миёнаи озмуни «Фараҳ-2016» «Соҳибкорзан - 2016»-ро муборакбод менамояд. Барои сарфароз гардидан ба чунин шарафи бузург шодбош мегӯем. Тоҷикистон ба шумораи бештари шумо барин занони соҳибкор эҳтиёҷ дорад ва мо барои қобилияти пешво буданатон арзи сипос мекунем. Бароятон комёбиҳоро дар ҳамаи саъю талошҳои соҳибкориатон таманно дорем!

The United States Agency for International Development (USAID) is especially honored to work directly with the National Association of Business Women of Tajikistan to support entrepreneurship through the Women's Entrepreneurship for Empowerment activity and the "Farah-2016" women's entrepreneurship competition. USAID remains dedicated to promoting women's empowerment and gender equality in Tajikistan. On behalf of the American People, USAID would like to extend its congratulations to all participants in this year's competition, and especially to the 32 semi-finalists for Farah-2016's "Woman-entrepreneur of the year-2016." Congratulations on being recognized for this high honor. Tajikistan needs more women entrepreneurs like you and we thank you for your leadership. We wish you much success in all your business endeavors!

■ Ян Ҳарфст

Директори минтақавии
Барномаи рушди Созмони Милали Муттаҳид

Аз номи Барномаи рушди СММ Тоҷикистон мехостам иштирокчиёни даври миёнаи озмуни «Фараҳ-2016»-ро муборакбод намоям. Новобаста ба хусусияти тағйирёбанда доштани тиҷорат Шумо исбот кардед, ки тариқи муайянсозӣ, банақшагирии дуруст ва роҳбарикунӣ ғояҳои дар амал татбиқ кардан мумкин аст, ки ба Шумо ва ҷомеаи Шумо манфиатбахш мегарданд. Шумо беҳтарин намояндагони соҳаи соҳибкориҳои занон дар кишвар ҳастед ва дар ин ҷода ҳам барои занон ва ҳам барои мардон, ки дар оянда нияти машғул шудан бо тиҷоратро доранд, илҳом мебахшед.

Ҳамчунин, Барномаи рушди СММ меҳодад миннатдориҳои худро ба АМЗСТ барои кӯшишу талошҳои баҳри ташкили ин озмуни умумимиллӣ бо мақсади мусоидат кардан ба вусъатдиҳии иқтисодии занон дар Тоҷикистон баён намояд. Сипосмандии махсуси худро ба мизозони лоиҳаҳои Барномаи рушди СММ «Кӯмак дар беҳтарсозии соҳаи савдо ва шароити зист дар минтақаҳои наздисарҳадии Тоҷикистону Афғонистон, ҳамчунин ба шарикони сохторҳои давлатӣ ва хусусӣ барои кӯмаки онҳо дар муваффақ гардидани озмуни «Фараҳ-2016» изҳор менамоям. Бояд қайд намоям, ки дастгирии Барномаи рушди СММ дар фаъолияти озмуни «Фараҳ-2016» ба туфайли қаромати Ҳукумати Ҷопон, Агентии ҳамкориҳои байналмилалӣ Ҷопон (JICA) ва Ҳукумати Финляндия муяссар гардид.

Барномаи рушди СММ яқоя бо Ҳукумати Тоҷикистон ва шарикони гаронқадр, ба монанди АМЗСТ уҳдадор шуданд, ки фаъолиятро вобаста ба масоили таъсиррасонӣ ба соҳибкориҳои занон,

қадрдонӣ намудани комёбиҳои бузургӣ бадастомада дар подош додани муҳити гуногуннавъ ва муттаҳидкунандаи тиҷоратӣ дар Тоҷикистон идома диҳанд.

On behalf of UNDP Tajikistan, I would like to warmly congratulate the semi-finalists of the Farah 2016 competition. Despite the challenging nature of doing business, you have shown that with determination, proper planning, and leadership, ideas can be turned into reality that can profit you and your communities. You represent the cream of female entrepreneurship in the country, and an inspiration for both women and men engaging in business in the future.

UNDP would also like to express its gratitude to NABWT for their efforts in organizing this nationwide contest to promote women's economic empowerment in Tajikistan. Special thanks is also extended to the clients of UNDP's Aid for Trade and Livelihood Improvement in Tajik-Afghan Cross-border Areas projects, as well as Governmental and private sector partners for their assistance in enabling the success of Farah 2016. We would like to note that the support of UNDP for Farah 2016 was possible due to the generosity of the Government of Japan, JICA, and the Government of Finland.

UNDP together with the Government of Tajikistan and valued partners like NABWT is committed to keep working on the issues affecting female entrepreneurship, recognizing the great steps that have already been taken in encouraging a diverse and inclusive business climate in Tajikistan.

■ **Jan Harfst**
Country Director
United Nations
Development Programme

■ Парвона Аҳрорӣ

Директори генералии ШТР «Азия Плюс»

Ассотсиатсияи миллии занони соҳибкори Тоҷикистон ва ТАҚХ «ИМОН Интернешнл» санаи 8 марти соли ҷорӣ ба озмуни навбатии Ҷоизаи Зани соҳибкори сол «Фараҳ-2016» ҳусни оғоз бахшиданд. Моҳҳои меҳнати дақиқкорона, воҳӯрихову шиносҳои, сафарҳо ба тамоми ғушаву канори кишвар, эътиқод ва талқини эътимод ба қобилиятҳои худ паси сар гаштанд.

Дар замони мо соҳибкор будан кори пуртаваккал аст, вале соҳибкорзан будан ҳамчун қаҳрамонӣ арзёбӣ карда мешавад. Аз ибтидо қонуни табиат чунин буд, ки то аз шикор баргаштани мард зан манзилу оиларо дар амонати худ нигоҳ медорад, вале вақт пайваста ҷараён дорад ва зани имрӯзаи қарни 21 тавонист, на фақат ниғаҳдори дудмони оила, балки дарёфткунандаи ғанимат гардад.

Дугонаҳои меҳрубон, шумо бори гарони ӯҳдадориро ба дӯш гирифта, на танҳо худ пурмахсул кору меҳнат менамояд ва воситаҳои нави даромаднок ва шуғлнокиро кашф мекунед, балки ҳосили чунин фаъолиятро ба хешовандону наздикон, ҳамватанон, ҳамсоягону дугонаҳоятон бо лутфу қарами беандоза эҳдо менамояд. Шумо нишон медиҳед, ки асоси комёбӣ ин коҳили накардан ва наҳаросидан аст. Шумо пешвоёнед, шуморо мусовӣ мешаванд, аз шумо ибрат мегиранд, нафарони боирода азми фатҳи қуллаҳои баландтарро мекунанд. Шуморо эҳтиром менамоянд, бо шумо мефахранд.

On March 8th, the National Association of Business Women of Tajikistan and the MDO "IMON International" initiated the 2016 activities for the regular contest "Woman Entrepreneur of the Year Award – Farah 2016". The months of painstaking work, meetings, making connections, business trips to all parts of the country, and confidence building have become a thing of the past.

In modern times entrepreneurship presumes high risks and women entrepreneurship can be considered as heroism. Initially, the laws of nature presumed that while a man chases after the mammoth, his woman keeps the hearth; however time flows and the woman of 21st century learned both how to keep the hearth and how to hunt.

Dear friends, though having a delicate nature, you have taken great obligations, moreover, you work much and devise new ways of earning and employment, you provide these benefits to your relatives, compatriots, to neighbors and friends. Demonstrating your achievements you prove to them that everything is attainable and one should neither be lazy nor timid. You are the leaders whose example the others follow, as more ambitious individuals strive for greater attainments. People hold you in respect; they take great pride in you.

Undoubtedly, you have obtained support, prompting, and guidance along the way to success, but now it is you who have taken the

Яқинан, ба аксарияти шумо дастӣ кӯмак дароз карда, омӯзониданд, фаҳмониданд, вале имрӯз шумо худ мураббӣи моҳир ҳастед ва дар мисоли фаъолияти худ дар ҷанбаҳои гуногуни ҳамагонӣ исботи онро мекунед, ки нерӯи зан беҳадду қаноат аст.

«Соҳибкор» чӣ мазмун дорад? Пеш аз ҳама, ин ақлу заковат, тамкин, омода будан барои таваккали мулоҳизақорона мебошад. Меҳроҳам, шахсан аз номи худ ва аз номи кормандони ҳайати эҷодии «Азия Плюс» тамоми соҳибкорзанони шуҷоъро бо хотима ёфтани озмун шодбош намоям ва барояшон комёбиҳои бардавом, рушду нумӯш ва пешравиҳои беинтиҳоро таманно дорам. Муваффақият, нерӯи тоза, саодати оилавӣ ҳамеша ёратон бод. Соҳибкор шудан ба ҳар кас муяссар намешавад ... Вале шумо дар ин ҷода муваффақ гардидед!

role of trainers, and by your example of work in various spheres of activity you show that women's capabilities have no bounds.

What does the notion "entrepreneur" stand for? First of all, it means intellect, composure and readiness to take on a healthy risk. Personally and on behalf of media group "Asia Plus" I would like to congratulate all courageous women entrepreneurs with completion of the competition and wish you not to stop at previous achievements and move towards great deeds. We wish you good luck, more energy and family happiness. Only few people can become real businessmen and business women... However you have succeeded!

■ Миндаугас Убартас

Раиси генералии Tcell

■ Тиҷорат ва корофаринӣ пояи ҳаёти муосир аст ва шахсоне, ки тиҷорати худро оғоз менамоянд, шахсони худкифоя буда, худ ва оилаашонро таъмин менамоянд, барои дигарон ҷойи корӣ месозанд ва онҳо сазоворӣ эҳтироми вижае ҳастанд.

■ Ба хусус, боиси хушҳолист, ки занҳо беш аз пеш роҳи корофариниро интиҳоб менамоянд. Интиҳобе, ки кишвар ва ҷамъияти моро устувортар менамоянд.

■ Занҳои корофар барои дигарон, фарзандони онҳо, дустон ва хешовандон як намунаи хуб мебошанд. Онҳо масъулияти баландро ҳис намуда, созандаи ҳаёти худ мебошанд. Ман бар он боварам, ки ин иқдом аз ҷониби дигар шаҳрвандон пурзӯртар шуда, корофаринӣ барои рушди ҷамъият ва баланд бардоштани сатҳи иқтисодии кишвар ёрӣ мерасонад.

■ Business and entrepreneurship is a foundation of modern life and people who start their individual businesses, are self-sufficient, support themselves, families and create jobs for others, they deserve a special respect.

■ It's especially gratifying that more and more women are choosing the path of entrepreneurship. This choice makes our country stronger and society more balanced.

■ Women entrepreneurs are also a good example for others, their children, relatives, and friends. They take responsible for themselves and build their way in life. I believe that this pattern will be reinforced by the larger number of citizens thus entrepreneurship helping the development of society and the country's economy.

■ Исматулло Ибодзода

Сармуҳаррири ҳафтаномаи «Боҷу хироҷ» узви Иттифоқи нависандагони Тоҷикистон

■ Ismatullo Ibodzoda

Editor-in-chief of weekly "Boju Khiraj"

Member of Writers Union of Tajikistan

■ Тоҷикистон дар 25 соли соҳиб-истиклолии хеш дар рушди иқтисод, ҷорӣ намудани муносибатҳои бозорӣ ва равнаку ривоҷи соҳибкорӣ қадамҳои устувор гузошт. Бахусус соҳаи соҳибкорӣ дар кишвар дар замони Истиқлолият ба ҳадди назаррас рушд намуд.

■ Бояд қайд намуд, ки дар пешравии соҳаи соҳибкорӣ, махсусан соҳибкориҳои хурд ва миёна саҳми бонувон хеле чашмрас аст. Воқеан, соҳибкориҳои хурду миёна барои садҳо бонувони мамлакат ҷабҳаи ба амал татбиқ намудани имкониятҳои худ ва саҳмгузорӣ ба истиқлолияти иқтисодӣ мебошад. Дар ҳақиқат, рушди соҳибкориҳои занон стратегияи муҳим ва воситаи таъсирбахши бартараф кардани проблемаҳои бекории занону духтарон ва ҳамзамон коҳиш ёфтани камбизоатӣ дар мамлакат маҳсуб мешавад.

■ Ногуфта намонад, ки маҳз дар натиҷаи кӯмаку дастгириҳои Асосгузори сулҳу Ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон, муҳтарам, Эмомалӣ Раҳмон ва ғамхориҳои пайвастаи Ҳукумати мамлакат фаъолияти соҳибкорӣ

■ During the 25 years of its independence Tajikistan has confidently strived for economic development, the establishment of market relations and the development of enterprises. Specifically, commercial activity in the country has been notably developed during the period of sovereignty.

■ We should note that women have contributed greatly to the development of entrepreneurship, especially in the realm of small and medium-sized enterprise development. Indeed, small and medium-sized enterprises have served as opportunity for hundreds of women throughout the country to reach their potential and to contribute to economic independence. Actually, the development of women's entrepreneurship is considered an important strategy and the effective means for elimination of the problems of unemployment among women and girls and a reduction of poverty in the country.

■ We should mention that due to support of the Founder of peace and national unity, Leader of the nation, President of the Republic

самарабахштар гардид ва сафи соҳибкорон аз ҳисоби бонувон афзоиш ёфта истодааст.

Қайд кардан бамаврид аст, ки ҳанӯз соли 2012 бори нахуст аз ҷониби Ассоциатсияи миллии занони соҳибкори Тоҷикистон озмуни ҷумҳуриявии Бонуи соҳибкори сол таҳти унвони «Фараҳ - 2012» баргузор шуд, ки мақсад аз ин чорабинӣ дастгирии соҳибкориҳои бонувон, ҷалб намудани диққати ҷомеа ба рушди минбаъдаи соҳибкорӣ буд. Тавре Пешвои миллат, муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар ин робита изҳор карда буданд: «Иштироки бонувони соҳибкор дар номинатсияҳои гуногуни озмун ва натиҷаи чорабиниҳои гузаронидашуда дар рафти озмун, нафақат барои баҳо додан ва муайян намудани ҷиҳатҳои хуби соҳибкориҳои байни бонувон имконият медиҳад, балки сабабу омилҳои нигоҳдорандаи рушди онро муайян мекунад».

Алҳол дар Тоҷикистон шароити мусоиде фароҳам омадааст, ки ҳуди занон бо таъсиси коргоҳу корхонаҳо ҷойҳои нави корӣ ба вучуд меоранд ва ҳатто бо маҳсулоти дар хона истеҳсолшаванда миқдори маҳсулоти воридшавандаро кам менамоянд, дигаронро таълим медиҳанд ва дар ҷомеа пешсаф мегарданд.

Имрӯз мушоҳида мешавад, ки дастовардҳои бонувони соҳибкорро дар ҷомеа хуб пазируфтаанд ва ба тамоми табақаҳои ҷомеаи Тоҷикистон имкониятҳои дастрасӣ ба фаъолияти соҳибкорӣ дода шудаанд. Рушди иқтисодӣ барои ояндаи Тоҷикистон аҳамияти калон дорад ва занҳо барои ба ин мақсад ноил шудан мавқеи асосиро ишғол хоҳанд кард.

of Tajikistan Emomali Rahmon and the constant care of the Government of Tajik Republic the enterprise activity has become more efficient and the number of women entrepreneurs increases every day.

It is worth noting that in 2012 National Association of Business Women of Tajikistan held its first republican contest for "Woman Entrepreneur of the Year Award – Farah 2012", which was aimed at providing support to women entrepreneurs and drawing the attention of the public to the further development of enterprise activity. According to the Leader of the nation Emomali Rahmon: "Participation of business women nominated to the different stages of the contest and the results of the activities carried out in the course of the contest allow both an appraisal and demonstration of positive aspects of women's entrepreneurship and to identify causes and factors inhibiting its development."

Currently, necessary conditions are being created in Tajikistan in which the women themselves create new workplaces through establishment of enterprises and organizations and even reduce the volume of imported products by producing their own handmade products, and they teach the others and become the leaders in society.

We can observe that the achievements of business women being positively acknowledged by society and opportunities for access to enterprise activity being provided to all layers of society in Tajikistan. Economic development is very important for the future of Tajikistan and to attain this goal the women will be capable to take a key role.

СОҶАИ ХИЗМАТРАСОНӢ ВА ХӢРОКИ УМУМӢ

SERVICES AND CATERING SECTOR

Шарофат Ғозиева

Маҷмааи хизматрасони «Юсуфҷон», н. Лахш

36

ноҳияи «Лахш»
"Lakhsh" district

Шарофат Ғозиева бо соҳибкорӣ ҳамроҳи шавҳараш Раҷабалӣ, ки ҳарду хатмкардаи донишгоҳи тиббиянд, машғул шудааст. Аз Ҷиргатол картошка оварда, дар бозорҳои пойтахт мефурӯхтанд. Аз марказ ба ноҳия маводҳои дигари ғизоӣ мебурданд. Шарофат медид, ки имкониятҳо барои ташкили нуқтаҳои фурӯш зиёд аст. Дар қади роҳ як маконе буд, ки мардум партовгоҳ ташкил карда буданд. Ба хотири ташкили кори савдо онҳо ҳамин маконро интихоб карда, партовгоҳро давоми 20 соли охир ба як нуқтаи серодаму ҷои обод табдил доданд. Аввал мағоза, баъдан ошхона, сониян фурӯшгоҳи масолеҳи сохтмонӣ, нуқтаи фурӯши сӯзишворӣ ва ниҳоят меҳмонхонаи хуби минтақавӣ барои 15 меҳмон бо тамоми шароиташ бунёд намуданд. Шарофат ҳамаи ин равандро омӯхта, бо дастгирии шавҳараш фаъолияти соҳибкорияшро васеъ мекард. Доимо дар омӯзиш аст ва ҳамеша аз маслиҳату машварати шахсони ботаҷриба бебаҳра наменонад. Соли 2014 дар озмуни «Фараҳ» иштирок намуда, ба муваффақиятҳои нав ноил шуд. Шарофат мегӯяд:

- Озмуни «Фараҳ» дари имкониятҳои дигарро ба рӯи ман боз кард. Ба қавле, чашмам кушода шуд. Занони ботаҷрибаи дигарро дидам, асрори муваффақияти онҳоро омӯхтам ва дар худам татбиқ намудам. Натиҷаи озмун буд, ки ман меҳмонхонаи «Юсуфҷон»-ро сохта ба истифода додам. Чанде пештар дар як озмуни умумичумхуриявӣ меҳмонхонаи навбунёди ман дар шумораи яке аз беҳтарин меҳмонхонаҳои минтақавӣ мақоми аввалро соҳиб шуд. Ин натиҷаи кор аст, ки мебинанду қадр мекунад. Маро бошад, ҳаваси корбариям меафзояд.

Дар мавсими киштукор на ҳамеша мардуми ноҳияи Лахш дар даст пули нақдина доранд. Вақте зарурати харидани маводе ба миён меояд, назди Шарофат меоянд. Шарофат ҳамаи онҳоро дастгирӣ мекунад. Вақти ҳосил онҳо маблағро бо воситаи картошка пардохт мекунад. Шарофат таҳхонаи меҳмонхонаашро барои нигоҳдошти зиёда аз 300 тонна картошка мувофиқ кардааст. Тасмим дорад, ки дар таҳхона ҷаҳзҳои замонавӣ ташкил кунад.

Sharofat Ghozieva

service complex "Yusufjon", Lakhsh district

Sharofat Ghozieva and her husband Rajabali run their private business. They both are graduates of medical university. Formerly they brought potatoes from Jirgatol and sold them in the markets of the capital and brought other products from the capital to their district. Sharofat assessed the opportunities for organizing of trade shops. There was an unused place at roadside where the people threw garbage. To organize her trade she chose that place and in 20 years she had turned that desolate place into a crowded and prosperous site. First she opened a store, later a canteen was built there, after that construction materials shop was built together with refueling station and finally this business lady has built regional hotel for 15 guests with all conveniences. Having studied all these processes Sharofat expanded her business activities with support of her husband. She is always in search of new opportunities and takes advices of experienced persons. In 2014 she participated in Farah contest and opened up new opportunities for enterprise activity. Sharofat told:

- Farah contest enabled me to see more opportunities for business. I have encountered other experienced women, learned the secrets of success from them and put them into practice. As a result of participation in the contest I have built the hotel "Yusufjon" and turned it over for operation. Recently I have represented my newly built hotel in a republican contest and it won the first place among the best regional hotels. The outcome of the work was appreciated and my interest has grown for running such business.

In sowing period a few inhabitants of Lakhsh district have sufficient funds and when they need to purchase some necessary things they apply to Sharofat and she supports everyone. In harvest period they repay their debts au naturel, i.e. with potatoes they have grown. Sharofat has equipped the basement of her hotel for storage of over 300 tons of potatoes. She intends to arrange modern refrigerator in the basement.

Мунира Исамова

оҷонсии «О'Бале», ш. Душанбе

Боре ба туйи хонадоршавии як нафар дугонааш ба хориҷа даъват мешавад. Дар он ҷо мебинад, ки ороиши саҳнаи маърака басо ҷолибу диданӣ буд. Он чорабинӣ ба зеҳни Мунира таъсири амиқ гузошт. Аз он ҷо баргашту дар ватан чунин корро ташкил намуд.

- Дугонаам аз ман хоҳиш карда буд, ки ба кори ороиш додани саҳнаи тӯйш ба ородиҳандагон кӯмак наоям. Саҳна бо усули Барби оро дода шуда, ҳамаи ороишот ба ранги садбарг мувофиқ буд. Ман хеле муассир будам. Зеро муҳити бисёр зебо ва тантанавӣ буд. Аз он ҷо омадаму курсҳои омӯзиширо гузаштам. Медонистам, ки дар шаҳри Душанбе ду-се чунин ташкилоте вуҷуд доштанд, ки бо ороиши саҳнаҳо шуғл дошт. Ман бошам, услуби хоси худро ҷорӣ намуда, корро ташкил кардам, - мегӯяд Мунира Исамова. - Номашро баъди андешаҳои зиёд ва маслиҳату машваратҳо, «О'Бале» гузаштам. Ин сухани ниҳой ва сипоси мизоҷон аз кори ман аст.

Ташкили кори оҷонсии «О'Бале» ва роҳи пешрафти он осону ҳамвор набуд. Ба завқи мизоҷон кор бурдан, хусусиятҳои худро дошт. Мунира Исамова ҳайати кормандони худро ташкил кард. Онҳо асосан донишҷӯён мебошанд, ки идеяҳои креативӣ доранд. Мунира ҳар сол як-ду маротиба тренерони пешқадами ин соҳаро даъват карда, барои кормандонаш дарси пешрафт меомӯзонад. Натанҳо ҳудаш, инчунин барои рушди кормандонаш низ кӯшиш мекунад. Мунира мегӯяд:

- Ҳамаи мо либоси ягонаи корӣ дорем, ки бо нишони «О'Бале» оро дода шудааст. Моро бо ҳамин либосамон мешиносанд, аз рӯи сифати кор ва муносибатамон баҳо медиҳанд. Ман ба кормандонам бисёр саҳтгирам. Масъулиятшиносии онҳо ва муносибати хуб доштан бо мизоҷ муваффақиятро таъмин мекунад.

Мунира Исамова натанҳо дар тӯю маъракаҳои хурсандии мардум, инчунин дар ороиши чорабиниҳои сатҳи ҷумхуриявӣ низ бо маҳорату кордонияш хизматрасонӣ мекунад.

Munira Isamova

holiday agency "O'Bale", Dushanbe city

Munira Isamova was invited to her friend's wedding party in abroad. There she saw the scene of the party which was decorated so attractively and stylishly that leaved a lasting impression on her. Having come back to homeland Munira organized a holiday agency.

- My friend asked me to help the stage designers with arrangement of the scene of her wedding party. The scene was decorated with Barbie style and all decorations complied with the color of a rose. I was very impressed by this event, since the atmosphere was festive and joyous. After that evening I started attending training sessions. I knew that there were several agencies operating in Dushanbe city. But I used special style of decoration in my business, - Munira Isamova told. - Following lots of thinking over and consulting I called it "O'Bale". This is an exclamation of contented customers in respect of my service.

Organizing of the work of this agency had a number of difficulties and obstacles. The complexity of this business was to make offer based on the customer's taste. Munira Isamova has formed her professional staff of creative people. Most of them were students of higher schools. Once or twice a year Munira invites leading trainers of this field and organizes professional trainings to her staff members. She thinks not only about her own professional growth, development of her employees is of her principle concern. Munira told:

- All of us wear a uniform with the emblem "O'Bale". Customers recognize us by this uniform; they appraise us by quality of our performance and our treatment. I treat my staff strictly. Their sense of responsibility and courteous treatment with the client guarantee our success.

Munira Isamova provides her services not only in the parties and festal events of local citizens, but also serves in the events held at republican level where she shows her professionalism and workmanship.

37

шаҳри «Душанбе»
"Dushanbe" city

Зебунисо Солиева

роҳбари меҳмонхонаи «Армон Апартамент Отел», ш. Хуҷанд

Зебунисо бонуи варзишгар мебошад. Субҳи кори ӯ барвақт аз майдони дави варзишгоҳ ва теннис оғоз мешавад, сипас ба варзиши намуди йога машғул мегардад. Бо ин намуди варзиши шарқиена аллакай се-чор нафар ҳамроҳи ӯ дар саҳни майдони меҳмонхонаи «Армон Апартамент Отел» машқ мекунад. Зебунисо дар истеъмоли ғизо анъанавии хомхӯриро ба роҳ мондааст. ӯ панҷ соли охири гӯшти чорво истеъмол намекунад. Хӯроқаш сабзавоту мевачот аст. 5-6 сол пештар ӯ аз бемории дарди сар (мигрени) азият мекашид. Баъди мутолиаи муроҷиатҳои зиёд тасмим гирифт, ки чунин тарзи ҳаёти интихоб кунад. Зебунисо фаъолиятро чун тарҷумон дар якҷанд ташкилотҳои байналхалқӣ оғоз кардааст. Ҳамон давра меҳмонони хориҷӣ меомаданд ва Зебунисо эҳсос мекард, ки барои шароити мувофиқи онҳо меҳмонхонаи хуби замонавӣ мебошад. Бо маслиҳату дастгирии падараш бинои истиқоматӣ, ки дар он якҷанд ҳуҷраҳояшро соҳибонаш ба фурӯш гузошта буданд, харидорӣ намуда, ҳуҷраҳои мувофиқ ба шароити меҳмонхона таҳия мекунад. Ана аз ҳамон давра Зебунисо Солиева ба фаъолияти меҳмонхонадорӣ ҷиддан машғул шуд. Зуд-зуд ба кишварҳои хориҷа рафта, таҷрибаи ин корро омӯхта меояд. Навгониро дар фаъолиятҳо дӯст медорад. Масалан, ҳуҷраҳои меҳмонхонаҳояш номи шаҳрҳои машҳур олам, – Париж, Нью Йорк, Пекин, Лондонро гирифтааст, ки бо ворид шудан ба он, эҳсос мекунад, ки гӯё гушаи ҳамон шаҳр бошад. Дар шабақаҳои иҷтимоӣ бисёр фаъл аст ва сомонаи худ – www.armon-hotels.tj – ро дорад. Инчунин бо шабакаи умумиҷаҳонии меҳмонхонаҳо – www.booking.com робитаи ҳамкорӣ дорад, ки сифату хизматрасонии меҳмонхонаҳои рӯи оламо аз рӯи сифат ва дараҷа баҳогузорӣ мекунад. Ҳар сол дар ин меҳмонхонаҳо чорабиниҳои гуногун ташкил мекунад, ки маъруфарини он – ҳафтаи йогаи тобистонаи

шаҳри «Хуҷанд»
«khujand» city

Zebuniso Solieva

Is the head of «Armon Apart Hotel»
located in Khujand

детокс ном дорад. Ин намуди машғулият барои барқарор кардани саломати басо манфиатбахш мебошад. Зебунисо нақшаҳои пешрафт дорад, ки бо марҳила онро татбиқ карда истодааст.

Zebuniso is a sportswoman. Her day starts from the running way of the stadium then she takes up her yoga exercises. So far two-three persons go in for yoga exercises with her in the yard of «Armon Apart Hotel». Zebuniso is a vegetarian. Over the past five years she didn't take any cattle meat. She takes fruits and vegetables. 5-6 years ago she suffered migraine. After extensive reading and consultations she decided to take up such lifestyle. Zebuniso started her career as an interpreter with several international organizations. Those days guests from foreign countries used to visit our town and there was a need for a modern and a comfortable hotel.

Enjoying her father's advice and support she bought a number of apartments in a building and set up rooms with hotel facilities. Ever since Zebuniso Solieva took up hotel business seriously. She often travels abroad and gains best practices and skills in this field. She likes innovations in her business. For example the rooms of her hotel are named after famous cities of the world such as Paris, New York, Beijing, London and when entering these rooms one finds himself in an atmosphere of such towns. She is very active in the social networks and has her own website – www.armon-hotels.tj. She also has close relations with the international organization of hotels – www.booking.com which assesses and evaluates the quality and services of hotels worldwide according to its rating standards. Various events are being held in this hotel every year where the most famous one is an annual Summer Yoga Week called «Detox». This type of activity greatly contributes to one's health. Zebuniso has got prospective plans and she implements them phase by phase.

Қувватова Дилором

роҳбари ҶДММ «Nextview Consulting»,
ш. Душанбе

Дилором зани кушодаҷеҳра аст. Бо аввалин нафаре, ки сӯҳбат мекунад, ҳатман забон ёфта, кор бурда метавонад. Ин таҷрибаро ҳанӯз замони фаъолият дар шӯъбаи маркетинги ширкати алоқаи мобилии «Бабилон», ки 15 соли ҳаёташро ба ин соҳа бахшида буд, аз худ кардааст. ӯ имрӯз ба мардум пешрафтро меомӯзонад. Чанд сол аст, ки ширкати «Nextview Consulting»-ро роҳбарӣ дорад. Онҳо бо пешбурди брендҳо, ё тамғаҳои моли, ташкилу гузаронидани чорабиниҳои фарҳангиву омӯзишӣ ва бизнес-форумҳо шуғлдоранд. Агар ширкати таъсис ёфт ва меҳодад дар бозори рақобат номи худро дошта бошад, ҳатман Дилором бо мутахассисонаш ба кӯмакш мераванд. Дилором мегӯяд:

– Ҳамаи кор дар оғоз мушкилӣ дорад ва кори мо низ чунин буд, вале бо гузашти замон онро ҳал карда истодаем. Ин мафҳум ва хизматрасониҳо шояд падидаҳои нав бошанд, вале талабот ҳаст ва мардум инро хуб дарк намуда истодаанд.

Дилором бо ифтихор мегӯяд, ки масалан, дар муаррифии намоёндагии Маркази Тойота дар Тоҷикистон хизматгузор ҳастанд, ки то имрӯз чун рамзи эҳтирому боварӣ ҳамкориро ба роҳ мондаанд. Ширкати «Nextview Consulting» дар ташкил ва баргузориҳои чорабиниҳои ширкатҳои бонуфузи кишвар низ хизматрасонӣ дорад. Дар муаррифии номи ширкати худ низ онҳо ҳамаҷониба кӯшиш доранд. Барои мисол, моҳи октябри соли 2015 ширкати «Nextview Consulting» яке аз ташаббускорони баргузориҳои аввалин Джем Форум дар Тоҷикистон буд. Ин чорабинӣ дар дигар аксар кишварҳои рӯи олам ҳамасола баргузор мегардад, ки менеҷерону соҳибкорон ва мутахассисони соҳаи рекламаро ба ҳам меорад. Чунин як ҳамоиши бузург дар пешрафт ва муаррифии ширкати Дилором Қувватова нақши муҳим дошт. Дилором тасмим дорад, ки имсол низ бо пайдо шудани имконият чунин Джем Форумро боз ташкил намояд. Инчунин як самти фаъолияти ширкати Дилором Қувватова ин ташкил ва баргузор намудани маърақаҳои мардум аст, ки ба қавли ҳудаш барои шароити молиявии ширкат кӯмакрасон мебошад.

Kuvatova Dilorom

is the head of Limited Liability Company
«Nextview Consulting» located in Dushanbe

Dilorom is a kindhearted lady which you can see it from her face. She is an easy going person and a good mixer. She has further developed this feature of her while working with the marketing department of mobile company «Babilon» where she worked for 15 years. These days she trains people how to develop further. So far she is the head of «Nextview Consulting» company for several years. Her company deals with promotion of brands, arrangement and conducting of cultural and educational events and business forums. If a company is established and wishes to find its position in the compatible market so Dilorom and her skilled staff is there to help. Dilorom says: - «In the beginning any business has its difficulties and we also had our own difficulties but gradually we are overcoming them. These term and services perhaps are new things, however there is a demand for them and people do realize it.»

Proudly Dilorom states that her company contributed in the presentation of Toyota center in Tajikistan and still renders services to it as a token of mutual respect and trust. «Nextview Consulting» takes active part in arranging and conducting events for the most influential companies of the country. They also pay all the affords in presentation and of promotion their own company. For example «Nextview Consulting» was one of the initiators in conducting the first Jem Forum in Tajikistan in October 2015. This kind of event is being conducted in many countries of the world annually whereby managers, businessmen and specialists working in the field of advertisement get together. This kind of event had a great impact in the promotion and better recognition of Dilorom Kuvatova's company. Dilorom is intended to arrange such Jam Forum this year if it becomes possible. One of Dilorom Kuvatova's business profile is arranging and holding functions and celebrations of people which contributes to improving financial status of her company.

шаҳри «Душанбе»
«Dushanbe» city

■ Абдурахмон Ҳусейнов

раиси ассотсиатсияи соҳибкорони вилояти Суғд

■ Abdurahmon Huseinov

Chairman of the Association of entrepreneurs of Sughd region

Ман бо якчанд нафар иштирокчиёни озмун муошират дорам. Ҳангоми мулоқот бо онҳо ман дарк менамоям, ки дар давраи ду озмуни қаблӣ онҳо «ба воя расиданд», яъне ҳам аз лиҳози тиҷорат ва ҳам аз ҷиҳати татбиқи он инкишоф ёфтанд, дар назди худ вазифаҳои пурмасъултарро мегузоранд, дарки тиҷоратии онҳо тағйир ёфтааст, онҳо мекушанд, ки қуллаҳои баландтари фаъолияти соҳибкориро фатҳ намоянд. Бешубҳа, сарфароз шудан ба шохҷоизаи Фараҳ нишони хуби комёбист, вале нияти иштироки ҳатмӣ дар озмуни сеюм мушоҳида карда мешавад. Ин худ ҳамчун нишондиҳандаи озмун арзёбӣ карда мешавад.

I keep in touch with some of participants. Communicating with them I realize that they «have grown up» during the previous two contests both in understanding of business and its implementation, they set more ambitious tasks, their perception has changed, they strive for attaining more goals. It is praiseworthy to be honored with first prize of Farah, but they seemingly intend to necessarily participate in the third contest. Verily, this is an indicator of contest as a matter of fact.

■ Азиза Мавлонова

мушовири мустақил

■ Aziza Mavlonova

Independent consultant

Озмуни «Фараҳ» чорабиниест нотақрор, зеро дар он занони соҳибкори Тоҷикистон нерӯу иҷтидори хешро нишон медиҳанд. Гузашта аз ин, озмуни мазкур барояшон ҳамчун нерӯи тақондиҳанда барои рушди минбаъда ва расидан ба қуллаҳои фатҳнамудаи ҳамкоронашон, наҳаросидан аз таваккалҳо ва монеаҳо хидмат менамояд.

Дар ҷараёни таҳқиқи комёбиҳои иштирокчиёни озмун ман ҳаминро дарк намудам, ки ҳар яки онҳо муаммоҳову мамониатҳои сершуморро паси сар карда, тавонистанд, ба натиҷаҳои хориқуллода ноил гарданд, онҳо сазовори эҳтироми беандоза ва эътирофи хоса мебошанд. Чунин закон бо намунаи хеш нишон медиҳанд, ки таъсис кардан ва вусъат додани тиҷорат дар кишвари мо амали воқеист ва комёбӣ танҳо ба ҳуди онҳо, ба хоҳишу сабури ва заҳмати онҳо вобастагӣ дорад. Ман миннатдории худро ба ташаббускорони лоиҳаи «Фараҳ» изҳор менамоям, зеро ба туфайли ин озмун онҳо занони соҳибкорро зери шиори ягона муттаҳид карда, барояшон имконияти мубодилаи таҷриба ва бохабар шудан аз комёбиҳои дигаронро фароҳам оварданд. Бо итминони комил гуфта метавонам, ки ин ташаббус барои занони мо хеле бамаврид буда, онҳоро барои амал кардан водор месозад ва чун сарчашмаи илҳомбахш арзёбӣ мегардад.

“Farah” contest is a unique event that demonstrates the whole power and potential of business women in Tajikistan. Besides, it serves as a perfect motivation for their further progress and emulation to the successful example of their colleagues and being fearless to the risks and obstacles.

In the course of contestants' history review I realized that each of them having overcome a great number of difficulties and obstacles, managed to achieve incredible results and they deserve high respect and recognition. By their example they prove that it is quite realizable to establish and develop own business in our country, and all depends on themselves, i.e. on their desire, patience and labor.

I am grateful to initiators of “Farah” contest for their initiative and for their idea to bring together our women entrepreneurs under a common slogan, enabling them to share their experience and learn about the examples of other entrepreneurs. I am confident that this initiative is opportune and vital for our women, since it fills them with enthusiasm and serves as a source of new inspiration”.

■ Алмаз Сайфудинов

мушовири иқтисодӣ/тиҷорати Сафоратхонаи ИМА

■ Almaz Saifudinov

Economic/Commercial adviser, US Embassy

Бори сеюм аст, ки ман ба аъзогии оилаи калони Фараҳ шарафманд гардидам! Бароям ин имкониятест, ки тавассути он ман ҳаёту фаъолият ва ҷаҳду талошҳои тақмилибии занони соҳибкори тоҷикро аз тамоми ғушаву канори сарзаминамон бо чашми худ мебинам. Ҳар дафъа, ҳангоми баррасии пурсишномаҳо, муҳокимаи номзадҳо ва сафарҳо ба навоҳии ҷумҳуриамон, ман беш аз пеш дар ҳайрат мемонам, ки занони соҳибкори мо то чӣ андоза матинирода, боазм ва эҷодкоранд. Ман андешаи ман, иқтисодии бузурги рушди кишвари мо маҳз дар минтақаҳои воқеъ мебошад, ки дар он ҷо имконияти таъсис додани ҷойҳои нави корӣ ва ҳам ширкатҳову ғояҳои нав вучуд дорад. Умедворам, ки масъалаи таъмини шабонарӯзии минтақаҳои кишварамон бо нерӯи барқ дар муддати кӯтоҳтарин ҳалли худро меёбад ва тиҷорат побанди муаммоҳои инфрасохторӣ намегардад. Иқтисодии соҳибкории занон эҳтиёҷ ба дастгирии ҳам давлату ҳам ҷамъият дорад. Чунин озмунҳо, ба мисли ФАРАҲ, ки аз ҷониби Ассоцсиатсияи миллии занони соҳибкори Тоҷикистон ва ташкилоти "ИМОН Интернешнл" ташкил дода шудааст, маҳз ба ҳамин хотир гузаронида мешаванд. Ба тӯфайли озмуни "ФАРАҲ" аксари занон боварии бештарро ба ояндаи худ пайдо намуданд ва мекушанд, ки қуллаҳои баландтарро чи дар тиҷорат ва чи дар рӯзгорашон фатҳ намоянд. Беҳуда нагуфтаанд: "Занро омӯзонӣ, тамоми кишвар соҳибмаърифат мегардад!"

For me this is a third opportunity and honor to be the part of the big Farah team! I perceive it as a good chance to see for myself how our Tajik business women in all parts of our wonderful country live, work and strive for better life. Every time when reviewing the questionnaires, discussing the nominees and traveling to the districts of Tajikistan, I can't help wondering at fortitude, purposefulness and creativity of our business ladies. I realize that a huge growth potential of our country is available in those very regions which can create new workplaces and new companies, generate new ideas. Hopefully, in the nearest future these regions of the country will be capable to consume electric power for 24 hours all the year round and business will not depend on infrastructure problems. The potential of women entrepreneurship needs support of both the government and the society. The contests, like FARAH initiated by National Association of Business Women of Tajikistan and IMON International pursue such goals. Due to FARAH contest most of the women became confident in their future and they strive for new achievements both in business and in the family. As used to say – if one teaches a woman – that means one will teach the whole country!

СОҲАИ ҲУНАРМАНДӢ, ЗЕБОГӢ, МӢД ВА ДИЗАЙН

HANDICRAFT, FASHION, BEAUTY AND DESIGN

Муҳайё Ҷалолова

роҳбари сеҳи дӯзандагии «Хони Хуҷанд», ш. Хуҷанд

Муҳайё аз хурди бо дӯзандагӣ машғул буд. Вақте ба шавҳар баромад, муддате хонашин гардид. Пас аз вафоти бармаҳали шавҳараш хусуру хушдоманаш барои ӯ имконият доданд, ки мустақилона фаъолияти соҳибкорияшро ташкил кунад. Барои ин кор аз маркази шаҳр ҳуҷраи кориго ба иҷора гирифта, соли 2002 фаъолияти соҳибкорияшро чун роҳбари сеҳи дӯзандагӣ оғоз намуд. Муҳайё Ҷалолова мегӯяд: - Ташкили ҳамаи кор мушкilotи худро дорад. Ман пештар либос медӯхтам ва он фармоишоти хонагӣ буд. Бо ташкили фаъолияти соҳибкорӣ ва гирифтани патент ман эҳсос кардам, ки ба ҷуз даромад гирифтани, инчунин масъулият аст, ки ҳар моҳ барои каме ҳам бошад пурра сохтани буҷаи маҳаллӣ ҳиссагузор мешавам.

Муҳайё ҳамроҳи панҷ нафар кормандаш бо дӯхтани либосҳои милливу аврупоӣ машғул аст. Фармоишоти идораву ташкилотҳо ва шахсони инфиродиро саривақт ва босифат иҷро мекунанд. Муҳайё Ҷалолова мегӯяд, ки дар қабул ва иҷрои фармоишоти мизочон бисёр масъулиятшиносона муносибат мекунанд. Ин боварӣ аст ва онро бояд сазовор шуд. - Бори аввал одамон муроҷиаткунанда мебошанд, бояд тавре корбарӣ намуд, ки онҳо ба мизоч табдил ёбанд, - мегӯяд Муҳайё. Сифати корро дар дараҷаи аввал медонад. Дар дӯхтани либосҳои милли низ маҳорати хоса дорад. Нақшу нигори мусаввараҳои либосҳои медӯхташро худаш мекашад ва тарҳи онро бо омезиши унсурҳои милливу аврупоӣ оро медиҳад. Харидоронаш натавон сокинони маҳаллӣ, инчунин меҳмонони хориҷиянд, ки вақте аз маркази шаҳр дидан мекунанд, хатман аз меҳнати дастони онҳо боҳабар мегарданд. Муҳайё Ҷалолова давоми фаъолияти зиёда аз 20 солаи дӯзандагӣ шогирдони зиёдеро тарбия кардааст. Аксарияти онҳо аллакай мустақилона роҳи фаъолият ва зиндагии худро дарёфтаанд. Муҳайё Ҷалолова

шаҳри "Хуҷанд"
"khujand" city

Muhayo Jalolova

is the head of tailor's shop
«Khoni Khujand» located in Khujand

тасмим дорад, ки дар ояндаи наздик фаъолияти худро васеъ намояд.

Muhayo had been sewing dresses since her early ages. After her marriage she became a housewife. After a sudden death of her husband her in-laws gave her an opportunity to establish her own entrepreneurship. For this purpose in 2002 she hired a room for her sewing shop in the center of the town, starting up her business as a head of this shop. Muhayo Jalolova says:

- Starting up any business has its own difficulties. Before I used to sew dresses but they were the orders of individuals at my residential place. After starting up my business and receiving a patent as an entrepreneur I realized that except making income I am responsible for paying taxes, thus making my contribution to the local municipal budget.

Muhayo together with her five employees is engaged in sewing Tajik traditional and European dresses. They fulfill the orders of individuals as well as their various organizations and companies on time and at a high quality. Muhayo Jalolova states that she has a very serious attitude towards taking orders of her clients and feels responsibility in performing their orders. They trust me and I should deserve it. When people first come to us they are just inquirers, so we should treat them the way for them to become our clients – says Muhayo. For her - quality is the first priority. She has also very special skills in designing Tajik traditional dresses. She draws the patterns and sketches of the dresses that she designs and sews and at designing her dresses she makes an excellent combination of traditional and European styles. Her costumers are not only local people but also foreigners seeing the sights of the city center who inevitably notice their handicrafts. Muhayo Jalolova can boast of more than 20 years of working history and over this period she trained many tailors. The majority of them have already found their ways and carry out their professional activities by themselves independently. Muhayo Jalolova is intended to further expend her activities in the nearest future.

Мунаввара Маҳмудова

роҳбари толори арӯсии «Шахло Люкс»,
ш. Конибодом

Мунаввара Маҳмудова солҳои зиёд дар шӯъбаи молияи шаҳри Конибодом фаъолият бурдааст. Иқтисодчӣ аст. Ҳанӯз соли 1993 дар манзили истиқоматияш, ки дар ошёнаи якум ва рӯ ба кӯчаи марказӣ ҷойгир буд, толори либосҳои арӯсиро ташкил намуд. Ин кор ба осонӣ даст надода буд. То ин фурсат чандин маротиба шавҳарашро бовар кунонида буд, ки ӯ аз ӯҳдаи идораи кори толори арӯӣ мебарояд. Мунаввара соҳиби чор фарзанд – се писару як духтар аст. Номии толори арӯсиро ба номи ягона духтараш Шахло гузошт. Ҳамин тавр аз як либоси арӯӣ ва ҳуҷраи хурд давоми ин солҳо марҳила ба марҳила рушд кард. Соли 2007 дар рӯзҳои таҷлили ҷашни иди Ваҳдати миллӣ Мунаввара Маҳмудова ба орзуи деринтзори худ расид. Масоҳати заминеро аз маркази шаҳр гирифта, бинои дуошёнаи калону барҳаво бунёд карда, дар ин рӯзи ид ифтитоҳ карда буд. Либосҳоро аз Украина, Чин, Туркия, Россия меорад. Инчунин як қисми унсурҳои иловагии либосҳоро дар сеҳи дӯзандагии худ, ки дар ошёнаи якуми бино ташкил кардааст, медӯзад. Ошёнаи дуҷуми бино пурра толори либосҳои арӯӣ аст. Ошёнаи якум ин толорҳои ороиши арӯсону бонувон, машшотагӣ ва инчунин дар шафати сеҳи дӯзандагӣ ҳуҷраҳои ёрирасон ташкил карда шудааст. Дар ин толорҳо зиёда аз 20 нафар занону духтарони маҳаллӣ ҷои корӣ ёфтаанд. Мунаввара Маҳмудова онҳоро ҳар сол як маротиба барои тақмили ихтисос ба кишварҳои ҳамсояи наздик аз ҳисоби худ ба омӯзиш мефиристад. Духтараш Шахло бошад, пас аз хатми литсейи шаҳр кори модарашро ёд гирифта, аллакай ёвари хуби модар гаштааст. Чанде пештар ӯ дарсҳои кӯтоҳмуддати маҳорати машшотагиро дар Санкт Петербурги Федератсияи Россия омӯхта омад. Мунаввара Маҳмудова тасмим дорад, ки бо даст додани имконият, намоёндагии худро дар дигар навоҳии вилоят ифтитоҳ намояд.

Munavara Mahmudova

is a head of wedding dresses saloon
«Shahlo lyux» located in Kanibadam.

Munavara Mahmudova worked in a Finance Department of Kanibadam for many years. By background she is an economist. Back in 1993 she arranged a wedding dresses saloon in her residential apartment located on the ground floor facing the central street of the town. It was not an easy undertaking. She managed to assure her husband to believe that she would be capable to successfully run such saloon. Munavara has 4 children – 3 sons and a daughter. She called her wedding dresses saloon "Shahlo" after the name of her only daughter. Thus, over these years she developed her business step by step starting with a tiny room and one wedding dress. In 2007 in the days of celebrating the National Union Day her lifetime dream came true. She obtained a land allotment in the center of the town, built a big and comfortable two-store building which was officially opened on that day. She delivers dresses from Ukraine, China, Turkey and Russia. Also she sews some details of the dresses in the tailor's shop set up by her on the ground floor of her saloon. The first floor of the saloon is fully allocated for the wedding dresses. Also on the ground floor there are the hair dressers, bride's room and some other shops. More than 20 local ladies found employment in these saloons and shops. Every year Munavara Mahmudova on her own account sends her employees to the neighboring countries for training and improving their skills and qualification. As for her daughter, after graduating the local lyceum learned her mother's business and has already become a good assistant to her mother. Not so long ago she passed short term courses of hair dressers in St. Petersburg of Russia. Munavara Mahmudova plans to establish the representations of her saloon in other districts of the region as soon as it becomes possible.

шаҳри "Конибодом"
"Konibodom" city

Аксиня Пастух

Роҳбари толори арӯсии «Диана», ш. Хучанд

Модараш дӯзандаи моҳир буд. Байни се духтари оила Ксения ба касби модар дилбастагии зиёд дошт ва пинҳонӣ газворҳоро қачӣ зада, ҳар гуна лӯхтаҳоро либос мепӯшонид. Дар чордаҳсолагияш барои модараш либос дӯхта буд. Барои модараш либос танг омад, вале барои хурсанди духтараш модар онро пӯшида ба кор рафта буд. Аз ҳамон давра Ксения дӯзандагиро ёд гирифта буд. Вақте хоҳари калонияш ба шавҳар баромад, барояш аз Тошканд рафта либоси арӯсӣ хариданд. Фатаи арӯсӣ гаронарзиш буд, вале баъдан онро ба якчанд нафари дигари наварӯсон барои пӯшидан ба иҷора доданд. Ксения фикр карду роҳҳои дӯхтани чунин либосро фикр карда баромад. Модараш зидди ин кори духтараш буд. Ба хоҳиши модар Ксения бояд духтур шавад. Ёро маҷбур кард, ки ба Донишгоҳи тиббӣ таҳсил намояд. Пас аз хатми он завқи дӯзандаги аз Ксения дур намешуд. Ҳатто шабҳои навбатдорӣ дар беморхона низ бо дӯхтан машғул мешуд. Ниҳоят баъди шавҳар кардан дар ин кор ёро шавҳараш дастгирӣ намуд. Онҳо ҳамроҳ аз Туркия, Украина, Россия либоси арӯсӣ меоварданд. Ниҳоят Ксения орзуи деринтизори худро амалӣ кард. Толори арӯсии «Диана»-ро боз намуд. Муштариёнаш аз тамоми шаҳри навоҳии вилоят меоянд. Як қисми либосҳои арӯсиро худааш медӯзад. Барои ин дар шафати коргоҳаш сеҳи дӯзандагиро кушодааст, ки се нафари дигарро бо ҷои кор таъмин кардааст. Якчанд нуқтаҳои хизматрасонию кушодааст, ки дар он занону духтарони маҳаллӣ ҳунари омӯхта, зиндагияшонро пеш бурда истодаанд. Дар назди толори либосҳои арӯсӣ, инчунин нуқтаи ороиши арӯсонро таъсис дод, ки он ҷо низ чандин нафар занону духтарон ҷои кор ёфтанд. Ксения доимо дар омӯзиш аст ва бозори хизматрасониҳоро пайваста меомӯзад ва ба завқи мизочон кор мебарад.

шаҳри "Хучанд"
"khujand" city

Akseniya Pastukh

manager of wedding salon "Diana", Khujand city

Kseniya grew up in a family with three girls. Her mother was a skillful dressmaker and Kseniya was very interested in her mother's work. She used to cut out fabrics and sew clothes for her dolls in secret. At fourteen she made her first dress. It was for her mother, who wore it to work to make Kseniya happy – even though the dress was too tight. Since that time Kseniya has become a skilled dressmaker.

When her older sister was getting married they bought a wedding dress from Tashkent. It was expensive, but they were able to rent it to other brides afterwards. Kseniya used her dressmaking experience to think through how to sew a wedding dress. Finally she figured it out. However, her mother did not want her to work as a seamstress, but sent her to study at Medical University to be a doctor.

Kseniya's dream of sewing dresses didn't fade. After she graduated she would find time to sew after work. She got married and her husband supported and assisted her to achieve her dreams. They travelled together to Turkey, Ukraine and Russia and brought back wedding dresses. At last Kseniya's dreams were coming through and she opened her own wedding salon "Diana".

Kseniya has clients from all over the region. She makes some of the bridal dresses herself and she hired three dressmakers to work for her in a workshop near the salon. Additionally she owns several service shops where young women can learn to make a living by making handicrafts to sell. She has also opened a beauty salon for brides near "Diana" and several women work there. Kseniya is constantly improving her knowledge and skills, studies the market she serves and focuses on meeting the needs of her clients.

Каромат Ашӯрматова

Тарроҳ, дӯзанда дар маҷмааи савдои "Баҳор", ш.Хучанд

Номашро падараш гузоштааст. Каромат. Ё бояд дасти сахову эҷодкор дошта бошад. Ва ҳамин тавр ҳам шуд. Зиндагии хонаи падар бо меҳнати ҳалолу суфраи пок ҷамъбаст шуд. Вақте ба шавҳар баромад, донишҷӯи донишгоҳи тиббӣ буд. 7 сол таҳсил кард ва касби табибиро ба худ гирифт. Чандин сол дар беморхонаи ноҳияи Б.Ғафуров чун духтур фаъолият буд. Вале ҳамеша дар кунҷи дилаш ҳунари замони кӯдакӣ омӯхтааш ҷӯш мезад. Он ҳунаре, ки модараш гуфта буд: "То тавонӣ ин корро ёд гир, нони ин касб ҳалолу беминнат аст!"

Каромат Ашӯрматова дӯзанда, тарроҳ ва ҳунареманди асил аст. Дар ошонаи дуҷои маҷмааи савдои "Баҳор"-и ш. Хучанд се нуқтаи корӣ дорад. Яке коргоҳи хурди дӯзандагӣ, дигаре йӯрмадӯзӣ ва сеюмӣ фурушгоҳи маҳсули ҳунароҳои миллии мебошад. Вақте аз дирӯзу имрӯзи кораш пурсон шудем, гуфт: "Ин дӯконҳоро ман аз хокистар бунёд кардаам..." Ростӣ, аввал мазмуни гапашро нафаҳмидем, вале баъдан Каромат бо ҳасрат аз он рӯзҳои душвори зиндагияш нақл кард. "-Моҳи ноябри соли 2014 дар ин ҷо сӯхтор ба амал омад. Моли қоили садҳо нафар соҳибкорон ба коми оташ рафт. Ман низ аз қатори дигароне будам, ки тамоман бечиз мондам. Он рӯзҳо аҳволамро худам медонам. Худо. Атрофиямро медидам ҳамроҳашон ба ҳама ҷо муроҷиат мекардем, ки моро шунида бошанд. Тамоми чизу чораи сеҳҳо, маҳсулоти тайёру нотайёр, ҳуҷҷатҳои фаъолияти соҳибкориям, ҳатто машинаҳои дӯзандагӣ низ ҳама ба коми оташ рафта буд. Баъди се рӯзи ҳодиса ба дохили ҳуҷраҳои сӯхтаи ваҳмангез даромадам. Чизеро гирифта, шинохта намешуд, магар як қайчие, ки аз модарам мерос монда буд. Танҳо ҳамин қайчӣ сиҳат буди коршоям. Медонед, ман фаҳмидам. Эҳсос кардам, ки ин аломате буд барои ман, ки ишора мекард: Каромат, корро аз нав оғоз кун! Ту метавонӣ!..."

Ҳамин тавр ҳам кард. Каромат давоми ду сол аз нав худро ба по рост кард. Имрӯз 10-12 нафарро бо ҷои кории доимӣ таъмин кардааст. То имрӯз зиёда аз 45 нафар шогирд тарбия намуд. Хурсанд аст, ки шогирдонаш ҳама мустақил шуда кори худро ташкил кардаанд. Асрори муваффақиятро дар меҳнатдӯстӣ ва боварӣ ба худ мебинад.

Karomat Ashurmatova

Designer, sewer in trade center "Bahor", Khujand city

Karomat. Her father named her. It means "generosity". He wished Karomat were generous and creative. It occurred just as he wished. All family members in paternal home lived by their own honest and fair labor. She was studying in medical university when she got married. She studied 7 year there and upon graduation she was given a qualification of physician. For many years she worked in the hospital of B. Gafurov as a physician, but she always dreamt to get engaged in the craft acquired in childhood. That was the craft of which her mother used to say: "Master this craft as much as you can, since it is an honest and unselfish occupation!" Karomat Ashurmatova is a genuine seamstress, designer and needlewoman. She runs her business activity on the second floor of Trade Complex "Bahor" of Khujand city, where she owns three sales outlets. The one is a small sewing workshop, another is the workshop for chain-stitch embroidery and the third sales outlet is used for the sale of national craft products. When I asked her about the past and the present of her engagement she responded: "I reconstructed these shops from the ashes ...". To say the truth, at first we failed to comprehend what she was saying, then Karomat confided her sorrow, she told about those hard moments of her life: "- In November 2014 fire befell here. The goods and belongings of hundreds of traders have gone up in flames. I was one of those traders who had been left with nothing. God only knows what I experienced those days. Together with other sufferers I applied everywhere for help. The fire has burnt all products of the shops to ashes, all finished and semi-finished products, entrepreneur documents, even the sewing machines had been destroyed by fire. Three days following the accident I entered the burned-out deterrent shops. It was impossible to revive or even recognize anything, except scissors inherited from my mother. This was the only thing undamaged by fire. And you see, I conceived and felt that this was a sign for me that indicated: Karomat, start your work from the very beginning! You can manage it! ..."

And that was what she did. Within two years Karomat revived her business. Nowadays, 10-12 people are provided with permanent employment in her shops. Karomat trained over 45 apprentices up to now. She feels happy that her apprentices became independent and opened their own workshops. She considers that the secret of success lies in diligence and self-confidence.

шаҳри "Хучанд"
"Khujand" city

Узакова Алфия

сехи дӯзандагии «Меҳрубон», н. Панҷ

48

Алфия солҳои зиёд дар шаҳри Турсунзода бо касби дӯзандагӣ машғул буд. Куртаҳои миллӣ ва либосҳои мактабӣ медӯхт. Баъди ба ноҳияи Панҷ кӯчида омадан, низ ин машғулиятро идома дод. Бо ташаббуси Алфия дар деҳаи Сомони чамоати Намунаи ноҳияи Панҷ гурӯҳи ҳамкорӣ ташкил шуд, ки дар аввал панҷ нафар занон ба он шомил шуда, кори дӯзандагиро ба роҳ монданд. Баъдан шумораи хоҳишмандон афзун шуда, гурӯҳи калони занону духтаронро фаро гирифт, ки бо дӯхтани либосҳои мактабӣ машғул шуданд. Фармоишотро Алфия дар ҳамкорӣ бо шӯъбаи маорифи ноҳия ва сарварони мактабҳо қабул мекард. Матӯҳоро бо супориш ва интиҳоби Алфия шавҳараш Олим Холматов аз бозорҳои марказӣ харида меояд. Ҳамин тариқ, чанд соли охир аст, ки сехи «Меҳрубон» фаъолият дорад. Алфия Узакова дар интиҳоби ҷои кори мушкिलӣ дорад, аз ин рӯ муваққатан сехи дӯзандагиро дар манзилаш ташкил додааст. Ду хуҷра ва як пешайвон ҷои кори онҳост. Шумораи асосии кормандонаш дар хонаҳои худашон кор мебаранд. Шавҳари Алфия матӯҳоро ба хонаҳои ҳар яки онҳо бурда тақсим карда медиҳад ва либоси тайёрро бошад, ҳуди дӯзандагон дарзмол ва бандубаст карда ба муҳосиби сех оварда месупоранд. Алфия ин раванди корро худаш таҳия кардааст, ки ҳар як нафар кори худро иҷро кунад. Алфия мегӯяд:

- Соли равон мо аз мактабҳо барои дӯхтани либосҳои ягона фармоишоти калон гирифтем. Ман хуб медонистам, ки ин раванди мушкिल ва дурудароз аст. Кори саросемагиро қабул надорам. Аз ин рӯ мо ҳанӯз аз моҳи март чен кардану буридану дӯхтани либосҳои мактабиро оғоз кардем. Дар натиҷа мо тавонистем, ки супориши мактабро иҷро ва хоҳиши волидонро қонеъ созем, - мегӯяд Алфия.

Алфия тасмим дорад, ки акнун дар ноҳия коргоҳи дӯзандагии замонавиро бунёд кунад.

ноҳияи "Панҷ"
"Panj" district

Uzakova Alfiya

tailors shop «Mehrubon», Panj district

Alfiya had been working as a tailor for many years in Tursunzoda town. She used to sew traditional Tajik dresses and school uniforms. After moving to Panj district she continued sewing. In Somoni village Namuna Jamoat (Community) Panj district a cooperative group was established on Alfiya's initiative which initially consisted of five women who commenced sewing business. Later the number of women and girls wishing to join this cooperative increased and once joining they started sewing school uniforms. Alfiya used to receive the orders jointly with the representatives of the District Department of education and school directors. Alfiya places purchase orders and selects fabrics while her husband Olim Kholmatov purchases them from the central markets. Thus tailors shop «Mehrubon» has been functioning for several years. Alfiya Uzakova faces a difficulty with working premises there for she uses her residential place as a tailors shop. Their workplace comprises of two rooms and one hall. The majority of her employees are working from their homes. Alfiya's husband delivers fabrics to their homes, as for the readymade uniforms and dresses the tailors themselves iron and pack them and deliver them to the shop accountant. This work process has been developed by Alfiya herself whereby each member of the group knows his/her duties and responsibilities. Alfiya says:

-This year we received a big order from schools for school uniforms. I knew that this was a complicated and time consuming process. I cannot tolerate any work that is done in a hurry. There for we started taking measurements, tailoring and sewing of uniforms in March. As a result we managed to fulfill the school order and satisfied the requirements of parents.

Alfiya intends to set up a big and modern tailors shop in the district.

Нафиса Имронова

тарроҳ, муаллифи бренди «Fashion Jivj by Nafisa», ш. Душанбе

Нафиса Имронова дар оилаи падар фарзанди хурдӣ аст. Ба қавли худаш, ҳамеша кӯшиш мекард, ки атрофиён ба ӯ бештар таваҷҷӯҳ кунанд, бештар ӯро таъриф кунанд ва ҳар як амалашро нодида нагиранд. Ҳанӯз дар хурдсолияш ба дугонаву дӯстони боғчагияш ҳар гуна расму ороишот тақдим мекард. Чун мактабро хатм кард, модараш қарор гузошт, ки ӯ бояд духтур шавад. Нафиса бо исрор талаб кард, ки ӯ рассом, ё дизайнер мешавад. Падараш ҷонибдорӣ кард ва Нафиса соҳиби касби дилхоҳи худ шуд. Ҳанӯз аз курсии донишҷӯӣ Нафиса дар озмуну фестивалҳои мӯд ва дизайн иштирок карда, тарҳҳои худро ба баҳои тамошбинон мегузошт. Роҳбарияти донишгоҳи медид, ки аз машғулияти дарсӣ дида, Нафиса ба чунин озмуну фестивалҳо таваҷҷӯҳи бештар дорад. Бинобар ин ӯро дастгирӣ карданд, ки дар оянда чун тарроҳи машҳури тоҷик ном барорад. Номи брендашро «Fashion Jivj» (Фэшион Живч), яъне Ишқи мӯд гузошт. Нафиса мегӯяд:

- Дар забонҳои помири ин лафзи хуби баёни ишқ аст, ки мисли кӯдакон поку бегуноҳ мебошад. Инро ман худам фикр карда гузоштам. Либосҳоро, ки ман тарҳ мекашам, бояд мардум низ бо муҳаббат ва самимият интиҳоб кунанд. Ҳар як рангу нақшу нигор дар тарҳи либосҳои ман маънӣ ва мувофиқати худро доранд. Меҳроҳам, ки ин рангҳоро ҳама эҳсос карда тавонанд.

Нафиса Имронова бо либосҳои худ дар чандин озмуну фестивалҳои мӯд ва дизайн дар дохил ва берун аз Тоҷикистон либоси миллиро бо тарҳи замонавӣ тарғиб мекунад. Соли 2014 дар Сингапури Малайзия, соли 2015 дар Милани Итолиё ва моҳи апрели соли 2016 дар Одессаи Украина дар фестивалу ҳафтаҳои мӯд ширкат карда, ҷойҳои намоёнро сазовор гаштааст.

Nafisa Imronova

designer, author of brand "Fashion Jivj by Nafisa", Dushanbe city

Nafisa Imronova is the youngest child in the family. According to her, she always strived for attracting the attention of those around her, she wanted them to compliment for each act she performed without ignoring her. In childhood Nafisa presented pictures and decorations to her friends in kindergarten. When Nafisa graduated from high school her mother decided that she would become a doctor. Nafisa insisted upon becoming a painter or designer. He father supported her and Nafisa obtained her favorite profession. During years of study Nafisa participated in fashion and designing contests and festivals, she exhibited her designs for appraisal of visitors. Administration of the University noticed the Nafisa was more active in similar contests and festivals rather than academic sessions and supported her so that she would become a favorite Tajik designer. Nafisa called her brand «Fashion Jivj». She told:

- This phrase in languages of Pamir stands for declaration of love that is pure and innocent like a child. That was my own idea. I wish that people were sincere in choosing the models of clothes I make. Each color and decoration in models has its inherent sense and conformity. I want the customers to feel those colors and combinations.

Nafisa Imronova exhibited produced clothes in many fashion and design contests and festivals both in Tajikistan and beyond its bounds; she propagates national clothes with modern design. In 2014 she participated in fashion weeks held in Singapore, Malaysia and in 2015 she exhibited her designs in Milan, Italy. Besides, in April 2016 she participated in festival and fashion week held in Odessa, Ukraine and won the awards.

49

шаҳри "Душанбе"
"Dushanbe" city

■ Озмуни ФАРАҲ – нишондиҳандаи рушди соҳибкории занон

■ FARAH Contest – Indicator of Women Enterprise Development

Дар тӯли 25 соли истиқлолият фаъолияти соҳибкорӣ дар Тоҷикистон ба яке аз нерӯҳои пешбарандаи рушди иҷтисодиву иҷтимоии ҷомеаи мо мубаддал гардид. Бо ҳисси фараҳмандӣ мо шоҳиди он мешавем, ки дар қатори соҳибкорони комёби кишвар солҳои охир занҳо мавқеи фаъолтарро ишғол менамоянд. Яке аз нишондиҳандаҳои рушди соҳибкории занон ин гузаронидани озмуни «Беҳтарин зани соҳибкори сол «Фараҳ» мебошад, ки дар он дар ду сол як маротиба соҳибкорзанони беҳтарини Тоҷикистон муайян карда мешаванд. Ташаббускор ва илҳомбахши ғоявии ин озмун пешвои шоиста ва соҳибкорзани асил – Гулбаҳор Маҳкамова мебошад, ки Ассотсиатсияи миллии занони соҳибкори Тоҷикистонро сарварӣ менамояд.

Нахустин озмун соли 2012 гузаронида шуда, имсол аллакай маротибаи сеюм аст, ки озмун фаъолияти худро идома медиҳад ва дар он аз рӯи якҷанд номинатсияҳо беҳтарин соҳибкорзанон муайян карда мешаванд. Қобили тазаккур аст, ки озмуни «Фараҳ» сол аз сол вусъат гирифта, дар ҳар як озмуни навбатӣ шумораи иштирокчиёни он аз тамоми минтақаҳои кишвар торафт афзуда

Entrepreneurship in Tajikistan during 25 years of independence has become one of the primary impulsive forces of social and economic development of our society. It is gratifying to see that in recent years active position among successful entrepreneurs of the country is more and more occupied by women. One of indicators of women enterprise development can be referred to the contest "The Best Business Woman of the Year "Farah", which determines the best female entrepreneurs of Tajikistan every other year. The contest was initiated and inspired by a recognized leader and a true business lady – Gulbahor Mahkamova, the Head of National Association of Business Women of Tajikistan.

The first contest was held in 2012 and this year the contest is held for the third time, which will determine the best women entrepreneurs on several nominations. It is worth mentioning that year after year the contest is getting wider, in every subsequent contest the quantitative representation of all regions of the country becomes increasingly more; representatives from various parts of our republic are getting involved in this process and this idea enjoys wider popularity among the women of the country. Winners of the

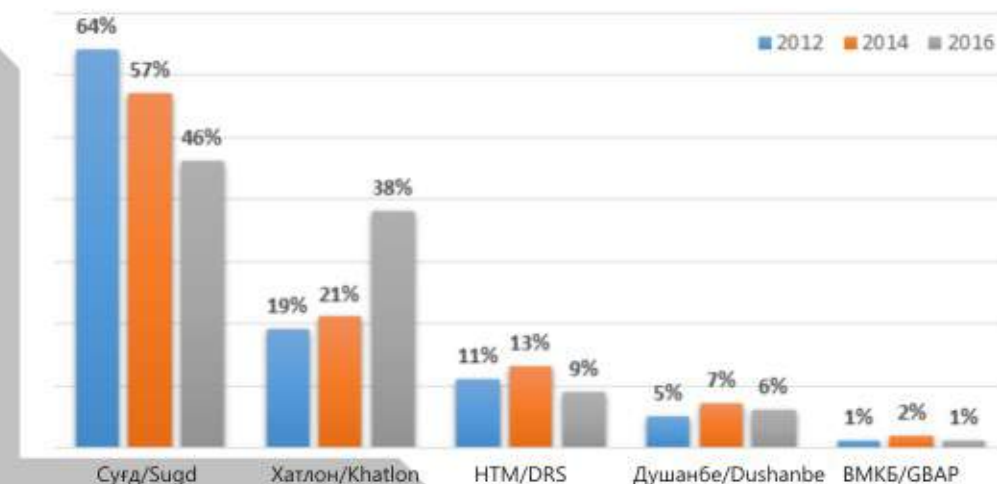

Диаграмма №1. Нишондоди тағирёбии ҷуғрофии иштирокчиёни озмуни Фараҳ 2012-2016

Diagram 1. Dynamics of changes in geographic coverage of Farah 2012-2016 contestants

истодааст, намояндагон аз ғушаву канорҳои гуногуни мамлакат ба ин озмун ҷалб карда шуда, ҳудуди ғояи озмун дар байни занони кишвар торафт шӯҳрату маъруфият пайдо карда истодааст. Ғолибони озмун барои соҳибкорзанҳои навкор аллакай беҳтарин намунаи ибрат гардида, таҷрибаи комёбшавии онҳо ҳамаи занонро ба амалҳои фаъолона, дастовардҳои нав, ноилшавӣ ба комёбиҳо ва некӯаҳволӣ водор месозад.

Дар зер нишондоди инкишофи озмунро дар асоси баъзе рақамҳо аз рӯи натиҷаҳои озмуни «Фараҳ» дар солҳои 2012, 2014 ва 2016 баррасӣ менамоем. Дар озмуни нахустин, ки соли 2012 баргузор гардид, 285 нафар занони соҳибкор ширкат намуданд, соли 2014 бошад, шумораи онҳо ба 35 нафар (ё 12%) зиёдтар шуда, ҳамагӣ 320 нафарро ташкил дод. Новобаста ба бӯҳрони иқтисодӣ шумораи иштирокчиёни озмун дар соли 2016 276 нафар гардид, ки нисбат ба соли 2012 ҳамагӣ 3,2% камтар буда, нисбат ба соли 2014 13,7%-ро ташкил дод ва он солҳо шароити соҳибкорӣ бештар мусоид буд. Дар шароити қариб 40% паст шудани сатҳи фаъолнокии соҳибкории занон дар Тоҷикистон дар 2 соли охир ин нишондиҳандаи иштироки занонро дар озмун ҳамун натиҷаи хуб метавон арзёбӣ кард. Нишондоди муаррифии тағирёбии ҷуғрофии иштирокчиён дар диаграммаи №1 нишон дода шудааст. Дар асоси диаграммаи мазкур афзоиши дукаратаи иштироки ҳиссаи иштироки занони аз вилояти Хатлон дар соли 2016 нисбат ба озмуни нахустин бояд махсус қайд намоем.

Иттилооти қиёсӣ аз рӯи нишондиҳандаҳои синусоли барои се озмун дар диаграммаи №2 оварда шудааст. Иттилооти мазкур нишон медиҳад, ки дар ҳар се озмун гурӯҳи пешбари синусолии иштирокчиёнро занони аз 35 то 50-сола ташкил додаанд. Таҳарруки зиёдшавии ҳиссаи иштироки занони аз 50-сола боло дар озмунҳо аз 22% дар соли 2012 то 37% дар соли 2016 лоиқи таваҷҷӯҳ аст.

Сатҳи маълумоти иштирокчиёни се озмуни солҳои 2012-2016 дар диаграммаи №3 нишон дода шудааст. Тавре дар диаграмма дида мешавад, қариб нисфи иштирокчиёни озмун (47%) маълумоти олии (42%) ва олии нопурра (5%) доранд. Сеяки иштирокчиён (33%) маълумоти миёнаи дошта, 20%-и иштирокчиён маълумоти миёнаи махсус гирифтаанд. Қобили тазаккур аст, ки дар соҳаҳои косибӣ, кишоварзӣ ва

contest have already set an example for the young business ladies; their successful experience induces all women to living activities, new performances, gaining of success and welfare.

Below we bring the dynamics of the contest based on some figures as a result of Farah contests held in 2012, 2014 and 2016. The first contest held 2012 covered 285 women entrepreneurs and in 2014 their number reached 35 women (or 12%), total number was 320 women. Notwithstanding the financial crisis the number of contestants in 2016 comprised 276 women, which was 3,2% less than in 2012 and 13,7% of indicator in 2014; those were more favorable years from the viewpoint of enterprise climate. Despite business recession in Tajikistan for almost 40% during last 2 years, this indicator of women's participation in the contest can be considered as a good result. Dynamics of contestants' geographic representation is shown in diagram 1. Based on this diagram we should note double increase of share of the representatives from Khatlon region in 2016 as compared to the first contest.

Comparative data on age differentials for all three contests are given in diagram 2. According to the data given in diagram the leading age group of contestants in all three contests had been the women aged from 35 to 50. We should emphasize the dynamics of increase in share of women aged over 50 from 22% in 2012 to 37% in 2016.

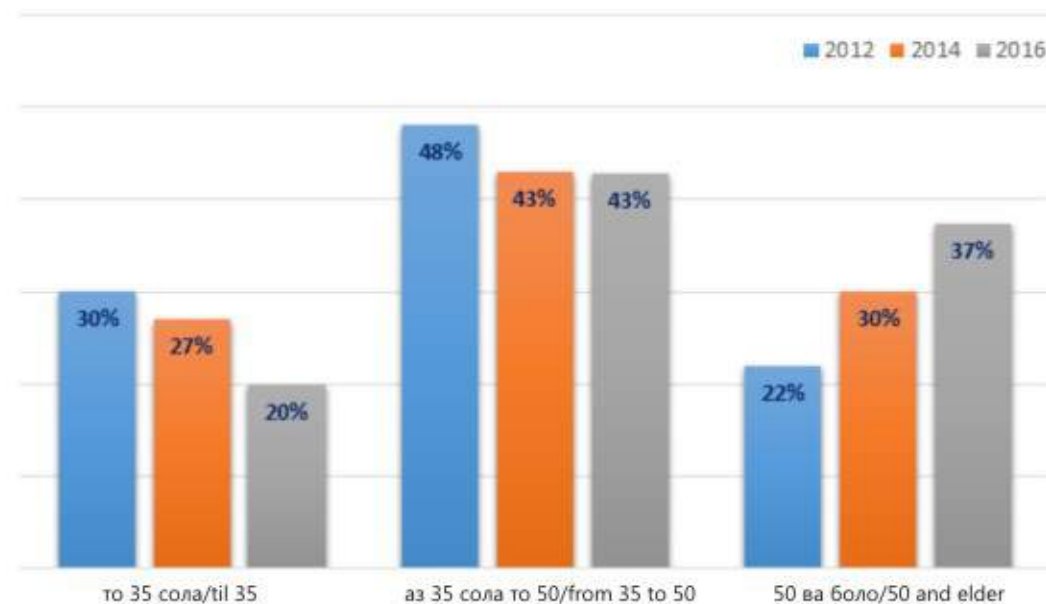
Level of education of the participants of three contests held in 2012-2016 is shown in diagram 3. There we can see that almost half number of contestants (47%) of the contest have higher education (42%) or have obtained incomplete higher education (5%). One third (33%) have secondary education, and 20% of contestants have obtained secondary vocational education. It is remarkable that in the sphere of handicrafts, agriculture and service providing women with secondary vocational and secondary education are mainly engaged, the spheres of manufacturing, fashion, design, medical and educational services are most of all managed by women who have higher and incomplete higher education.

The dynamics of changes in representations of contestants according to the spheres of activity in the context of three contests in

Диаграммаи №2. Нишондиҳандаҳои синнусолии иштирокчиёни озмунҳои Фараҳ 2012-2014

Diagram 2. Farah 2012-2014 contestants' age differentials

хизматрасонӣ ба аҳоли бештар занони маълумоти миёнаи махсус ва миёна дошта, дар соҳаи истеҳсолот, мӯд, тарроҳӣ, хизматрасонии тиббӣ ва маърифатӣ аз ҳама бештар занони маълумоти олии нопурра дошта машғул мебошанд.

Таҳарруқи тағйирёбии муаррифи гардидани иштирокчиён аз рӯи соҳаҳои фаъолият дар доираи се озмунҳои солҳои 2012-2016 дар диаграммаи №3 нишон дода шудааст. Аз иттилооти овардашуда аён аст, ки соҳаҳои фаъолияти дар озмун пешниҳодшуда нисбат ба озмунҳои қаблӣ хеле тағйир ёфтаанд. Алаҳусс, тағйирот дар муаррифи гардидани иштирокчиёни озмун аз соҳаи кишоварзӣ назаррас аст, ки ҳиссаи онҳо то 30% дар соли 2016 афзудааст, агарчанде дар солҳои 2012 ва 2014 ҳиссаи намояндагони ин соҳа дар доираи 18-19% буд. Намояндагони соҳаи истеҳсолот ҳиссаи худро дар миқдори умумии аризаҳо кам карда, дар озмунҳои дуюм аллакай ҳиссаи

2012-2016 is shown in diagram 3. The data given in diagram proves that spheres of activity represented in the contest have undergone significant changes as compared to the previous contests. The changes in representations of contestants from agricultural sphere that increased their share up to 30% in 2016 are especially noticeable, though in 2012 and 2014 representatives of this sphere owned the share within the bounds of 18-19%. Representatives of production sphere having reduced their share in general number of applications, sustainably retain the share for 10% in two consequent contests, though in the first contest of 2012 their share comprised 27%. Those contestants who represented the sphere of services and catering, on the contrary, are constantly reducing their share in every posterior contest. Thus, their share in general number of applications in 2012 comprised 22%, in 2014 it reduced to 19% and

Диаграммаи №3. Сатҳи маълумоти иштирокчиёни озмуни Фараҳ 2012-2016

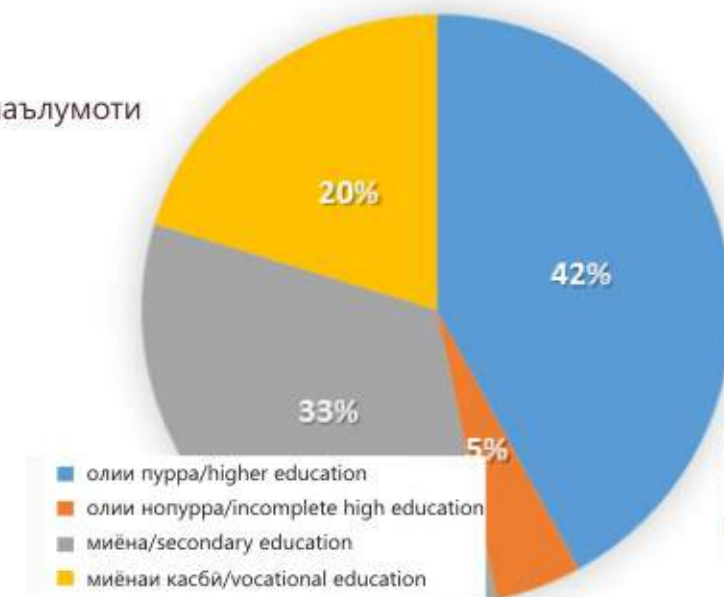

Diagram 3. Farah 2012-2016 contestants' level of education

худро ба андозаи 10% устувор нигоҳ медоранд, ҳарчанд ки дар нахустин озмунҳои соли 2012 ҳиссаи онҳо 27%-ро ташкил дода буд. Иштирокчиёне, ки соҳаи хизматрасонӣ ва ҳуҷраи умумро муаррифи менамоянд, баръакс, ҳиссаи худро дар ҳар озмунҳои навбатӣ босубот кам мекунанд. Ҳамин тариқ, ҳиссаи онҳо дар миқдори умумии аризаҳо дар соли 2012 22%-ро ташкил дода, дар соли 2014 то 19% кам шуд ва ҳадди ақали он дар соли 2016 ҳамагӣ 13% аз ҳиссаи умумӣ гардид. Нишондиҳандаҳои ҳиссаи иштирокчиёни соҳаи хизматрасонии тиббӣ ва таълимӣ нисбат ба соҳаҳои дигар чунин тағйиротҳои куллиро аз сар нагузаронида, балки андаке афзуданд ва наздик ба адади 12% дар солҳои 2014-2016, мутобиқан 9% дар соли 2012 устувор боқӣ монданд.

Тақонҳои назарраси вазъи молиявӣ ба намояндагони соҳаҳои ҳусн, мӯд, ороиш ва ҳунармандӣ таъсири худро расониданд, ки дар натиҷаи соли 2012 ҳиссаи онҳо 19%-ро аз шумораи умумии иштирокчиён ташкил дода, соли 2014 шумораи онҳо то 36% афзуд; соли 2016 бошад, соҳаи мазкур аллакай 26%-ро аз ҳиссаи умумии аризаҳо ташкил дода буд. Ҳамчунин, бояд таваққуф кард, ки беш аз ду баробар зиёдшавии аризаҳо нисбат ба нахустин озмунҳои соли 2012, ки дар

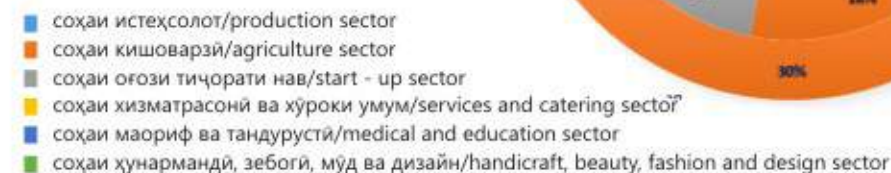
minimized in 2016 to 13% in total share. Indicators in shares of the contestants from the spheres of medical and educational spheres had not changed significantly as compared to the other spheres and slightly increased and have become more stable for 12% in 2014-2016, for 9% in 2012 accordingly.

Representatives of the spheres of beauty, fashion, design and craftsmanship, who owned 19% of share out of general number of contestants in 2012, have experienced visible fluctuations. In 2014 their share increased to 36% and in 2016 this sphere owned 26% of share out of total number of applications. Furthermore, it is worth mentioning that over double increase of applications was noted as compared to the first contest held in 2012 in nomination "Business Start-up", i.e. it increased from 4% in 2012 to 9% in 2014 and to 8% in 2016. The applications were submitted mainly by those young female entrepreneurs who had been running their business for less than 2 years and who have recently started putting their ideas into practice.

Диаграмма №4. Иштирокчиёни озмунҳои Фараҳ 2012-2016 аз рӯи намудҳои фаъолият

Diagram 4. Farah 2012-2016 contestants according to the spheres of activity

номинатсияи «Оғози тиҷорати нав - стартап» ширкат доштанд, яъне аз 4% дар соли 2012 то 9% дар соли 2014 ва 8% дар соли 2016 мушоҳида гардид. Ин аризаҳоро асосан он соҳибкорзанҳои ҷавоне манзур кардаанд, ки камтар аз 2 сол инчониб фаъолият дошта, татбиқи амалии ғояҳои тиҷоратии худро оғоз намудаанд.

Дар хотима якчанд тавсифҳои миқдории озмуни Фараҳ-2016-ро марбут ба шакли бақайдгирии тиҷорат ва таҷрибаи соҳибкориҳои иштирокчиёни озмун меорем.

Тавре дар диаграмма дида мешавад, ҳиссаи бештари иштирокчиёни озмун (193 нафар ё 70%) фаъолияти соҳибкориҳои хешро дар асоси шаҳодатнома ё патент пеш мебаранд, 44 нафар иштирокчиён (ё 16%) шахсони ҳуқуқӣанд, 39 нафарашон (14%) фаъолияти худро бе бақайдгирии ҳуқуқӣ ба роҳ мондаанд, тиҷорати 1 нафар иштирокчиёни озмун бошад, дар марҳилаи бақайдгирӣ қарор дорад.

Дар диаграммаи №6 иттилооти марбут ба синну соли иштирокчиёни озмуни Фараҳ-2016 оварда шудааст. Иттилооти мазкур аз он шаҳодат медиҳад, ки аз нисф зиёди иштирокчиёни озмун (ё 52%) дар пешбурди тиҷорат дар давоми 5 сол таҷриба

To sum up we will bring here some quantitative indicators of Farah-2016 contest relating the form of business registration and the business experience of contestants.

According to the above diagram the lion's share of contestants, i.e. 193 women (or 70%) manage their business based on certificate or patent, 44 contestants (or 16%) are legal entities, 39 women-entrepreneurs (or 14%) are not legally registered and business activity of 1 contestant is at registration stage.

Diagram 6 shows the business age of Farah-2016 contestants. These data prove that more than half of total number of contestants (or 52%) have 5-year experience in their own business activity, 23% of contestants run their business during 5 to 10 years, 12% of contestants manage their commercial activities during the period from 10 to 15 years and finally 13% of contestants have experience over 15 years. Based on the abovementioned data we can conclude that women entrepreneurship as an established phenomenon enjoys wider popularity, especially in recent years.

Summarizing the data analyzed we can say with certainty that the idea of the contest for the best woman-entrepreneur of

Диаграммаи №5. Шакли бақайдгирии тиҷорати иштирокчиёни озмуни Фараҳ-2016

доранд, 23%-и иштирокчиёни озмун тиҷорати худро аз 5 то 10 сол инчониб пеш мебаранд, 12%-и иштирокчиён таҷрибаи аз 10 то 15-сола дошта, ниҳоят, 13%-и иштирокчиёни озмун зиёда аз 15 сол инчониб машғули фаъолияти тиҷоратианд. Дар асоси иттилооти дар боло зикршуда чунин хулоса кардан мумкин аст, ки соҳибкориҳои занон ҳамчун зухуроти муайяншуда беш аз пеш, алалхусус солҳои охир босуръат шӯҳрату эътибор пайдо карда истодааст.

Иттилооти таҳлилшударо ҷамъбаст карда, бо боварии комил метавон гуфт, ки ғояи озмун барои дарёфти беҳтарин зани соҳибкори Тоҷикистон дар ҷомеаи мо воқуниш ёфта, озмуни «Фараҳ» нишондиҳандаи барҷастаи рушди соҳибкориҳои занон шуда истодааст.

Диаграммаи №6. Санаи бақайдгирии тиҷорати иштирокчиёни озмуни Фараҳ 2016

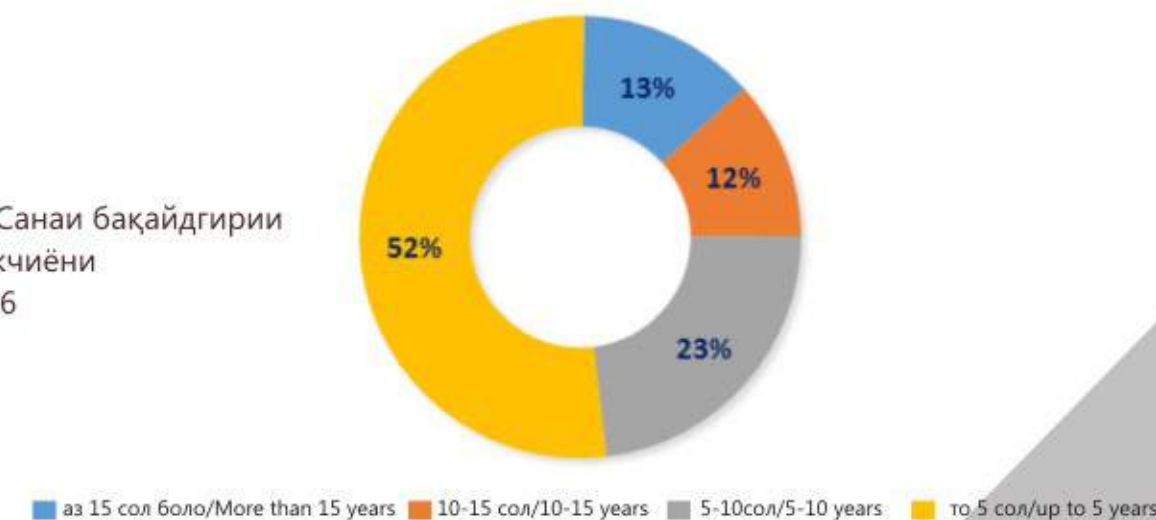

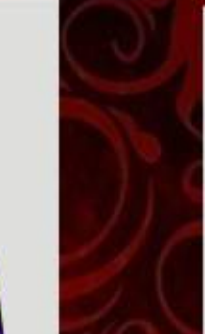
Diagram 5. Business registration form of Farah-2016 contestants

Tajikistan has obtained positive feedback in our society and "Farah" is becoming a vivid evidence of women entrepreneurship development.

Diagram 6. Farah 2016 contestants' business registration date

СОҶАИ КИШОВАРӢ

AGRICULTURE SECTOR

Гулбаҳор Раҷабова

роҳбари ХД тухмипарвари «Нуробод», н. Спитамен

Гулбаҳор Раҷабова аз соли 2006 инҷониб худро дар кори деҳқонӣ мебинад. Чун аз бачагӣ ба замин буд, ҳамин меҳр ӯро дубора ба худ кашид. Баъди таҷдиди замин хоҷагии ба номи Ҳаҷабоеви ноҳияи Спитамен ба хоҷагии майда тақсим шуд. Барои Гулбаҳор бо 23 нафар саҳмдоронаш 98га замин ҷудо шуд, ки аз он 34га замини қорами обӣ аст. Боқӣ ҳамаи он заминҳо ҷароғоҳ аст. Бо таъсиси хоҷагии тухмипарварии «Нуробод» Гулбаҳор самти парвариши тухмиҳои босифати ғалладонагӣ – гандум, ҷуворимакка, ҷунҷа машғул гардид. Қормандонашро барои омӯзиш ба филиали дар вилоятбудаи Институти тухмипарварӣ мефиристонад, ки дар ин соҳа таҷрибаву омӯзиш гузаранд. Худаш бошад, соҳиби ду маълумоти олии аст. Ҳам омӯзгор асту ҳам ҳуқуқшинос. Сабаби ҳуқуқшинос шуданаш ҳам бо мушкилоти гирифтани замин воқеагӣ дорад. Гулбаҳор то гирифтани заминҳояш давоми ду-се сол гирифтори кашмакашҳо буд. Гулбаҳор то Судии Олии рафт ва ҳақ будани худро исбот намуд. Заминҳояш худуди сад ҳазор доллар қарздор буданд, ки мерос аз хоҷагии пешина буд. Давоми даҳ соли охир ӯ тавонист қарзҳои заминҳояшро пардозаду ба фоида барояд. Занони бекори маҳалларо ба қор даъват намуда, саҳми заминашонро ҷудо қарда дод. Ҳатто як нафар занеро, ки Адолат Абдусаматова ном дорад ва 20 соли охир дар сарҳад бо қори савдо машғул буд, гирифта оварда, ҳамаи ҳуҷҷатҳоро ҳамроҳаш рафта таҳия қарда, барояш 2га саҳми заминашро ҷудо қарда дод. Адолат имсол дар он замин пахта кишта манфиат дид. Гулбаҳор Раҷабова агарчи ҷавон аст, вале роҳи ҳалли мушкилотро хуб медонад. Тухмипарварони номиро ба хоҷагӣ даъват қарда маслиҳату машварат мегирад. Худаш барои дигар деҳқонзанон семинарҳо таъкил намуда, маслиҳатҳои ҳуқуқӣ медиҳад. Тасмим дорад, ки дар навбати аввал хоҷагии кишоварзии ноҳияро бо тухмиҳои босифати ватанӣ таъмин намояд.

Gulbahor Rajabova

Head of seed-growing farm "Nurobod", Spitamen district

Gulbahor Rajabova has been engaged in farming since 2006. She had known about farming from her childhood and having grown up she had chosen this sphere as an occupation. Following the land reclamation the farm named after Uljaboev of Spitamen district had been separated into small farm holdings. Gulbahor and 23 shareholders of her farm have been allotted 98 hectares of land area, of which 34 hectares were cultivation and irrigation lands. The rest were used as pastures. As soon as Gulbahor established the seed-growing farm "Nurobod" she got engaged in growing of high quality grain crops – wheat, maize and lucerne. She sent her employees to the regional branch of seed-growing institute to improve their knowledge and skills. She has two higher pedagogic and legal educations. She has become a lawyer for the reason of difficulties she had faced when obtaining land area. Gulbahor spent two or three years for bureaucratic protractedions and disputes. She appealed to all instances and finally reached the Supreme Court where she proved her case. Her lands "inherited" approximately one hundred thousand dollars of indebtedness from the former farm holding. Gulbahor could manage to repay the farm's debts during last ten years and make her business profitable. She hired unemployed local women and allotted land share to each of them, and even a business woman Adolat Abdusamatova, who was engaged in commercial activity for the last 20 years at bordering area, benefited from her. Gulbahor arranged her documents and allotted 2 hectares from her farm's lands. This year Adolat had sown cotton and gained profit. Even though Gulbahor Rajabova is young, she knows the ways of settling the farm's problems. She invites well-known seed growers and takes their advices. Besides, she holds training sessions for other female farmers and provides legal consulting. One of the primary goals Gulbahor pursues in the near future is to provide the farms of the district with high quality domestic seeds.

ноҳияи «Спитамен»
"Spitamen" district

Гавҳар Хоҷаева

роҳбари хоҷагии ёрирасони «Сайёр», ш.Ваҳдат

Гавҳар Хоҷаева факултаи суҳаншиносиро хатм кардааст. 13 сол дар яке аз мактабҳои шаҳри Ваҳдат фарзандони мардумро забон омӯзонид. Шавҳараш низ омӯзгор аст. Қиссаи пешаи деҳқониро гирифтани онҳо басо ҷолиб аст. Боре айёми баҳор ба теппае баромаданд, ки аз баландӣ табиати сабзпӯшро тамошо кунанд. Заминҳои холии поёни теппаро дида, Гавҳар ба шавҳараш гуфт:

- Оё намешавад, ки ҳамин заминҳоро гирифта, дарахт шинонида, обод кунем?

Ва гӯё ғариштаҳои раҳгузар "Омин" гуфта бошанд, ҳамин тавр ҳам шуд.

Боре аз мактаб маоши чандмоҳаро якҷоя гирифтанду барои харид ба бозори Шохмансури пойтахт рафтанд. Моҳи май ва гелос пухтаву ба бозор баромада буд. Гавҳар аз шавҳараш хоҳиш кард, ки барояш ду кило гелос харад, зеро истеъмоли ин намуди меваро басо дӯст медошт. Аммо вақти харидорӣ ҳамёни пулро гум карданд.

- Бисёр алам кард, - меғӯяд Гавҳар. Аз ҳамон ҷо қасд кардам, ки як қисми майдони боғотро ба гелосзор табдил медиҳам. (механдад)

Соли 2010 Гавҳар Хоҷаева тибқи барномаи давлатии рушди боғу тоқпарварӣ 20 га замин гирифта, хоҷагии ёрирасони худро ташкил кард. Дар 15 га он боғот ташкил намуд. Дар масоҳати боқимонда маҳсулоти полизӣ кишт мекунад. Дар 15 га боғоташ 1350 бех гелос, 250 бех шафтолу, 200 бех бодом, 400 бех нок, 550 бех себ, 200 бех олу ва 50 бех чормағз шинонидааст, ки ҳамаи онҳо аллакай ба ҳосил даромадаанд. Гавҳар дар доираи таҳияи боғоташ маслиҳату машварати натавонад мутахассисони ватанӣ, инчунин барои дар оянда коркард кардану ба бозори беруна баровардани маҳсулоти кишоварзиву боғдорӣ аз соҳибкорони хориҷӣ машварат гирифтааст. Ин гуна вохуриҳо барояш дар бизнес-форумҳо даст додааст. Ҳамчунин Гавҳар коргоҳи дӯзандагӣ ва сеҳи хурди консервабарорӣ дорад, ки яке либосҳои мактабӣ, дигарӣ аз маҳсулоти боғоташ нушобаҳо омода мекунад.

шаҳри "Ваҳдат"
"Vahdat" city

Gavhar Khojaeva

is a head of gardening farm «Saiyor»
of Vahdat city

Gavhar Khojaeva graduated from the faculty of linguistics. For 13 years she had been teaching language in one of Vahdat schools. Her husband is also a teacher. It's quite interesting how they decided to become farmers. Once, in the spring they climbed a hill to enjoy the views and landscape of nature. Having seen the uncared and bared lands beneath the hill she turned to her husband:

-What if we take these lands, plant trees and cultivate them?

And as if the Lord was listening to their conversation, this dream of her came true.

Once they got their salaries for several months from the school and they went to Shohmansour market of the capital city. It was May, the high season of sweet cherries in the market. Gavhar asked her husband to buy 2 kg of them as she likes them very much. But while buying the fruits they lost their purse.

-It was so painful and offensive says Gavhar. Ever since I made up a firm decision to plant sweet cherry trees in one part of my garden. (she laughs)

In 2010 pursuant to the State Program of gardening and Grape growing Development, Gavhar Khojaeva obtained 20 hectares of land and established her own farm. She planted fruit trees in 15 hectares of that land. In the remaining part of the land she grows other crops. In the 15 hectares of the garden she planted 1350 sweet cherry trees, 250 peach trees, 200 almond trees, 400 pear trees, 550 apple trees, 200 plum trees and 50 walnut trees all of which have already started bearing crops. In the frame work of developing her garden Gavhar enjoyed advice of not only local experts but also international specialists with regards to further processing and marketing of agricultural products. Such meetings became possible in the platform of various business forums. Also Gavhar runs tailor's shop and mini canning shop whereby she produces school uniforms and fruit juice from her garden products.

Сурайё Боқиева

роҳбари хоҷагии деҳқонии
«Зағурбек», н. Ҷ.Расулов

Сурайё дар оилаи деҳқон тарбия гирифтааст. Муддате Сурайё Боқиева бо тиҷорат машғул буд. Баъдан бо тавсияи падараш тасмим гирифт, ки маблағҳои аз тиҷорат ҷамъовардашро ба қори деҳқонӣ сарф намояд. Аз ҳудуди заминҳои ноҳияи Ҷ. Расулов, ки ҳамсарҳад бо заминҳои ноҳияи Б.Ғафуров мебошад, Соли 2010 аввал 60 га ва баъдан оҳиста- оҳиста масоҳати онро васеъ намуда, то ба 110 га расонид ва бо шумораи 160 нафар саҳмдор хоҷагии деҳқонӣ ташкил кард. Имсол дар масоҳати 10га пахта киштааст, ки соли гузашта ҳосил аз ҳар як гектар 33-35 сентнерӣ буд. Дар 40га гандум, дар 10га пӣёз, 10га дигар мош киштааст, ки ҳар якеро дар мавсимаш ғундошта гирифта истодааст. Ҷолибтарин қорӣ, ки Сурайё Боқиева анҷом дод, ин ташкили плантатсияи ангур бо усули бразилиёвӣ аст. Беҳтарин мутахассисонро аз хоҷагии боғпарварии ноҳияи Б.Ғафуров ба қор даъват кардааст. Мутахассиси ин соҳа Султоналӣ Қодиров меғӯяд: - Ин усули парвариши ангур басо душвор ва серхароҷот аст. Лекин баъди гузашти панҷ шаш сол ҳосил дучанд мешавад. Албатта хароҷоти худро мепӯшонад, вале дар марҳилаи аввал бояд маблағгузорӣ кард.

Сурайё мақсадеро, ки назди худ гузошта буд, иҷро кард. Плантасияи ангурро ташкил кард. Барои ин қор наздик 2000 бех токи ангурро аз Ҳисор ва Регар овард. Аллакай аз соли гузашта ангурҳо ба ҳосил даромаданд. Дар баробари ин барои нигоҳдошти маҳсулот яҳдони замонавӣ бунёд кард, ки 500тонна маҳсулотро ғунҷонида метавонад. Бар замми ин фермаи гусфандпарварӣ бо шумори 110 сар гӯсфанд, қорвои қалони шохдор бо шумори 40 сар ва инчунин фермаи аспарвариро бо шумори 6 сар аспӣ хушзот ташкил кардааст.

Сурайё Боқиева дар озмуни Фараҳ-2014 иштирок карда, то даври нимниҳой роҳ ёфтааст ва аз он баҳраҳои тоза бардоштааст.

Surayo Boqieva

Head of Farm holding "Zaghurbek",
J. Rasulov district

Surayo was brought up in the family of peasant. At one time Surayo Boqieva ran private business. Later on, following her father's advice she invested all proceeds from her business in farming. In 2010 she owned 60 hectares of the lands in J. Rasulov district bordering with areas of B. Gafurov district and gradually extended her estate to 110 hectares and established a farm holding with 160 shareholders. This year her farm had sown cotton on 10 hectares area. Last year the cotton yield comprised 33-35 quintals from each hectare. Wheat was sown on 40 hectares, onion – on 10 hectares, legumes on 10 hectares and the yield was gathered in their seasons. The most attractive activity carried out by Surayo Boqieva is organizing of grape plantation using Brazilian method. She invited the best experts from horticultural farm of B. Gafurov district. Sultonali Qodirov, an expert in horticulture shared his viewpoint: - This way of viticulture is very complex and expensive. However, in five or six years the farm will be able to gather double crop. Surely, it will be recompensed, but financing is needed at the start.

Surayo gained her ends: she organized grape plantation. To put her idea into practice she has brought 2000 grape transplants from Hisor and Regar districts. She gathered crop from her plantation already from the last year. Furthermore, to reserve the products she has built a refrigerator with 500 tons capacity. In addition, she organized a stock-farm where she breeds 110 head of sheep, 40 cattle head and a stud-farm with 6 pure-bred horses.

Surayo Boqieva participated in Farah-2014 contest and advanced to the semifinals, she gained much benefit from this event.

ноҳияи Ҷ.Расулов
J.Rasulov district

Муҳаббат Маҳмудова

роҳбари хоҷагии деҳқонӣ, н. Деваштич

Дар ҷамоати деҳоти Ғазантарак хурду калон номи ӯро хуб мешиносанд. Зане аст, ки умри хушро дар ҳалли мушкилоти мардум гузаронидааст. Масоҳати заминҳои ин деҳа калон аст, вале қариб ҳамаи он заминҳои лалмӣ мебошанд. Муҳаббат Маҳмудова ташаббускор аст ва ҳоли заминҳои беобр дида дилаш реш-реш мешуд. Бар замми ин 15га замини хоҷагии деҳқонияш низ дар шумори заминҳои лалмӣ аст. Агар боришот шуд, чизе мерӯяд. Дар акси ҳол гандумҳои пошидааш беҳуда нобуд шуда мераванд. Хоҷагияш 23 нафар аъзо дорад ва ҳар яки онҳо 0,65га саҳм доранд. Соли 2014 бо дастгирии роҳбарияти Ҳукумати ҷумҳури ва вилояти Суғд дар ҳамкорӣ бо як ташкилоти байналхалқӣ Муҳаббат Маҳмудова тавонист, ки барои шодоб кардани 500га замин ва таъмини 200хоҷагӣ бо оби ошомиданӣ лоиҳа навишта амалӣ намояд. Муҳаббат мегӯяд:

- Ман соли 2014 дар озмуни Фараҳ иштирок кардам. Ин озмун барои ман дарҳои бастаро кушода дод. Ман чӣ тавр лоиҳа навиштану муроҷиат кардану амалӣ кардани мақсадҳоямро омӯхтам. Занони дигарро дидам, ки чӣ хел пешафанд. Ман аз нав ҷавон шудам, - мегӯяд Муҳаббат Маҳмудова. Қувваи нав гирифтам, бовариям ба худ зиёд шуд.

Муҳаббат Маҳмудова барои кашидани оби нӯшокӣ ва полизӣ 18 сол давуғеч дошт. Танҳо соли 2014 ин мақсадҳояш амалӣ ёфтанд. Дар масоҳати қариб 1га боғи дарахтони себу шафтолуву олу ташкил кард, ки ҳосилашро фурухта имкониятҳои иқтисодии худро васеъ мегардонад. Дар мавсими зимистон дар хона бекор наменинад. Дар ҳавлияш маҳфили дастони моҳир ташкил кардааст. Барои наврасону ҷавондухтарони маҳаллааш хунари қуроқдӯзӣ, кашададӯзиро ёд медиҳад. Аввалҳо шогирдонаш 5-6 нафар буданд. Ҳозир бошад, шогирдонашро, ки аз 30 нафар зиёданд, дар ду навбат қабул ва меомӯзонад.

Нақшаҳои пешрафт дорад. Ният дорад дар заминҳои навшодобаш боғи намунавӣ ташкил кунад.

Muhabbat Mahmudova

manager of farm holding, Devashtich district

Everyone in village jamoat Ghazantarak knows this woman who devoted all her life to resolving of problems the people face in their everyday life. Cultivation areas in this village are huge but almost all are dry boghara lands. Muhabbat Mahmudova is a self-motivated person and she could not be indifferent and grieved over the state of waterless areas. Moreover, 15 hectares of her farm holding had also been a dry land. If it rains the farm will probably gather harvest. Otherwise, seeded wheat will perish. The farm holding is composed of 23 members and each of them own 0,65 hectares of land in shares. In 2014 she has drawn up a project proposal which was supported by administration of the Government of the republic and Sughd region local government, and in cooperation with an international organization Muhabbat Mahmudova could manage to irrigate 500 hectares of lands and provide 200 households with drinking water. Muhabbat stated:

- In 2014 I participated in Farah contest, which opened up new opportunities for me. I learned how to draw up project proposals and how to appeal for putting my ideas into practice. I encountered other women-leaders. I feel younger myself, - Muhabbat Mahmudova told. I have become more confident and powerful.

Muhabbat Mahmudova spent 18 years of her life to bring drinking and irrigation water to the village and only in 2014 her dream has come true. She made out an orchard on almost 1 hectare area where she planted apple-trees, peach-trees and plum-trees. Muhabbat sold the fruits and improved her economic state. She is busy even in wintertime. Muhabbat organized handicraft club in her house. She teaches patchwork, chain-stitching to young girls of her village. Initially there were 5-6 apprentices. Now they are over 30 girls, whom Muhabbat teaches in two shifts.

Muhabbat Mahmudova has progressive plans. She intends to organize demo orchard in her irrigated areas.

Гулсара Умарова

роҳбари хоҷагии деҳқонии «Томирис»,
н.Ҷ.Расулов

Вақте Гулсара дар озмуни Фараҳ соли 2014 иштирок карда буд, ҳамагӣ 6 га замин дошт, ки боғот ташкил карда буд. Дар боздиди навбатӣ ӯ бо ифтихор ва боварӣ ба мо нақл кард, ки масоҳати заминҳои хоҷагияшро ба 15 га расонидааст ва шумораи саҳмдоронаш ба 10 нафар расидааст. Гулсара Умарова хатмкардаи донишқадаи кишоварзӣ аст. Ҳамроҳи шавҳараш Олимҷон 4 фарзандро таълиму тарбия додааст. Гулсара аслан аз оилаи зийӣ аст. Дар қори деҳқонӣ ӯро шавҳараш рӯҳбаланд мекунад. Шавҳараш Олимҷон мегӯяд:

- Ҳанӯз аз замони донишҷӯӣ медонистам, ки аз меҳнат кардан намеҳаросад. Вақте оила карда ба ин ҷо омадем, ӯ дар муддати кӯтоҳ фаромӯш кард, ки духтари шахрӣ асту қори деҳотро намедонад. Баръакс, ҷояш ояд маро талқин кард, ки ҳамин заминҳоро гирем, ки обод шаваду зиндагиямонро беҳтар созем.

Ҳамин тавр ҳам шуд. Дар масоҳати 4га боғот ташкил кард, ки аввалҳо дарахтони асосияш 1300 бех хурмо буданд. Баъдан бодом, олу, гелос, олуча шинонида ҳамаи масоҳати замин бо дарахти анор ихота гирифта шудааст. Хоҷагӣ соли 2010 ташкил шуда буд. Дар ин фосила Гулсара Умарова дар дахҳо тренингу семинарҳо иштирок карда барои рушд кардан омӯзиш кард. Барои мақсаднок истифодабарии замин дар 6га замин ки аз минтақаи дигари ноҳия аст, шолӣ кишта парвариш дорад. Дар 2 га маҳсулоти полизӣ ва 3 га дигар гандум кишт кард. Ин ҳамаро Гулсара хуб санҷидаву омӯхта татбиқ карда истодааст. Гулсара мегӯяд:

-Омӯзиши охирина, ки гузаштам ин аз рӯи лоиҳаи Клим Адапт амалӣ шуда, дар он роҳҳои дуруст истифода бурдани обҳои қатравиро ба мо омӯзониданд. Барои ман бисёр маъқул шуд. Ман акнун идеяҳои аҷоиб дорам, ки агар обҳои қатравиро ба роҳ монам, боз дахҳо гектар замини бекорхобидаро сарсабз мегардонам.

Gulsara Umarova

is a head of dehqan farm "Tomiris"
located in Jabor Rasulov district

When Gulsara Umarova in 2014 participated in the contest "Farah" she had 6 hectare of land where she set up a garden.

In our follow up meeting she proudly and with confidence told us that her land area equals now to 15 hectares and the number of shareholders increased to 10 people. Gulsara Umarova graduated from the Agrarian University. Together with her husband Olimjon they brought up four children. Gulsara comes from the family of intelligent people. In the field of agriculture's activities she is supported and encouraged by her husband. Her husband Olimjon says:

- "Since our student years I knew that she was not afraid of work. When we married and moved to the rural area over the short period of time she got accustomed to the countryside life and forgot that she comes from the city. In contrary there were times when she advised me to take unused lands, to cultivate them and improve our livelihood."

And she was right. She created gardens in the area of 4 hectares and initially she planted 1300 persimmons trees. Then she planted almond trees, plums, sweet cherries, cherries and over the entire perimeter of the land she planted pomegranate bushes. The farm was established in 2010. Over this period of time Gulsara Umarova participated in lots of trainings and learned how to develop further. In order to use efficiently all the available land resources she grows rice in the area of 6 hectares located in the other part of our district. She grows vegetables in the area of 2 hectares and wheat in the area of 3 hectares. Gulsara performs thorough analysis of the situation before making such decisions. Gulsara states:

- "The last training I participated was conducted in the frame work of Clime Adapt Project where we were shown the right ways of applying drip irrigation". I liked it very much. Now I have very interesting ideas and if I use drip irrigation methods I shall be able to cultivate dozens hectares of abandoned and unused lands.

ноҳияи Ҷ.Расулов
J.Rasulov district

ноҳияи Деваштич
Devashtich district

Нодира Авезова

хоҷагии деҳқонӣ, н. Исфара

Нодира Авезова аз суфраи деҳқонони асил нон хӯрдааст. Аз ин рӯ умри худро ба замин бахшид. Баъди гузаронидани барномаи таҷдиди замин Нодира бо иттифоқи ҳамкоронаш хоҷагии деҳқониро ташкил кард. Шавҳараш Рашид низ бо ихтисоси механик ба корҳои Нодира ёри мерасонад. Заминҳои Нодира дар минтақаи марзӣ ҷойгир шудаанд ва Нодира мекушад, ки дар раванди кор оини неки ҳамсоядориро риоя карда, барои нигоҳдошти вазъии ороми минтақа ҳиссагузор аст. Ӯро дар ҷамоати Чоркӯҳ хурду калон мешиносанд ва ба меҳнати софдилонаш эҳтиром гузоштаанд. Бо истифодаи таҷрибаи корӣ аз замин маҳсулот рӯёнида ғоида гирифтандро омӯхт ва ба атрофиёнаш низ ёд дод. Аз паи кори ӯ даҳҳо нафар занони маҳалла бо ҷои кор ва маош таъмин шуда, шароити иҷтимоии худро беҳтар сохтанд. - Имсол ҳосили боғот нисбат ба солҳои пешин хуб буд, - меғӯяд Нодира Авезова. Дар масоҳати 1 га боғи нави олуболу ташкил кардем. Худуди 15-18 тонна ҳосил гирифтем. Онро хушк кардем, ки худуди 5 тонна шуд. Лекин ҳосили помидор хуб нашуд. Имсол дар майдони 5га помидор шинонида будем. Тухмии чандон босифат набудааст ва мушкилии дигар он, ки дар мавсими пухта расидан онро кирм зад ва ба сифати маҳсулот таъсиргузор буд, - меғӯяд Нодира Авезова.

Лекин ба ҳар сурат онҳо аз ҳар як гектар 300сентнери ҳосили помидор гирифтанд, ки дар шароити имсол нархи помидор дар бозор қимат буд.

Соли 2012 Нодира дар нахустин озмуни Фараҳ иштирок карда буд. Аз натиҷаҳои он баҳрагирӣ намуда, соли 2013 дар маркази ҷамоати деҳоти Чоркӯҳи Исфара сеҳи коркарди маҳсулоти мевагиро ба роҳ монд, ки дар расмикушоди он Президенти ҷумҳурӣ Эмомалӣ Раҳмон иштирок карда буд. Имрӯз Нодира Авезова маҳсулоти боғоти худ ва дигар деҳқононро гирифта, дар сеҳи худ коркард намуда, онро ба кишварҳои хориҷа содирот мекунад.

шаҳри Исфара
Isfara city

Nodira Avezova

farm holding, Isfara district

Nodira Avezova had been brought up in the family of genuine peasants. For this reason she devoted her life to the land work. After conducting land reform Nodira together with her friends established a dehqan farm. Her husband Rashid who is a mechanical engineer renders assistance to Nodira with the works about her farm. Nodira's farm lands are located in the border and in her day-to-day activities she tries to respect best customs and traditions in treating with neighboring nation thus contributes in cross-border peace and stability. Everybody in Chorkuh village knows her and respects her for her hard and honest work. She learned how to efficiently use the land and make profit and she taught others how to do it. Dozens of the village women found employment and earn wages thanks to her activities.

- This year orchard crop was better than in previous years, - Nodira Avezova stated. We organized a new plum orchard in 1 hectare area and gathered 15-18 tons of yields. Then we have dried the fruit which comprised 5 tons. However, we had a poor crop of tomatoes. This year we have sown tomatoes in 5 hectares area. Seeds were of poor quality, besides by the time of ripe tomatoes were destroyed by plant pests and this affected the quality of the product, - Nodira Avezova told.

Nevertheless, the farm gathered 300 quintals of tomatoes from each hectare in the period when the prices for this product in local markets were high.

In 2012 Nodira participated in the first contest of Farah. Consequently, in 2013 she established a fruit-processing shop in the center of village jamoat Chorkuh of Isfara, in opening ceremony of which the President of the country Emomali Rahmon participated. Currently, Nodira Avezova gathers the crop of her orchard and the products of other farmers and processes them at her shop, after that exports the processed products abroad.

Зулайхо Тиллоева

сарвари хоҷагии деҳқонии «Зулайхо»,
ноҳияи Ёвон

Аслан ихтисосаш иқтисодчӣ аст. Айёми ҷавонияшро дар кори комсомолӣ бахшида, ба қавли худаш «пухтаву омӯхта» шудааст. Аслан зодаи ноҳияи Данғараи вилояти Хатлон мебошад. Солҳои зиёд дар кори тиҷорат буд ва замоне оғаҳ шуд, ки дар ноҳияи Ёвон заминҳо барои ташкили хоҷагиҳои деҳқонӣ тақсим шуда истодааст. Дар ноҳияи мазкур Зулайхо хешону пайвандон дорад. Ба маслиҳати пайвандон ва баъди муроҷиат ба мақомоти иҷроия ва ниҳодҳои кишоварзӣ барояш аз заминҳои қорами ноҳия 50 га майдони кишт ҷудо намуданд ва Зулайхо бо шумори 30 нафар саҳмдор хоҷагии деҳқонӣ таъсис дод. Дар ин масоҳати замин дар 35га пахта, ва 15 га дигар кишти полизӣ, ғалладона ва боғотро ташкил кардааст. Соли гузашта аз ҳар як га замини кишти пахта 35 сентнери ҳосил гирифт. Ӯ ба мо нақл кард: «-Рости гап, вақте ба ин ҷо омадам, наредонистам, ки корро аз ҷи оғоз кунам. Ду соли аввал шароити корро хуб омӯхтам. Агрономҳои номиро ба ин ҷо даъват кардам ва маслиҳатхояшонро гирифта, заминро ба ҳосил додан тайёр кунонидам. Худоро шукр, мана ҳафт-ҳашт сол гузашт, акнун кори деҳқониро то дараҷае омӯхтам ва аз замин ғоида гирифтандро медонам.»(меҳандад)

Вақте омадана заминҳо ҳолати хароб доштанд. Заминҳоро алафҳои бегона пахш карда буд. Баъди ду-се маротиба чаппагардон кардани замин ва додани доруҳои минералӣ, заминхояш ҳосилхез шуданд. Ӯ тавонист, ки бо нерӯи мардум ва техникаи кишоварзӣ заминҳоро обод ва инчунин вазъияти иҷтимоиву иқтисодии аъзоёни хоҷагияшро беҳтар созад. Дар кори ободонии ҷамоати деҳоти «Ситораи сурх», ки ӯро аъзоёнаш иқомат доранд, ҳиссагузор аст. Мақсад дорад, ки коргоҳи хурди консервабарорӣ ташкил карда, ҳосили боғоташро дар он коркард намояд.

Zulaikho grew up in Danghara, Khatlon, southern Tajikistan. She devoted her youth to Young Communist League activities. "I became experienced in that," she says. She graduated as an economist and was engaged in business for many years.

Later she heard that authorities were allocating land for establishment of farms in Yovon, a district where her relatives lived. Her relatives encouraged her to take a plot of land. She applied and was able to get 50 hectares by applying to the regional executive agency and agricultural administration.

Zulaikho started a farm with 30 shareholders, cultivating cotton on 35 hectares. The rest of the land produces melons and gourds, cereal crops and fruit. Last year each hectare yielded 3.5 metric tons of cotton.

"To tell the truth, when I came here I didn't know where to start. I devoted my first two years to learning the work here. I invited well-known agronomists and took their advice, and then prepared the land for crops. Thank God, seven or eight years have passed since that time and now I know the farming quite well; I know how to benefit from the land." Zulaikho laughs.

When Zulaikho first arrived, the land was covered in weeds and was in poor condition. With hard work and the help of agricultural machinery, productivity has improved after repeated tilling and fertilizing. She now focuses on improving lives of her shareholders both socially and economically.

The prosperity of village jamoat "Sitorai Surkh" (Red Star), where she and her shareholders live, has grown. In the future, Zulaikho intends to open a cannery for processing the produce of her orchards.

Zulaikho Tilloeva

Head of Farm holding "Zulaikho", Yovon district

ноҳияи Ёвон
Yovon district

64

- **Нигора Бобоҷонова**
Мудири кӯдакистони "Офтобак"
Роҳбари маркази интелектели
"Арасту-Пифагорка"
- **Nigora Bobojonova**
Chair of kindergarten "Oftobak"
Chair of intellectual center
"Arastu-Pifagorka"

Ман Бобоҷонова Нигора Комилҷонова хатмкардаи факултаи иқтисодии ФХДТТ мебошам. Холо донишҷӯи факултаи педагоги ДДХ мебошам. Соли 2013 бо дастгирии аҳли оила дар шаҳраки Чашма ва соли 2014 дар ноҳияи Бобоҷон Ғафуров, ҷамоати Ғозиен кӯдакистони хусуси ташкил намудам. Соли 2014 дар озмуни ҷумҳуриявии Бонуи соҳибкори сол «Фараҳ-2014» иштирок намуда, дар соҳаи «Оғози бизнеси нав – СТАРТ-АП» ғолиб доништа шудам ва соҳиби грант ба маблағи 5000 сомони гардидам.

Иштирок дар озмуни «Фараҳ-2014» ба ман бисер пирузиҳо овард, баъд аз ғолибият ман ба худ бештар бовари ҳосил намудам, шумораи кӯдакон дар кӯдакистон бештар гардид.

Моҳи октябри соли 2015 Ассотсиатсияи Миллии Занҳои Соҳибкори Тоҷикистон бо роҳбарии Махкамova Гулбаҳор ман ва гурӯҳи соҳибкорзанонро барои табодули таҷриба ба Ҷумҳурии Қазоқистон, шаҳри Шимкент равон карданд. Дар марҳилаи сафар мо ба рушди маркази инкишоф арифметикаи равони (Центр развития интеллекта «Ментальная арифметика»), ки дар он ҷо кӯдакон барномаи ҳисобҳои шифохиро таълим мегирифтанд, ворид шудем. Ман аз ин барномаи нав бисер шавқманд шудам, аввал хусус ҳамаҷун модар

I am Bobojonova Nigora Komiljonovna, a graduate of Economics faculty of Khujand Branch of Technological University of Tajikistan. Currently, I study at Pedagogical faculty of Khujand State University. In 2013 I established a private kindergarten with support of my family in the Chashma settlement and in 2014 I opened the one more kindergarten in Bobojon Gafurov district, in the jamoat Ghoziyon. In 2014 I participated in republican contest for "Woman Entrepreneur of the Year Award – Farah 2014" and became the winner in the "Business Startup" category winning a grant of 5000 Somoni.

Due to my participation in contest "Farah-2014" I gained many accomplishments, having won this award I became more self-confident, and the number of children in the kindergarten increased.

In October 2015 the National Association of Business Women of Tajikistan led by Makhkamova Gulbahor organized exchange trip to Shimkent city, Republic of Kazakhstan. During the trip we attended Intellect Development Center "Mental Arithmetic", where the program of mental arithmetic was being taught to children. I got interested in that program, first of all because as a mother I wanted my children to learn this new program and to develop their intellectual power.

хостам, ки фарзандони ман низ ин барномаи навро аз худ намуда, фаъолияти зехнии худро тараққи диҳанд. (развить свои интеллектуальные возможности).

Моҳи апрели соли 2016 бо дастгирии аҳли оиламон, Ассотсиатсияи Миллии Занҳои Соҳибкори Тоҷикистон бо роҳбарии Махкамova Гулбаҳор, ҚСП ТАҚХ «ИМОН ИНТЕРНЕТШНЛ» ва ҳамкорӣ бо Маркази рушди инкишофи «Пифагорка»-и Федератсияи Русия маркази рушди инкишофро бо таълими арифметикаи равониро дар шаҳрҳои Хуҷанд, Бӯстон ва ноҳияи Бобоҷон Ғафуров бо номи «Арасту-Пифагорка» таъсис додам.

Моҳи июни соли 2016 3 нафар тарбиятгирандагони маркази рушди инкишофи «Арасту-Пифагорка» дар Олимпиадаи байналмиллалии арифметикаи равони, ки дар шаҳри Москваи Федератсияи Русия барпо гардид, иштирок намуда, 2 нафарашон ба гирифтани Дипломҳои дараҷаи 2 ва 3 дар номинатсия ҷамъ ва тарҳи ададҳои бисеррақаман ноил гардиданд.

Ҳамаи ин муваффақиятҳоро ман аз иштироки худ дар озмуни «Фараҳ-2014» ва дастгирии Ассотсиатсияи Миллии Занҳои Соҳибкори Тоҷикистон бо роҳбарии Махкамova Гулбаҳор меҳисобам. Миннатдории худро барои ташкилкунандагони Озмуни Ҷумҳуриявии бонуи соҳибкори сол «Фараҳ» баён менамоям, маҳз баъди иштирок дар ин озмун ман ба худ бовари ҳосил намудам ва барои ҷустуҷӯи методҳои нави таълим ва аз таҷрибаи дигар давлатҳо омӯхтанро ёд гирифта истодаам.

In April 2016 with support of my family, the assistance of National Association of Business Women of Tajikistan led by Makhkamova Gulbahor, CJSC MCDO "Imon International" and in cooperation with Development Center "Pythagorka" of Russian Federation I established development centers with mental arithmetic methodology in Khujand, Buston and in the Bobojon Gafurov district called "Arastu-Pythagorka".

In June 2016 three children from the development center "Arastu-Pythagorka" participated in International competition of mental arithmetics held in Moscow city, Russian Federation. Two of the children were awarded with second and third grade Diplomas in nomination of addition and subtraction of simple and multidigit numbers.

All these achievements were gained due to participation in the contest "Farah-2014" and with the support of National Association of Business Women of Tajikistan under the leadership of Makhkamova Gulbahor. I want to express my gratitude towards initiators of Republican contest for "Woman Entrepreneur of the Year Award "Farah". Following my participation in this contest I improved my self-confidence and currently I seek for new methods of learning and applying practices from other countries.

65

66

■ Насиба Усмонова

Директори МТ
«Таҷрибаи пешқадам дар
Бизнес ва Молия»

■ Nasiba Usmonova

Director TC "Business and
Finance Excellence "

Маркази Таълими «Таҷрибаи пешқадам дар Бизнес ва Молия» маркази омӯзиши буда, соҳаи бизнес, менеҷмент, банқдорӣ ва молияро фаро мегирад. Маркази Таълими хизматрасониҳои васеъ оид ба рушди тахассуси дар соҳаи банқ, таъсис ва рушди тиҷорат, инкишофи шахси ва касбии ҷавонро пешниҳод мекунад. Ҳамчун Марказ оид ба рушди зеҳни ва фаъолияти амали Маркази Таълими муносибатҳо ва равишҳои тиҷорат, молия ва менеҷментро пешниҳод мекунад.

Миссия: мусоидат намудани барои рушди потенциали кормандони ташкилотҳои қарзӣ, соҳибкорони тиҷорати хурду миёна ва ҷавонон бо роҳи пешниҳод намудани хизматрасониҳои омӯзиши.

Дурнамои: муҳимтарин пешниҳодкунандани хизматрасониҳои омӯзиши дар Тоҷикистон гардидан ва пешниҳод намудани донишу малакаи назариявӣ амалӣ ва муносибати навоҷарона дар соҳаи бизнес ва омӯзиш

Маркази Таълими фаъолиятро соли 2010 ҳамчун Маркази таълими ҶДММ ТАҚХ «ИМОН ИНТЕРНЕТНЛ» бо мақсади таъмини барномаҳои таълими босифат ва баланд бардоштани дониши кормандони (ҷорӣ ва нав) ташкилот ва барои ба даст овардани мавқеи устувори рақобатпазир оғоз кардааст. Дар давраи фаъолияти худ Маркази таълими ҶДММ ТАҚХ «ИМОН ИНТЕРНЕТНЛ» 1066 тренинги дохилӣ ва

The training Center "Business and Finance Excellence " is aimed at providing training in the fields of business, management, banking and finance. It provides a wide range of services relating professional development in the sphere of banking, enterprise establishment and development, and in personal and professional growth of youth. As a center of intellectual growth the training center ensures support of the relationships and strong approaches in the sphere of business, finance and management.

Mission: Promoting the development of potential employees in credit organizations, entrepreneurs of small and medium-sized enterprises and young people through the provision of training services.

Goal: To become the most important provider of training services in Tajikistan and to provide both theoretical and practical knowledge, skills and an innovative approaches in the field of business and training.

Training Center began its activity in 2010 as a Training Center of the MicroCredit and Deposit Organization "IMON INTERNATIONAL" LLC with the mission of providing high quality training programs and to improve the knowledge of current and new employees of IMON, also with the goal of becoming a competitive sustainable center on its own. Since its founding the training center

вебинарҳо барои 15387 иштирокчиён, 12 тренинг барои иштирокчиёни беруна аз ҷониби ташкилотҳои маблағгузори хурди хориҷи, аз ҷумла Қазоқистон, Афғонистон ва Покистон пешниҳод кардааст.

Соли 2015 Маркази таълими ҳамчун ҶДММ Маркази Таълими «Таҷрибаи пешқадам дар Бизнес ва Молия» бо мақсади идома додани фаъолияти омӯзишӣ дар доираи баланд бардоштани потенциали кормандони ҶДММ ТАҚХ «ИМОН ИНТЕРНЕТНЛ» ва соҳибкорони тиҷорати хурду миёна, рушди шахси ва касбии ҷавонон таъсис дода шуд.

Бартариҳои асосии Маркази Таълими таҷрибаи бой дар соҳаи хизматрасонии омӯзиши кормандони Ташкилоти қарзӣ ва соҳибкорон ҷиҳати идораи молиявӣ, менеҷмент, банқдори ва соҳибкорӣ, ки барои таҳия намудани барномаҳои устувор дар ин ҷода мусоидат кардааст, мебошад.

Маркази Таълими «Таҷрибаи пешқадам дар Бизнес ва Молия» барномаҳои омӯзиширо роҷеъ ба ниёзи соҳаҳои қайдгардида таҳия намудааст ва захираҳои меҳнати ва омӯзиши мувофиқ дорад. Ҳамин тавр, Маркази Таълими қодир аст, ки як қатор барномаҳои таълимиро оид ба мавзӯҳои гуногун, асосан бо фарогирии ниёзи омӯзиши дар соҳаи молия ва соҳибкори барои ҷавонон, соҳибкорон ва кормандони ташкилоти қарзӣ пешниҳод намояд. Маркази Таълими барои фаро гирифтани эҳтиёҷоти омӯзиши дар мавзӯҳои зерин «ҷавоби ғаврий»-ро пешниҳод мекунад:

delivered 1 066 internal trainings and webinars for a total of 15 387 attendees, and additionally 12 trainings for outside attendees from foreign microfinance organizations, including Kazakhstan, Afghanistan and Pakistan.

In 2015 the Training Center was registered in the form of a Limited Liability Company called "Business and Finance Excellence ", a profitable Training Center to proceed with training activity continuing to serve IMON's need trained employees and also owners of small and medium-sized enterprises, and providing opportunities for personal and professional growth of young people.

One primary advantage of the Training Center is a broad experience in providing training services to the officers of credit organizations and entrepreneurs in the fields of financial administration, management, banking and entrepreneurship, which promoted to development of sustainable programs in the mentioned spheres.

Training Center "Business and Finance Excellence " has developed training programs based on the needs of these key sectors and it possesses appropriate manpower and training resources. Hence, Training Center is capable to offer a set of training programs on various topics, mainly to meet the training needs in the sphere of finance and entrepreneurship for the youth, entrepreneurs and officers of credit organizations. Training Center offers "urgent responses" to meet the demands for training on the following topics:

67

68

■ Тахмина Каримова

Роҳбари ҶДММ «Озара»

■ Nasiba Usmonova

Director «Ozara» LLC

Ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуд «Озара» The Limited Liability Company «Ozara»

Соли 2011 Ассотсиатсияи Миллии занҳои соҳибкори Тоҷикистон ва лоиҳаи Bootstrap (ИМА) бо дастгирии молиявии Оҷонсии Швейцария оид ба ҳамкорӣ ва рушд (SDC) амалигардонии лоиҳаи «Нигоҳдории мерос – нигоҳдории худ» («SOHSA»)-ро оғоз намуд.

Лоиҳаи мазкур бо хусусияти беназирии инноватсионии худ ба эҳёи анъанаҳои гулдӯзии сӯзанӣ ва таъмини занон бо кори даромаднок мусоидат намуд. Лоиҳа барои баровардани маҳсулоти дастӣ дар бозори байналхалқӣ мусоидат намуд. Дар ҷаҳорҷӯбаи лоиҳа занон омӯзонида шуда бо маводҳои лозима таъмин гардиданд.

13 декабри соли 2014 таҳти лоиҳаи «Васеъ намудани имкониятҳои ҳуқуқӣ ва иқтисодии занони Тоҷикистон», лоиҳаи Sohsa ҳамчун Ҷамъияти дорои масъулияти маҳдуди «Озара» ба қайд гирифта шуд.

Мақсад аз ташаббуси Озара ин кӯмак намудан ба занони деҳот ва заноне, ки аз табақаҳои эҳтиёҷманд (занони муҳоҷирон, модарони танҳо) баҳри дарёфти ҳунари, даромади пулӣ ва ба бозори ҷаҳони баровардани маҳсулоти ҳунармандии Тоҷикистон мебошад. Айни замон Озара бо

In 2011 the National Association of Business Women of Tajikistan and the Project «Bootstrap» (USA) financed by Swiss Agency for Cooperation and Development (SDC) started implementation of the project «Saving our heritage, Saving ourselves» («SOHSA»).

Due to its unique innovations this project promoted the revival of «suzani» traditional embroidery along with creating employment opportunities. The Project contributed to the introduction of handmade products from Tajikistan in international markets. As part of the project women attended trainings and were provided with necessary materials.

On 13 December 2014 the project «Sohsa» was incorporated under the project «The extension of legal and economic opportunities of the women in Tajikistan» in the form of the Limited Liability Company «Ozara».

The «Ozara» LLC initiative was aimed at assisting rural women, as well women from disadvantaged categories of society (wives of migrants, unwed mothers) to master the making of handicrafts, to make a profit and to introduce the handmade products of Tajikistan into the world markets. Currently, Ozara is

152 нафар занон ҳамкори менамояд. Маҳсулоти ҷамъият дар як қатор намоишҳои байналхалқӣ ба монанди «Амбиенте» (Олмон) ва «Подарки» (Москва) ва инчунин дохилӣ иштирок кардааст. Инчунин Озара соҳиби сертификати мутобикат, ки аз ҷониби Тоҷикстандарт дода шудааст ва Сертификати мутобикати ЮНЕСКО доро мебошад.

Коргоҳ соҳиби онлайн-мағоза www.ozara.tj, мағоза дар шаҳри Душанбе мебошад ва бо як қатор мағозаҳо ва меҳмонхонаҳо ҳамкорӣ менамояд.

cooperating with 152 women. The Products being marketed by the Company have been shown in several international exhibitions, like «Ambiente» (Germany) and «Podarki» (Moscow) and in domestic exhibitions.

Additionally, Ozara has obtained a Certificate of conformity issued by Tajikstandard and a Certificate of conformity issued by UNESCO.

Ozara office has its e-shop at www.ozara.tj, the along with a retail shop located in Dushanbe, and it cooperates with several shops and hotels.

69

Маҳсулотҳои
дастии ҶДММ "Озара"

Hand-made products
"Ozara" LLC

Бонувон, аз фаъолияти соҳибкорӣ канора наҷӯед!

Don't hold yourselves back from business, women!

■ Лоиҳаи “Мусоидат ба савдо”-и БРСММ дар Тоҷикистон дар бораи тадқиқоти хурд оид ба монеаҳо дар фаъолияти соҳибкории бонувон хабар медиҳад.

■ UNDP Tajikistan's Aid for Trade project reports on a micro narrative study on barriers to female entrepreneurship.

Дар Тоҷикистон оғоз намудани фаъолияти нави соҳибкорӣ аз ҳама лиҳоз мушкул аст. Аз нуқтаи назари ҷуғрофӣ дурдаст будани кишвар, набудани бандарҳои баҳрӣ, норасоии заминӣ қорам, камбизоатӣ ва тақонҳои иқтисодии минтақавӣ ба ҳамаи соҳибкорон таъсири худро мегуздоранд. Бо вуҷуди ин, дар муқоиса бо мардон аксаран бонувон бо монеаҳои иловагӣ ва беназир дучор мегарданд. Бештари он монеаҳо вазъи мушкили гендериро инъикос мекунанд, аз он ҷумла сатҳи нисбатан пастии маълумотнокӣ дар байни бонувон, масъулияти доимии нигоҳубини кӯдакон ва рӯзгордорӣ. Новобаста аз ин, дар Тоҷикистон теъдоди зиёди соҳибкорзанони муваффақ ва илҳомбахш низ дар бахшҳои мухталиф фаъолият мебаранд. Бо мақсади ҳавасманд намудани иштироки минбаъда дар иқтисодиёти кишвар тадқиқоти мазкур фаъолияти онҳоро инъикос мекунад. Озмуни Фараҳ – 2016, ки онро лоиҳаи БРСММ “Мусоидат ба савдо” ва Лоиҳаи «Баланд бардоштани сатҳи неқӯаҳволии мардуми минтақаҳои наздисарҳадии Тоҷикистону Афғонистон» дастгирӣ мекунанд, тавассути дарёфти соҳибкорзанони беназир барои хизмат ҳамчун намуна ва роҳнамоии тамоми соҳибкорони нав, ҷиҳати расидан ба ин ҳадаф роҳро нишон медиҳад.

Оилаҳое, ки дар он бонувон дар даромади оилавӣ саҳмгузор мебошанд ба мушкилоти иқтисодӣ бештар устувор буда камтар ба хавфи камбизоатӣ дучор мешаванд. Бо мақсади баланд бардоштани сатҳи иштироки бонувон дар бахши хусусӣ, Ҳукумати Финляндия Лоиҳаи “Мусоидат ба савдо”-ро, ки аз ҷониби БРСММ Тоҷикистон амалӣ мегардад, маблағгузорӣ

No matter how you measure, Tajikistan is a challenging place to start a new business. The remote geographic location, lack of seaport, shortage of arable land, widespread poverty, and regional economic turmoil affect all entrepreneurs. However, women often face additional and unique barriers compared to their male counterparts. Many of these reflect a complicated gender landscape, from overall lower levels of education among women to enduring responsibilities for childcare and homemaking. Despite these, Tajikistan has numerous successful and inspiring businesswomen in myriad sectors; this study highlights their work to encourage further participation in the economy. The Farah 2016 competition, which UNDP's projects Aid for Trade and Livelihood Improvement in Tajik-Afghan Cross border Areas contribute to, leads the way in fulfilling this goal by identifying exceptional businesswomen to serve as role models and mentors for all aspiring entrepreneurs.

Families where women contribute to household income are more resilient against economic hardship and less at risk of poverty. To increase women's participation in the private sector, the Finnish Government funded Aid for Trade project implemented by UNDP Tajikistan sought to identify the barriers to entrepreneurship that women face. This complicated question required an innovative user-led research technique that captured women's experiences as micronarratives in addition to traditional economic indicators. Aid for Trade project partnered with six local NGOs with research experience in gender and economic development to gather data, analyze results, and produce actionable solutions to overcome the barriers to female

намуд. Дар доираи лоиҳаи мазкур монеаҳое, ки бонувон бо онҳо дар фаъолияти соҳибкории худ дучор мегарданд, муайян шудаанд. Чунин масъалаи мураккаб истифодаи усули навини тадқиқотро бо мақсади инъикоси таҷрибаи бонувон дар шакли ҳикояи хурд дар баробари нишондодҳои анъанавии иқтисодӣ, тақозо намуд. Лоиҳаи “Мусоидат ба савдо” ҷиҳати ҷамъоварии маълумот, таҳлили натиҷаҳо ва пешниҳоди роҳҳои ҳалли иҷрошаванда бо мақсади бартараф намудани монеаҳо ба фаъолияти соҳибкории бонувон бо шаш ташкилоти ғайридавлатии (ТҒД) маҳаллии дорои таҷриба дар гузаронидани тадқиқот оид ба масоили гендер ва рушди иқтисодӣ, ҳамкорӣ намуд. ТҒД “Ассотсиатсияи занон ва ҷамъият” ва “АТО” дар вилояти Суғд, “Бонувони Хатлон” ва “Гендер ва тараққиёт” дар вилояти Хатлон, аз он ҷумла АМЗСТ ва “Нексигол Мушовир” дар ҳар ду вилоят, аксаран аз манотиқи деҳот, дар маҷмӯъ 959 ҳикояро барои омӯзиш ҷамъ оварданд. Ин таҷрибаҳои шахсӣ ва нишондодҳои заминавӣ намунаи назаррас ва маъмулии вазъи соҳибкории бонувон дар Тоҷикистон арзёбӣ мегардад.

Мутобиқи маълумоти ҷамъовардашуда, соҳибкорзани миёна дорои синну соли 30-50 буда, оиладор ва соҳиби фарзанд ва маълумоти миёна мебошад. Бонуи мазкур аз рӯи эҳтиёҷ, балки мақсади баланд бардоштани сатҳи зиндагии худ машғули соҳибкорӣ мебошад. Танҳо якчанд посухдиҳанда аз сабаби доштани идеяи соҳибкорӣ ё малакаи соҳибкорзан шудаанд. Соҳибкорзанон асосан машғули савдо дар бозор, фаъолияти кишоварзӣ ва хизматрасонӣ буда аксари онҳо дорои таҷрибаи тӯлони дар идоракунии бизнеси худ мебошанд. Тибқи маълумот, теъдоди бештари корхонаҳои хурд ва хурдтарин аз як то шаш коргар дошта аз ҷониби бонувон карда идора мешаванд. Шумораи зиёди посухдиҳандагон бар он ақидаанд, ки ҳикояҳои онҳо ба аз он дигар бонувони тоҷик шабоҳат доранд. Бо вуҷуди ин аксари онҳо аз таҷрибаи мусбати худ нақл намуданд. Қобили зикр аст, ки ҳикояҳои онҳо на ҳама вақт оддӣ, хушҳолкунанда ва руҳбаландкунанда буданд.

Шояд тааҷҷубовар бошад, аммо маълумот нишон медиҳад, ки бонувон монеаҳои бузургро барои худ эҷод мекунанд. Бонувон нисбати қобилияти худ дар оғоз намудан ва бурдани

entrepreneurship. The NGOs “Association Women and Society” and “ATO” in Sugh, “Bonuvoni Khatlon” and “Gender and Development” in Khatlon, as well as NABWT and “Neksigol Mushovir” in both regions, collected in total 959 narratives mostly for the study, mostly from rural areas. These personal experiences and background indicators form a significant and representative sample of the current state of female entrepreneurship in Tajikistan.

According to the data, an average businesswoman is 30-50 years old, married with children, and a secondary school education. This woman engages in entrepreneurship not due to necessity, but because she wants to improve her living standards. Only few respondents became entrepreneurs solely because they had a business idea or skill. Women entrepreneurs primarily engaged in selling through markets, agriculture, and services, and majority have multiple years of experience managing their businesses. Small and micro businesses, employing one to five people often from the same family, were the most common women-headed businesses, according to the data. Many respondents believed that their narratives were similar to those of other Tajik women, and even though majority reported positive experiences, their stories were not necessarily easy, happy, or encouraging.

Perhaps surprisingly, data show that women create the largest barriers for themselves. Women felt unsure about their own ability to start or run a business. When asked what could have improved their situation the most, they talked about stronger skills, self-esteem and self-confidence more than external issues such as access to finance. Many also expressed interest in business skill training organized for women only that focuses on issues relevant to them. According to respondents, this training should focus on knowledge of business management as well as knowledge of the market.

Anecdotal evidence frequently points to conservative cultural traditions in Tajikistan and their strict gender roles as a barrier to female entrepreneurship. While this may be the case in the most conservative regions of the country, it was not reflected in the micro narrative data sample. Few respondents wished for more spousal or family support, while most noted a lack of state or social support.

фаъолияти соҳибкорӣ боварӣ надоштанд. Ба саволи чӣ метавонист вазъиятро беҳтар кунад, онҳо нисбат ба масъалаҳои дастрасии маблағ бештар дар бораи малакаҳои қавитар, эҳтиромгузорӣ ба шахсияти худ ва эътимод ба худ сухан ронданд. Инчунин, теъдоди зиёди бонувон майлу рағбати худро ба касб намуздани малакаҳои соҳибкорӣ тавассути омӯзишҳо, ки танҳо барои бонувон ташкил шуда ба масъалаҳои аҳамиятдоштаи онҳо равона шудаанд, нишон доданд. Ба гуфтаи посухдиҳандагон, диққати чунин омӯзишҳо бояд ба масоили идоракунии бизнес, аз он ҷумла ба донишони бозор равона карда шавад.

Дар бештари ҳолат мисолҳои алоҳида ба анъанаҳои фарҳангии консервативӣ дар Тоҷикистон мавҷудбуда ва нақши қатъии гендерии онҳо ҳамчун ба монанди фаъолияти соҳибкории бонувон ишора мекунад. Дар ҳоле, ки дар аксари минтақаҳои консервативии кишвар чунин мисол метавонад ҷой дошта бошад, аммо он дар намунаи маълумоти дорои ҳикояи хурд инъикоси худро наёфтааст. Теъдоди ками посухдиҳандагон дастгирии бештари ҳамсар ё оиларо хоҳиш намузданд, дар ҳоле ки бештари бонувон набудани дастгирии давлат ё ҷамъиятро қайд намузданд.

Барои бонувоне, ки аллакай машғули соҳибкорӣ мебошанд, дастрасӣ ба бозорҳо омили ҳалкунандаи муваффақияти онҳо маҳсуб меёбад. Аммо, посухдиҳандагон чунин механизмҳои навро ба монанди қарзҳои хурд, гуруҳҳои худёрирасон ва системаҳои иттилооти бозор барои ноилшавӣ ба муваффақият низ қайд намузданд. Посухдиҳандагон аз омӯзишҳо ва дастгирии ташкилотҳо ва ассотсиатсияҳо баҳра бурданд, аммо асосан онҳое, ки аллакай дорои ягон бизнес идея ва малака мебошад. Бонувоне ки асосан барои дастгирӣ намуздани зиндагии худ машғули соҳибкорӣ буданд қайд намузданд, ки ба иттилоот дастрасии лозима надоранд. Ин гувоҳӣ аз он медиҳад, ки теъдоди назарраси онҳо ба омӯзиши заминавӣ оид ба соҳибкорӣ ҳавасманд мебошанд ва барномаҳои мавҷудбуда бояд вусъат дода шуда барои аудиторияи васеътар пешниҳод гарданд.

Таҳқиқи монетаҳо ба соҳибкории бонувон тафовутро байни бонувон ва мардон дар бурдани фаъолияти соҳибкорӣ нишон

For women already engaged in business, access to markets determined their success. However, respondents also credited helpful innovations like micro credit; self-help groups, and market information systems for their success. Trainings and support offered by organizations and associations benefitted respondents, but mainly those who already had a business idea or a skill. Women who engaged in business activities mainly as a support for their livelihoods felt that they did not have adequate access to information. This demonstrates significant interest in basic business training, suggesting that existing programs should be scaled up and offered to a wider audience.

This study on the barriers to female entrepreneurship identified the differences women and men experience in doing business. While there are many issues—such as access to markets and finance, understanding of legislation and taxation, and difficulties registering a business—that affect all entrepreneurs alike, there are also barriers that uniquely affect women. A large number of women have low self-esteem and are not confident in their skills and abilities to manage a business. Respondents identified women-focused trainings as a possible solution to this. Additionally, it is important to celebrate positive examples of women doing business and enhance female mentorship for businesswomen. The Farah 2016 competition by the National Association of Business Women of Tajikistan contributes to this transformational goal. Participants in the Farah competition are not only successful business women, but also act as an encouragement for all women to realize their full economic potential.

UNDP is continuing work to support the national efforts toward female empowerment in all its implementing areas. The Aid for Trade project for its part will convene the 6 NGOs participating in the study, as well as other national stakeholders to further analyze the data, and through their local knowledge, discover solutions to these problems. These actions are part of UNDP's goal to work together with the Government of Tajikistan, national and international development organizations, as well as other relevant actors to promote sustainable livelihoods, reduce poverty, and encourage women to succeed as entrepreneurs.

дод. Дар ҳоле ки масъалаҳо зиёданд – ба монанди дастрасӣ ба бозор ва маблағ, фаҳмиши қонунгузорӣ ва андозбандӣ, ва мушкилиҳои бақайдгирии бизнес, ки ба ҳама соҳибкорон якхел таъсир мерасонанд, монетаҳои низ мавҷуданд, ки ба бонувон асар мегузоранд. Шумораи зиёди бонувон дорои дараҷаи пасти эътимод ба хеш буда ба малакаву қобилиятҳои худ дар идоракунии бизнес боварӣ надоранд. Посухдиҳандагон омӯзишҳои ба бонувон равонашударо ҳамчун роҳи имконпазири ҳалли ин масъала муайян намузданд. Ғайр аз ин, бояд мисолҳои бомуваффақияти фаъолияти соҳибкории бонувон қайд карда шуда сарпарастии соҳибкорзанон бояд вусъат дода шавад. Озмуни Фараҳ - 2016 аз ҷониби Ассотсиатсияи миллии занҳои соҳибкори Тоҷикистон ба ноилшавии ин ҳадафи трансформатсионӣ мусоидат мекунад. Иштирокчиёни озмуни Фараҳ на танҳо соҳибкорзанони комёб мебошанд, балки барои тамоми бонувон дар истифодаи иқтидори пурраи иқтисодии худ илҳом мебахшанд.

БРСММ фаъолияти худро оид ба дастгирии талошҳои милли дар самти вусъатдиҳии ҳуқуқ ва имкониятҳои занон дар тамоми соҳаҳо идома медиҳад. Лоихаи "Мусоидат ба савдо" аз ҷониби худ 6 ТҒД-и дар тадқиқот иштироккунанда, аз он ҷумла дигар тарафҳои манфиатдори миллиро ба ҳам ҷамъ оварда таҳлили маълумотро идома медиҳад ва бо истифода аз дониши онҳо роҳҳои ҳалли ин мушкилотро пайдо менамояд. Чораҳои мазкур ҷузъи ҳадафи БРСММ дар қор бо Ҳукумати Тоҷикистон, ташкилотҳои милли ва байналмилалӣ рушд, аз он ҷумла дигар иштирокчиёни дахлдор ҷиҳати ташкили воситаҳои устувори зиндагӣ, коҳишдиҳии сатҳи камбизоатӣ ва ҳавасмандгардонии бонувон дар ноилшавӣ ба муваффақият ҳамчун соҳибкорон, маҳсуб меёбад.

СОҶАИ ТИБ ВА ОМЎЗИШ

SECTOR OF MEDICAL AND EDUCATIONAL SERVICES

Манзура Ғафурова

роҳбари МТТ «Шафқат», ш. Ваҳдат

Солҳои зиёд ҳамчун духтур фаъолият бурдааст. Баъдан равандҳои рушди соҳаи тибро мушоҳида карда, таҷизоти ташхиси ултрасадо (УЗИ) харидорӣ карда, бо кори ташхис машғул гардид. Манзура Очиловна мутахассиси хуб ва роҳбари чашмикордон аст. Аз соли 2002 то соли 2008 бо фаъолияти инфиродии ташхисии тиббӣ машғул шуд. Баъдан мисли худ мутахассисони хуби соҳаи тибро ҳам карду тасмим гирифт, ки аввалин маркази ташхисӣ-тиббиро ташкил кунад. Ба ин кор муваффақ ҳам гардид ва маркази онҳо моҳи январӣ соли 2009 ба фаъолият расман оғоз ниҳод. Манзура кӯшиш мекард, ки ҳар як нафари беморро шунида тавонад ва аз дигар ҳамкоронаш низ чунин рафторро талаб мекард. Давоми як соли фаъолият дар бинои иҷоравӣ муваффақиятҳои зиёдеро ба бор овард. Шумораи муроҷиаткунандагон ба маркази онҳо меафзуд. Манзура Очиловна тамим гирифт, ки қитъаи замин гирифта, дар ҷои нав бо тарҳи дигар маркази ташхисиву табобатиро бунёд кунад. Бо ин мақсад ба мақомоти маҳаллӣ муроҷиат кард ва ӯро дастгирӣ карданд. Соли 2010 сохтмони бино оғоз ёфт ва пас аз як сол сохта ба истифода дода шуд. Инак аз соли 2011 то имрӯз Маркази ташхисиву табобатии «Шафқат» дар шаҳри Ваҳдат ба мардум хизматрасониҳои бисёрсоҳавии тиббӣ – ташхисӣ, амбулаторӣ, муолиҷавӣ ва ҷарроҳиро пешниҳод карда, дар ниғаҳдошти саломатии ҷомеа хизматгузор аст. Дар ин ҷо 26 нафар ходимони тиббӣ бо шумули духтурони дараҷаи олӣ ва номзадҳои илми тиб фаъолият бурда истодаанд. Манзура Ғафурова тасмим гирифтааст, ки филиали чунин маркази худро бо ҳамин ном дар маркази ноҳияи Спитаменӣ вилояти Суғд ташкил намояд. Вақти мусоҳиба ба мо иттилоъ дод, ки аллакай корҳои ҳуҷҷатгузорӣ анҷом ёфтааст ва бино харидорӣ гардида, корҳои сохтмонӣ оғоз ёфтаанд. Дар нақша ҳаст, ки то охири соли равон ифтитоҳ гардад.

Manzura Ghafurova

manager of Medical and Diagnostic Center "Shafqat",
Vahdat city

Physician by major, she had been working in this sphere for many years. Later, analyzing the development processes in medicine, she purchased ultrasonic examination equipment and started providing services on diagnostics. Manzura Ochilovna is a qualified expert and an experienced manager. During the period from 2002 to 2008 she had been practicing private diagnostics activity. After a time she invited qualified specialists like her and decided to open the first medical and diagnostics center. Finally, she gained her end and their center started its activity in January 2009. Manzura strived for helping every patient and required such approach from her colleagues. During one year of activity in rented premises the center operated efficiently and successfully. The number of patients had been increasing day by day. Manzura Ochilovna made up her mind to obtain land area and build medical and diagnostics center under new design. To put this idea into practice she applied to local authorities and found their support. In 2010 construction works commenced and one year later the new building was commissioned. Thus, starting from 2011 Medical and Diagnostics Center "Shafqat" in Vahdat town has been providing diversified medical services to local residents, namely: diagnostics, ambulatory, stationery and surgical services, ensuring health protection of local population. Professional staff is composed of 26 highly qualified medical experts, first-class physicians and masters of medical sciences. Manzura Ghafurova intends to open a branch office of her medical center with the same brand in the center of Spitamen district of Sughd region. During interview she informed that all documenting procedures have been over, the premises have already been purchased and construction works have commenced. The opening ceremony is planned by the end of the year.

шаҳри Ваҳдат
Vahdat city

Шахло Шарофова

директори маркази забонамӯзии «АНОР»,
ш. Истаравшан

Дар маркази шаҳри Истаравшан Маркази омӯзишии «АНОР» фаъолият дорад. Роҳбарии онро Шахло Шарофова ба зимма дорад. Аз Шахло пурсидем, ки чаро номи меваи тирамоҳиро ба унвони ин марказ бахшидааст?

- Анор, ин меваи бобаракат аст ва онро аз қадим бобоёни мо чун меваи давобахшу сершарбат истеъмол мекарданд. Бо мақсади он, ки Маркази мо – АНОР мисли ҳамаи мева бобаракат ва хонандаи бисёр дошта бошад. Шаҳде, ки медиҳад, маърифат аст ва он коми одамонро ширин ва дари муваффақиятхоро ба рӯяшон кушода бошад, - меғӯяд Шахло Шарофова.

Шахло хатмкардаи факултаи забонҳои хориҷӣ аст. Дар гимназияи шаҳри Истаравшан солҳои зиёд аст, ки чун муаллимаи забони англисӣ ба хонандагонаш дарс медиҳад. Ҳанӯз якчанд сол муқаддам дар сар андешае дошт, ки бояд курсҳои кутоҳмуддати омӯзиши забони англисиро ба роҳ монад. Аз ин пештар ҳам одамон инфиродӣ муроҷиат мекарданд, ки барояшон дарси забони хориҷиро омӯзонанд. Шахло Шарофова фаъолияти марказҳои омӯзиширо омӯхта, тасмим гирифт, ки дар Истаравшани бостонӣ низ чунин иқдомро пеш мегирад. Аз маркази шаҳр ошӯнаҳои 2 ва 3-юми бинои навсохтро ба иҷора гирифта, Маркази омӯзишии «АНОР»-ро ташкил намуд. Дар ин ҷо ду забон – англисӣ ва русӣ омӯзонида мешавад. Нархи хидматгузориҳо дастрас аст ва шумораи хонандагони синфхонаҳо низ далели ин маънӣ аст. Дар ин ҷо 7 нафар бо шумули омӯзгорону муҳосибот ва маъмур ҷои корӣ ва маош ёфтаанд.

Бо назардошти он, ки ин ин маркази омӯзишӣ аст, Шахло натавонанд бо забонамӯзӣ, инчунин таълими курсҳои омӯзишии компютерӣ ва дӯзандагиро ба роҳ монд. Шахло меғӯяд, ки талабот ҳастанд ва бояд босифат хизматрасонӣ намуд. Дар ин ҷода уро аҳли хонаводааш, шавҳараш ва фарзандонаш дастгирӣ мекунанд.

шаҳри Истаравшан
Istaravshan city

Shahlo Sharofova

is the head of language training center
"Anor" Istaravshan

Language study center "Anor" (pomegranate) is located in the center of Istaravshan. Its director is Shahlo Sharofova. We asked Shahlo that why she had called the center by name of this autumn fruit.

- "From the old times pomegranate is famous for its juicy and tasty features. We wished our center was famous and desired as this fruit. The sweet juice or the fruit of our center is knowledge and education which opens the door of opportunity to our graduates" – says Shahlo Sharofova.

Shahlo graduated from the faculty of foreign languages. She has been working as English teacher in lyceum of Istaravshan for many years. Several years ago she had an idea to open short-term English training courses. Before people used to turn to her for individual classes of English. Shahlo Sharofova studied activities of other language training courses and decided to set up such center in Istaravshan. She hired a second and third floor of the nearly built building in the center of the town and established there her language center "Anor." Two languages – Russian and English are taught there. The prices of services are affordable and the great number of students testifies it. Seven people including an accountant, admin officer and teachers found employment here. As it is the training center Shahlo arranged sewing and computer courses here. Shahlo says that there is a demand and it is necessary to render quality services. Her family members i.e. her husband and her children support her in this field.

Шаҳноза Ҳасанова

сарвари кӯдакистони хусусии «Дилоро»,
ш. Хуҷанд

Шаҳноза бо ихтисоси муаллимаи забони англисӣ муддате фаъолияти омӯзгорӣ дошт. Баъди оиладор шудан ва таваллуди фарзанд хост, ки фаъолияти омӯзгорияшро давом диҳад. Барои нигоҳубини фарзандаш боғчаи бачагонро интихоб кардани шуд. Ба ҷанд кӯдакистон муроҷиат кард, вале шароити имконияти он барояш мақбул набуд. Ба хулосае омад: -Агар барои кӯдаконаш шароит наёфта бошад, пас он шароитро худаш бояд таҳия кунад. Бо чунин андеша ба падараш, ки соҳибкори муваффақ аст, муроҷиат намуд. Баъди баррасиву муҳокимаҳо ва гузаштани курсҳои омӯзишӣ Шаҳноза дар ибтидо бо дастгирии падар ва шавҳар дар ҷои пешини кӯдакистони яке аз коргоҳҳои дӯзандагии шаҳри Хуҷанд, кӯдакистони хусусиву замонавиро бунёд кард. Шаҳноза аз он рӯзҳо ёдоварӣ карда меғӯяд: - Ин иқдоми ман аз паёмҳои сарвари давлат, Пешвои миллат, мӯҳтарам Эмомалӣ Раҳмон баҳра мегирад. Бинобар тасмими ҷиддӣ гирифтам, то кӯдакистоне бошад, ки ба талаботҳои замона мувофиқ бошад. Азбаски таҷрибаи аввалини таъсиси кӯдакистони хусусӣ буд, барои ман мушқилоти зиёде пеш омада буд. Вале бо маслиҳату машварати мутахассисони ботаҷрибаи ин соҳа ман тавонистам, ки дар муддати кӯтоҳ нақшаҳои дар пеши худ гузоштаамро амалӣ созам, - меғӯяд Шаҳноза Ҳасанова.

Вақте корро оғоз кард, боғча ҳамагӣ ду гурӯҳро фаро гирифта буд ва аз 50 нафар беш набуд. Имрӯз бошад, 15 гурӯҳ амал мекунад, ки ҳар яке номи худро дорад. Дар маҷмӯъ имрӯз кӯдакистони хусусии «Дилоро» тарбияву таълими 320 нафар кӯдаконро фаро мегирад. Айни ҳол давомоти худуди 280 нафар аст, ки барои онҳо 54 нафар кормандон, ки аз он 20 нафарашон педагогҳои ботаҷриба мебошанд, бо кӯдакон машғулият мегузаронанд. Шаҳноза Ҳасанова нақшаҳои калони пешрафт дорад ва бо даст додани имконият онро амалӣ месозад.

Shahnoza Hasanova

is the head of private kindergarten "Diloro"
located in Khujand

Shahnoza worked as an English teacher for a while. After getting married and having a baby wanted to continue her work at school. She tried to choose a kindergarten for her child. She visited several kindergartens but their conditions and facilities did not meet her requirements. She decided if she failed to find appropriate facilities and conditions to her children so she has to create such conditions herself. She shared her idea with her father who is a successful businessman. After discussions with her father and husband, after passing appropriate training Shahnoza established a private and modern kindergarten in place of one of the abandoned kindergartens. Shahnoza remembering those days states: - "This initiative of mine takes its origin from the messages of the Leader of the Nation, President of Tajikistan Mr. Emomali Rahmon. Therefore I made up a decision to set up a kindergarten which meets all the modern requirements. As it was a first experience of creating the private kindergarten I faced up a lot of difficulties. However, enjoying advice and recommendations of specialists of this field over the short period of time I managed to achieve the objectives I set before myself" – says Shahnoza Hasanova.

In the beginning of her activities there were only two groups in the kindergarten with no more than 50 children in them. But now there are 15 groups each of which has its own name. Presently in total there are 320 children are covered by care and education in the private kindergarten "Diloro." At the moment there are 58 employees in the kindergarten of which 20 are experienced teachers who conduct classes with children. Shahnoza Hasanova has got big prospective plans and upon possibilities she will implement her plans.

шаҳри Хуҷанд
Khujand city

Маҳбуба Қаҳҳорова

роҳбари Маркази таълимии
«Нури хирад», ш. Хуҷанд

Маҳбуба Қаҳҳорова мактаби олиро бо ихтисоси иқтисодиёт ва идоракунии корхонаҳо хатм кардааст. Ҳамеша мақсад дошт, ки маркази таълимӣ кушояд. Аммо намеронист, ки корро аз ҷи оғоз намояд. Бинобар ин бо падараш маслиҳат карду Москва рафт. Дар он ҷо Маҳбуба Қаҳҳорова аз курсҳои омода кардани мутахассисони идоракунии ин соҳаро омӯхта омад. Моҳи январӣ соли 2010 Маҳбуба Қаҳҳорова Маркази таълимии «Нури хирад»-ро дар ниҳодҳои зарурии давлатӣ ба қайд гузошт ва фаъолиятро оғоз бахшид. Аввалҳо бештар самти омӯзиши забонҳо буд. Баъдан вобаста ба завқу талаботи хоҳишмандон курсҳои омӯзиши ҳунароҳои дӯзандагӣ, қаннодӣ, пазандагӣ, моделерӣ, ороиши рӯю мӯй ва омӯзиши барномаҳои компютерӣ буд. Инчунин курсҳои омӯзиши муҳосиботи замонавӣ аз рӯи технологияи 1С-ро ба роҳ монд, ки талабот ба ҳамаи он хеле зиёд буд. Маҳбуба Қаҳҳорова натиҷаҳои дирӯз имрӯзи фаъолиятро ба мо чунин баён кард: - Бо ташкил кардани чунин Маркази таълимӣ мо тавонистем, ки ҳамроҳи ҳайати устодони ботачрибаи худ дар маърифатнокии мардум ҳиссагузор шавем. Дар соҳибхонар шудани одамон хидмат карда истодаем. Ин рӯзҳо ба назди ман дахҳо нафар меоянд, ки фарзандонашонро забон омӯзонем. Одамон эҳсос кардаанд, ки дониш доштан ҷи сармояи бузург аст. Ба назди ман хушдоманҳо, бибиҳо ва модарони арӯсон меоянд, ки барои ташкили чунин қорамон раҳмат гӯянд. Мо низ хушнудем, ки ба одамон манфиат мерасонем, - меғӯяд Маҳбуба Қаҳҳорова.

Дар раванди интиҳоби кадрҳои омӯзгорӣ Маҳбуба Қаҳҳорова аҳамияти ҷиддӣ медиҳад. - Устод бояд нафари ботачриба бошад, ки андешаҳои инноватсионӣ дорад. Замона пеш меравад ва бояд ҳамқадами он бошем. Таҳияи курсҳои омӯзиши маҳорати пазандагиву қаннодӣ дар даст кардани шиддати муносибат дар оилаҳои нав мусоидат кард. Ман ҳамеша бозори хизматрасониҳоро омӯхта меистам. Вобаста ба талабот хизматрасониҳои худро пешниҳод мекунам, - меғӯяд Маҳбуба Қаҳҳорова.

шаҳри Хуҷанд
Khujand city

Mahbuba Kahorova

is a head of education center
"Nuri Khirad" in Khujand

Mahbuba Kahorova graduated University with the major of Economics and Management of Enterprises. She always was aimed to establish an educational center. But she didn't know how to start up this business. Therefore she discussed it with her father and went to Moscow for training. There she passed trainings in the field of such center's management. In January 2010 Mahbuba Kahorova got registered her center with the relevant state authorities and commenced activities of the center. In the beginning mainly the courses were related to teaching languages. Later taking into consideration the request and demand of people we opened training courses of sewing, confectionary, cookery, closing designing, make up, hair dressing and computer skills.

Also training course of up-to-date accounting software 1C was arranged for which there was great demand. Mahbuba Kahorova described us her past and present state of activities as for lows: - "Establishing our training center together with our professional trainers we managed to contribute in improving knowledge and skills of people. We render our services for people to learn new skills and professions. These days lots of people turn to me with the request to teach their children language skills. People realized that knowledge is a great capital. Many mothers, grandmothers and mother in laws of young ladies come up to me to express their gratitude for opening such training courses. We are also happy that we are helping people" - says Mahbuba Kahorova.

Mahbuba Kahorova pays very special attention to the process of selecting teachers and trainers.

"A teacher/trainer should be a skilled professional having innovative ideas. The life is developing and we should keep pace with it. Establishing cookery and confectionary courses we contributed greatly in reducing tension in young families. I steadily study the market of services. I offer my services based on the demand" - says Mahbuba Kahorova.

Зарафшон Усмонова

маркази ташхисӣ ва маслиҳатдиҳӣ,
ш. Қўрғонтеппа

Зарафшон дар оилаи табибони авлодӣ ба дунё омадааст. Аз ин рӯ мероси ҳақиқии падарро ӯ соҳиб шудааст. Падараш аз табибони номӣ буд, ки хидмати содиқонаву бегаразонаро ба мардум барояш шараф медонист. Зарафшон пас аз хатми донишгоҳи тиббӣ ба ҳайси духтур фаъолиятро ҳамчун духтур-момодоя дар маслиҳатгоҳи занонаи шаҳри Қўрғонтеппа оғоз кард. Дар он ҷо 30 сол фаъолият кард. Давоми 20 сол вазифаи мудирии маслиҳатгоҳи занонаро ба ўҳда гирифта буд. Пас аз барномаҳои давлатии ислоҳоти соҳаҳои мухталиф, аз ҷумла тандурустӣ, Зарафшон тасмим гирифт, ки дар ин самт фаъолияти хизматрасонии тиббии хусусиро ташкил кунад. Зеро дар ин фурсат Зарафшонро дар шаҳри Қўрғонтеппа ва умуман вилояти Хатлон чун табии занонаи номӣ мешинохтанд ва беморон аз дуру наздик ба наздаш меомаданд, ки ба дардашон даво ҷўяд. Шавҳараш Каримҷон, ки солҳои зиёд дар сохтори ҳифзи ҳуқуқ кор кардааст, дар бораи фаъолияти ҳамсараш бо самимият ба мо нақл кард:

- Ба маҳорату қордонӣ ва дастони шифобахши оилаам ман эҳтиром мегузорам. Чун дар оилаи табиб ба воя расидааст, бо дили пурмеҳр ба оилаву одамон тарбия гирифтааст. Ёд дорам, шабе набуд, ки нисфишабӣ эҳтиёҷмандон омада, ўро ба кўмак даъват мекарданд. Зарафшон боре ҳам «не, хаста шудаам, ё намеравам» нагуфтааст. Ў ҳуб медонад, ки дар он ҷо марғу ҳаёт бо ҳам талош доранд. Меравад, ки тифлаке солим рӯи олами рангинро бинад. Ман ўро мефаҳмидам ва мефаҳмам, ки ҷи қори бузурге мекунад, - меғӯяд Каримҷон Шарипов.

Аввалин қоре, ки Зарафшон Усмонова анҷом дод, ин ҳарида овардани аввалин таҷҳизоти ташхисии ултрасадо(УЗИ) буд. Имрӯз дар қафои бинои қорияш қитъаи заминеро гирифта, тасмим дорад, ки маркази хизматрасониҳои гуногуни тиббиро ташкил кунад.

Zarafshon Usmonova

diagnostic and consultancy center Qurgonteppa

Zarafshon was born in the family of doctors. She became a doctor like her father. Her father was a famous physician and he was honored to help people treating their diseases. After graduating from the Medical Institute she commenced her activities as a gynecologist in Qurgonteppa Gynecology clinic. She worked there for 30 years. For 20 years she held a position of the gynecology clinic head. After the state reform programs in various fields as well as in the healthcare sphere Zarafshon decided to commence rendering private medical services. As by then Zarafshon was well-known gynecologist not only in Qurgonteppa but in entire Khatlon region and women used to come for her advice. Her husband Karimjon who worked in law enforcement institutions for many years with a great sincerity told us:

- I respect my wife as a skilled and knowledgeable doctor. As she was brought up in a family of doctors she treats her family and people with special care and tenderness. I don't remember a night when she was not called out for help. She never refused them saying that she was tired or bringing any other excuse. She goes to help someone to deliver a baby. I understood her and I do understand her now.

The first thing that Zarafshon did, she purchased and delivered ultrasound research device. Presently she obtained a land allotment behind her office and aims to set up there multidisciplinary medical service center there.

шаҳри Қўрғонтеппа
Qurgonteppa city

Умеда Гадойбоева

роҳбари Маркази омӯзиши забонҳо «Аркон»,
ш. Хуҷанд

Соли 2012 дар ошёнаи чоруми бинои «Кохи матбуот» ташкилоте кушода шуд, ки «Аркон» ном дошт ва ба забонмӯзӣ равона шуда буд. Умеда Гадойбоева, роҳбари он маркази омӯзишӣ, аввал ду ҳуҷраи кори ба иҷора гирифта буд. Дар бозори чунин намуди хизматрасонӣ то ӯ аллакай ду-се адад чунин марказҳои омӯзишӣ ҷаҳол буданд. Барои Умеда ворид шудан ба он ва тоб овардан ба рақобат мушкilotи худро дошт. Дастгирии аҳли оила, махсусан ҷониби шавҳар муваффақияти ӯро таъмин намуд. Аз ду ҳуҷраи соли аввал оғоз карданд ва имрӯз ошёнаи чоруми бинои «Кохи матбуот» пурра ба ихтиёри Маркази забонмӯзии «Аркон» аст. Дар ду ноҳияи вилоят, Спитамен ва Конибодом филиал кушод. Шумораи кормандонаш аз 2 ба 20 нафар расид. Аз ин шумора 9 нафарашон устодони забоншинос аз давлатҳои хориҷа мебошанд. Ҳамаи устодонро Умеда дар асоси озмун ба ҳамкорӣ даъват мекунад.

Дар «Аркон» сифати омӯзиш дараҷаи аввал меистад. «- Волидон фарзандони худро бовар карда меоранд, таълим низ бояд боварибахш бошад», мегӯяд, Умеда Гадойбоева.

Соли 2014 Умеда дар озмуни «Фараҳ-2014» иштирок намуд. Аз озмун Умеда баҳраҳои тоза гирифт. «- Фараҳ-2014 барои ман роҳи нави пешрафтро кушод. Аввал ин ки ман бо занони дигари муваффақи кишвар аз наздик вохурдам ва аз таҷрибаашон ба худ гирифтам. Сипас, самараи «Фараҳ» буд, ки ман аз он ҷо омада, идеяи таъсиси «Академияи Аркон»-ро ба миён гузоштам.» (табассум мекунад).

«Академияи Аркон» моҳи июни соли равон дар ҳудуди ҷамоати деҳоти Ҷозиёни ноҳияи Б.Ғафуров ифтитоҳ ёфт. Ин муассисае аст, ки аз ҷор то ҳафтсолагонро таълими забонмӯзӣ медиҳад. Умеда тасмим дорад, ки дар дигар шаҳру навоҳии вилоят филиалҳои «Аркон»-ро боз намояд.

Umeda Gadoyboeva

manager of the Language Training Center "Arkon",
Khujand city

Umeda Gadoyboeva, manager of the Language Training Center "Arkon", Khujand city

Umeda Gadoyboeva started a new Language Training Center "Arkon" in 2012 in two rented rooms on the fourth floor of the Center "Kokhi Matbuot" (The Mass Media Palace). Penetrating the market was difficult since competition was stiff as there were already two or three similar centers in the region. Due to the family support and especially her husband's assistance, she succeeded.

Umeda expanded her center in the "Kokhi Matbuot" building to take over the whole forth floor, and later she opened representative offices in two other districts, Spitaamen and Kanibadam. The number of staff members increased from 2 to 20, 9 being linguists from foreign countries.

The quality of training is the top priority at "Arkon". "Parents bring their children with high hopes, and we want to meet those hopes," Umeda says.

In 2014 Umeda participated in the competition "Farah-2014". She benefited much from this event. "For me Farah-2014 was a new way to success. First, it was my chance to encounter other successful business women of our country face-to-face and learn of their experience. Secondly, after participating in Farah, I got the idea of starting the "Arkon Academy," she smiles.

The "Arkon Academy" started in June 2016 in village jamoat Khoziyon of Bobojon Gafurov district. The academy gives language training for children between ages 4-7. Umeda has an unwavering goal to open affiliates of "Arkon" in other towns in the districts of the region.

Фирӯза Каримова

директори гимназияи ба номи Гёте,
ш. Хуҷанд

Фирӯза дар оилаи омӯзгорон таваллуд шудааст ва падараш Саидумархон Каримов асосгузори аввалин гимназия дар ш. Хуҷанд бо омӯзиши забони немисӣ мебошад. Таъсиси гимназия ба соли 2000-ум рост меояд. Соли аввали кори гимназия 51 нафар толибим дошт. Имрӯз бошад ба 568 нафар расидааст. Пас аз вафоти бармаҳали падар Фирӯза идомадиҳандаи кори ӯ шуд. Он фурсат Фирӯза Умаровна бо кори илмӣ машғул буд. Зарур донист, ки он корро муваққатан боздошта, пайроҳаи кори падарро гирад. Фирӯза бо дард мегӯяд:

- Барои ман душвор буд, зеро таъягоҳам- падарам дигар бо ман набуд. Аммо ҷомеаи меҳнатии омӯзгорони гимназия пас аз вафоти падар ягон нафарашон ҷое наравтанд ва ҳамроҳи ман буданд ва маро дастгирӣ карданд. Ман низ азми қатъӣ гирифтам, ки кори оғозкардаи падарро пеш мебарам. Мо ин муваффақиятро соҳиб карда тавонистем.

185 нафар хонандагони ин гимназия, ки аз соли 2003 ин ҷониб ин даргоҳро хатм кардаанд, имрӯз дар тамоми ҷаҳонҳои зиндагӣ қору мақоми худро пайдо кардаанд. Як қисми онҳо дар Олмон, Амрико, Чехия, Латвия, Чин дар соҳаҳои иқтисодиёт, маориф, савдо, технология таҳсиланро давом дода, пас аз хатми он ба ватан баргашта, корро давом дода истодаанд.

- Омӯзгорӣ ин касбе аст, ки натиҷаи корро баъди чанд соли дигар мебинӣ, - мегӯяд Фирӯза Каримова. Вақте шогирдонамро муваффақ мебинам, эҳсосе фаро мегирад, ки ман ҳам дар муваффақияти ӯ шарик мебошам. Хурсанд мешавам, ки кори ман, заҳмати ман натиҷа додааст.

Фирӯза Умаровна натавонад барои пешрафти худ шогирдон, махсусан барои рушди маҳорати касбии омӯзгорони гимназия таваҷҷӯҳи хоса медиҳад. Барои хониши намунавии хонандагону омӯзгорон шароит месозад. Мо шояд он будем, ки бо иқдоми ӯ дар гимназия толори варзишии замонавӣ бунёд шуда истодааст. Имконият медиҳад, ки рушд кунанд.

Firouza Karimova

is a head master of school named after Goite located
in Khujand

Firouza is born in the family of teachers and her father Saidumarkhon Karimov was a founder of the first lyceum in Khujand with teaching German. The lyceum was founded in the year of 2000. In the first year of its functioning there were only 51 pupils in it, today the number of pupils equals to 568. After sudden death of her father Firouza continued her father's work. Those days Firouza Karimova was engaged in academic activities.

With the pain in her heart Firouza says: "It was difficult for me as my father who was my supporter, was not with me anymore". However, the team of our school teachers remained at school, no one left the school and I enjoyed their support. I also made up a firm decision to continue my father's initiative. We managed to have a success.

185 graduates of our school who graduated the school since 2003 have found their status and position in all aspects of life. Some of them continued their education in such countries as Germany, U.S.A, Czech republic, Latvia and China in the field of economy, education, trade and technology and after graduating return to the homeland and work here.

- "Teaching is a profession whose work result is seen after several years later. When I see my pupils successful I feel as if I also share his/her success. I become glad that my work and affords produced a result" - Says Firouza Karimova

Firouza Karimova pays particular attention not only to the development of her school pupils but also to the improving skills and qualification of the school teachers. She creates benevolent conditions for the study of pupils and the work of teachers. We became witnesses that on her initiative a modern gym is being constructed at the school. She provides opportunities for further development.

шаҳри Хуҷанд
Khujand city

шаҳри Хуҷанд
Khujand city

Насиба Ҳоҷиева

роҳбари Маркази таълимии «Дунёро биомӯз»,
ш. Хуҷанд

Маркази «STUDYTHEPLANET» соли 2009 ташкил кардаанд ва таъсисдиҳандагони он ду нафар хатмкардагони мактабҳои Амрико Акобир Ахмедов ва Фаридун Назаров буданд. Насиба Ҳоҷиева бо ин Марказ ҳамкорӣ дошт ва танҳо соли 2015 роҳбарии ин Марказро ба зимма гирифт. Марказ бо забонмӯзӣ ва барои давом додани таҳсил дар кишварҳои хориҷаи дур мусоидат мекунад. Яъне хоҳишмандонро барои таҳсил ба хориҷа мефиристад. Насиба Ҳоҷиева худ донандаи хуби забони англисӣ аст ва донишгоҳро низ бо ҳамин ихтисос хатм кардааст. Солҳои зиёд дар ташкилотҳои байналхалқӣ ба сифати тарҷумон қору фаъолият бурдааст. Насиба мегӯяд: - Ман ба ҷуз ин кор бюрои тарҷумонӣ дорам, ки бо тарҷумаи ҳуҷҷатҳо ба забонҳои гуногуни олам машғул аст. Ман ин баҳраҳоро замоне бо худ гирифтам, ки маро иттифоқи ҳамкорӣ бо якчанд нафар донишмандони ин соҳа қору фаъолият доштам ва бо тавсияву дастурҳои онҳо ба чунин иқдом даст ёфтам. Гузашта аз ин дар қори омӯзишӣ эҷодӣ маро ҳамеша падарам Саидмурод Ҳоҷиев, ки аз олимону устодони шинохтаи вилоят мебошанд, дастгирӣ ва раҳнамунӣ мекунад.

Маркази таълимии «Дунёро биомӯз» имрӯз ба яке аз марказҳои намоёни омӯзиши забонҳо табдил ёфтааст. Марказ дар шаҳри Бӯстон(қобиқ ш.Чкалов) филиал дорад. Чанде пештар намоёндагии онро дар ҷамоати деҳоти Овчи Қалъачаи ноҳияи Б.Ғафуров таъсис доданд, ки аллакай зиёда аз 70 нафар хонандагон аз қурсҳои омӯзишии забонҳо баҳравар гардидаанд.

- Муваффақияти қор ҳамон вақт маълум мешавад, ки агар натиҷаи мусбӣ дошта бошад, - мегӯяд Насиба. Мо дидем, ки ҷавонони аз Маркази таълимии мо баҳрагирифта ба хориҷа рафта таҳсил намуданд. Чун баргаштанд, омада дар ватан ҷои қор ёфтанд. Қорҳои шоистае, ки зиндагияшонро беҳбуд мебахшанд. Масалан, дар бонқҳо, ташкилотҳои байналхалқӣ, ширкатҳои муштарак фаъолият қарда истодаанд. Мо аз ин муваффақияти онҳо хушнудем.

шаҳри Хуҷанд
Khujand city

Nasiba Hojiev

is the head of educational center

"Study The Planet" located in Khujand

The educational center "Study The Planet" was founded in 2009 and its founders were two graduates of American schools Akobir Akhmedov and Faridun Nazarov. Nasiba Hojiev cooperated with this center and only in 2015 undertook its management upon her. The center deals with teaching languages and renders support in continuing education in foreign countries, i.e. those who are willing are sent abroad for study. Nasiba Hojiev herself knows English well and she graduated the University with this major. She used to work as an interpreter for many years with various international organizations. Nasiba states: - "In addition to this center I run a bureau of translations which deals with translation of documents to/from various languages of the world. I gained these skills when I was fortunate to collaborate and cooperate with some people who had prominent knowledge and skills in this field and enjoying their recommendations and guidelines I took up this initiative. Moreover, from the perspective of learning and creative activity I enjoy the support and guidance of my father Sayeedmurod Hojiev who is one of the outstanding scholars and educators of the region.

Presently the educational center "Study The Planet" has turned into one of the prominent centers of studying foreign languages. The Center has its branch in Bouston (former Chkalovsk). Not so long ago its representation office had been established in Ovchi – Kalacha village of B. Gafurov district where more than 70 students enjoyed this language training course.

- "The success of any undertaking is seen only then when it has positive results. We observed that the young people who graduated from our language courses went to foreign countries to study. Upon their return to the homeland they succeeded to find employment. For example they are employed by banks, international organizations and joint ventures. We are happy with such their success" – says Nasiba.

Дилбар Умарова

Маркази клиникавии «Авасто» ш. Бӯстон

Дилбар Умарова соҳибқорзани муваффақ аст. Дар маркази шаҳри Хуҷанд якчанд марказҳои садо ва хизматрасонӣ дорад. Бо тавсияи дугонааш, духтури дараҷаи олий, Раъно Маҷидовна Ниёзова, аввалин маротиба соли 2008-ум Дилбар Умарова аз Олмон таҷҳизоти тиббии доплерографияи рағҳои хунгузарро харидорӣ қарда, ба ихтиёри беморхонаи шаҳри Бӯстон супорида буд. Баъди се-қор соли ҳамкорӣ ва хизматрасонии таҷҳизоти мазкур дар Дилбар Рифъатқоновна идеяе пайдо шуд: оё намешавад, ки клиникаи хусусӣ ташкил намоёд, зеро талабот барои сифати хуби хизматрасонии тиббӣ афзуда истодааст. Дилбар Умарова мегӯяд:

- Ман худам, ки таҷрибаи хуби соҳибқорӣ дорам, ҳамеша агар қоре қардани шавам, ҳатман зарару фоида ва рискҳои онро ҳисоб қарда мебароям. Дидам, ки фаъолияти ояндадор аст, қорро сар қардам.

Барои амали ин мақсад ӯ бо машварати дӯстону пайвандон бинои қисман бекорқобидаи шӯбаи физиотерапевтии бемористони шаҳри Бӯстонро гирифта, аз таъмири қурра баровард. Дилбар Рифъатқоновна мегӯяд, ки ҳолати бино таъмири қиддири тақозо дошт ва хароҷоти зиёдеро талаб мекард. Азбаски ман аз мушкилӣ наметарсам, гуфтам, ки таъмири қурра мекунам ва ҳамин тавр ҳам қардам. Қори дубора хароҷоти барзиёду асаби вайрона аст, - мегӯяд Дилбар Умарова. Имрӯз бемористони хусусии «Авасто» дар шумори муассисаҳои намунаи шаҳри Бӯстон мебошад. Ба ин ҷо беморон натавонанд аз худӣ Бӯстон, инчунин аз шаҳри навоҳии вилоят ва ҳатто ҷумҳурии ҳамсояи Қирғизистон низ беморон омада, муолиҷа гирифта саломатӣ меёбанд.

Дар бемористони «Авасто» ҳаёти хуби духтурони дараҷаи олий, бо роҳбарии Раъно Маҷидовна Ниёзова ҷамъ омада, натавонанд муолиҷаи бистарӣ, инчунин амбулаторӣ ба роҳ монда шудааст. Шӯбаҳои таҳисӣ бо таҷҳизоти замонавӣ муҷаҳҳазанд.

- Нархномаи хизматрасониро дастрас намудем, - мегӯяд Дилбар Умарова, муқарратқунандагон тавонанд, ки бо нархҳои арзон ва сифати баланди хизматрасонӣ тақобат гиранд. Ман тавонистам, ки ба қарди мардум шифо бахшам.

Dilbar Umarova

clinical center "Avasto" Bouston

Dilbar Umarova is a successful business lady. She has a number of record centers and service centers in the center of Khujand. Following her friend's recommendation, Rano Niyazova the physician of the highest category, in 2008 she bought in Germany blood vessels dopler sonography device and handed it over to Bouston hospital. After 3-4 years of successful services rendered using the dopler sonography device Dilbar was struck with an idea of what if to set up a private clinic as there is an increasing demand for good quality medical service and facilities.

Dilbar Umarova says:

- As I have extensive experience in doing business before starting up any new business I assess all the risks, profits and losses. I made sure that it is a prospective undertaking I started the business. For this purpose she took the building of physiotherapy department of Bouston hospital which was partially unused and made capital repairs of it. Dilbar states that the condition of the building required serious repairs and huge costs were to be incurred. As I'm not afraid of difficulties I said that I will do capital repairs of the building and I did so.

These days private clinic "Avasto" is one of the best and model organizations of Bouston city. People not only from Bouston but also from other towns and districts of region and even from neighboring country – Kirgizstan enjoy facilities and treatment of our clinic. In Avasto hospital an excellent team of highest category doctors under the supervision of Rano Niyazova arranged not only in-patient treatment but also out-patient treatment of people. Diagnostic department is well equipped with modern medical diagnostic devices.

- We offered affordable prices for people could enjoy low prices and good quality medical services says Dilbar Umarova. I managed to heal people's illnesses.

шаҳри Бӯстон
Bouston city

Зебунисо Собирова

сарвари МТТ кӯдаконаи «Ҳаёт», ш. Душанбе

is the head of kindergarten "Hayot" of Dushanbe

Zebuniso Sobirova

Зебунисо соҳибкори муваффақ мебошад, ки аз ин пештар дар коргоҳи истеҳсоли мудирият дошт. Лекин завқи бо кӯдакон будану аз олами рангини онҳо оғаҳ шудан ҳамеша хотирашро машғул медошт. Боре Зебо(дар оила ӯро чунин ном мебаранд) ба модараш – Ҳидоят Аслонова, ки ӯ низ аз аввалин соҳибкорзанони замони истиқлол аст, пешниҳод кард: оё намешавад, ки ана дар ҳамин бинои зебои сеошёнаи истиқомати соҳтамон кӯдакестони намунавӣ таъсис диҳем? Модар иқдоми фарзандро дастгирӣ кард, зеро ба заковату маҳорати Зебо боварӣ дошт. Боре Зебо фарзандонашро хост ба боғча барад, лекин дар пойтахт ягон боғчае пайдо карда натавонист, ки ба завқи ӯ мувофиқ бошад.

– Ман бояд ҳамчун волидайн эҳсос кунам, ки дар боғча кӯдаки маро интизоранд ва дӯст медоранд, – меғӯяд Зебунисо. Ман чунин гармии муносибатро дар кӯдакестони «Ҳаёт» қорӣ намудам.

Муассисаи таҳсилоти томактабии кӯдаконаи «Ҳаёт» дар масоҳати 0,30 га иборат аз ду бинои сеошёна бо хучраҳои зиёд ва тарҳи замонавӣ бунёд шудааст. Зарур медонем, ки каме аз ҳолати он баён кунем. Хучраҳо хеле равшану барҳаво ва аз маҳсулоти ҷубу тахта тармим шудааст, ки аз ҷиҳати экологӣ тоза ва ба саломати кӯдакон безарар аст. Ҳамаи ашёи истифодабарии дохили хучраҳо аз кишварҳои Олмон, Туркия, Россия ва Чин оварда шуда, барои кӯдакони аз 4 то 7 сола пешбинӣ шудааст. Дар ин ҷо 60 нафар кӯдакон таълиму тарбия мегиранд. Хучраҳои омӯзиши мусиқӣ, рақс, кулолгарӣ, дастони моҳир, расмкашӣ, гӯшаи ҳайвонот, дар саҳни биноҳо гӯшаи архелогӣ, майдончаи бозӣҳои бачагона ҳама барои кӯдакони тарбиятиранда равона карда шудааст. Барои рафтуомади бемамониати кӯдакон се адад нақлиёти алоҳида харидорӣ ва хизматрасонӣ доранд. Бинои ошхонаи кӯдакестон алоҳида аст. Таълим ин ҷо аз рӯи барномаи инкишофи ақлонӣ бо равиши математикӣ ба роҳ монда шудааст.

Zebuniso is a successful business lady who used to be a manager in a production company. However she had always keen to be with little children and to be aware of their colorful world. Once Zebo (she is called so in her family) told her mother Hidoyat Aslonova who is one of the first business ladies of the independent Tajikistan: "What if we open a kindergarten in this beautiful three-storied building of our house? Her mother supported her daughter's initiative as she was confident that Zebo has the right skills and talent. Once Zebo decided to send her children to a kindergarten but she failed to find a right kindergarten that meets her requirements.

– "As a parent I should feel that in the kindergarten my child is waited and loved. I managed to inspire such warmth of life in "Hayot" kindergarten" – says Zebuniso.

"Hayot" kindergarten is situated on 0,30 hectares of land consisting of two three-storied buildings which has got many rooms and built with a modern design. We would like to tell some word about it. The rooms are light and cozy and surfaces are covered with wood which is ecologically friendly and do not harm the health of children. All the equipment and facilities of the rooms are delivered from Germany, Turkey, Russia and China which are meant for children of 4 to 7 years old. There are 60 children are covered with care and education in it. In the kindergarten there are classrooms for studying music, dancing, pottery, handicrafts, drawing and animals' corner and in the yard there are archeological corner and children playground. In order to provide smooth and uninterrupted delivery of children to/from the kindergarten three units of busses are obtained which deliver the children. The canteen building of the kindergarten is located separately. Education here is focused at mental development of children with particular trend in mathematics.

Лоиҳаи "Соҳибкори бонувонвоситаи васеъ намудани ҳуқуқ ва имкониятҳои занон" фаъолияти пурсамар дорад.

The Project "Women Entrepreneurship – the Way

of Extending Women's Rights and Opportunities" operates effectively

Ба амалишавӣ ва фаъолияти лоиҳаи "Соҳибкори бонувон воситаи васеъ намудани ҳуқуқ ва имкониятҳои занон", ки дар 8 шаҳру ноҳияҳои вилояти Хатлон, шаҳри Қурғонтеппа, ноҳияҳои А.Ҷомӣ, Ҷайхун, А.Балхи, Бохтар, Шаҳритус, Қубодиён ва Вахш, аз тарафи Ассотсиатсияи миллии занҳои соҳибкори Тоҷикистон бо маблағгузори Оҷонсии Рушди Байналмилалӣ Иёлоти Муттаҳидаи Амрико ба роҳ монда шудааст, ду сол пур мешавад.

Ҳадафи лоиҳа аз инҳо иборат аст:

1) Баланд бардоштани худбаҳодиҳӣ занҳо, беҳтар намудани малакаи соҳибкорӣ, дастгирӣ ва рӯҳбаланд намудани онҳо барои фаъолгардони дар соҳибкорӣ бо воситаи бартараф намудани сабабҳои камфаъолияти онҳо.

2) Расонидани кӯмак ба корхонаҳои хурде, ки занҳо идора мекунанд, нияти таъсис додани ҷойҳои нави кори ва арзиши иловагӣ доранд. Амалӣ намудани механизмҳои дастгирӣ соҳибкорӣ, аз он ҷумла сарчашмаҳои маблағгузорӣ.

3) Таъсири мусбӣ ба ақидаи ҷамъияти нисбати наъиши зан дар соҳибкорӣ бо воситаи мураттаб ва татбиқи барномаҳои таълимӣ барои занон ва ҳамкорӣ бо сохторҳои давлатӣ.

Дар давоми 2 соли фаъолият ва амалӣ намудани лоиҳа 128 омӯзиш оид ба оғози

Two years have passed since the project "Women Entrepreneurship – the Way of Extending Women's Rights and Opportunities" started its implementation with support of National Association of Business Women of Tajikistan, financed by United States Agency for International Development. It is operating in 8 towns and districts of Khatlon region: Qurghonteppa town, A.Jomi, Jayhun, A.Balkhi, Bokhtar, Shahritus, Qubodiyon and Vakhsh districts.

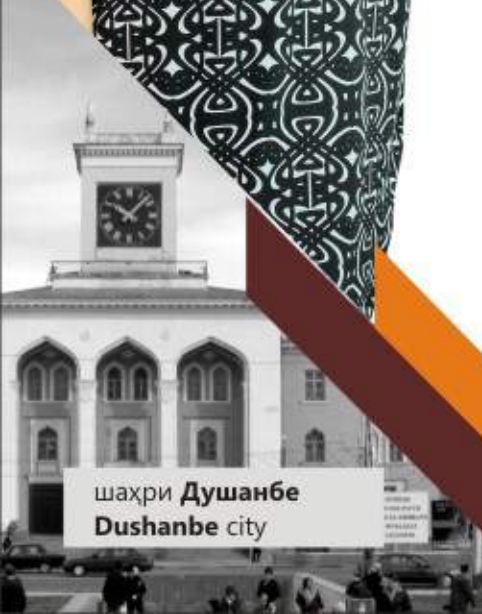
The Project Objective are:

1) To empower women who are currently economically inactive to start microenterprises through understanding the reasons why they are not participating and then working to overcome these barriers.

2) To facilitate greater access for women-owned microenterprises to value chains, new markets, and new customers, and to support business mechanisms, including microfinance.

2) To positively influence societal attitudes towards women's microenterprise, through development of coeducational business education with youth and through government.

Over two years of its operation the project has conducted 128 interviews regarding business start-up among 1916 economically inactive women, 85 trainings on agricultural

шаҳри Душанбе
Dushanbe city

тичорат (стар-ап) бо ҷалби 1916 занони аз ҷиҳати иқтисодӣ ғайри ғайри, 85 тренинг доир ба соҳаи хоҷагии деҳот бо иштироки 1236 нафар занон ва 71 омӯзиши касбӣ бо иштироки 1038 занони аз ҷиҳати иқтисодӣ ғайри ва ғайри ғайри гузаронида шудааст.

Албатта амалигардии лоиҳа дар ноҳияҳои мақсаднок ба занон таъсири мусбӣ расонидааст. Баъди иштирок дар омӯзишҳо ва дилгарм намудани онҳо ба тичорат дар ноҳияҳои ҳадафии лоиҳа 175 нафар занон фаъолияти соҳибкории худро дар соҳаҳои гуногун аз ҷумла соҳаҳои кишоварзӣ, дӯзандагӣ, хунарманди, хизматрасонӣ ва ғайра оғоз намудаанд.

Асосан дар омӯзишҳои касбӣ (дузандагӣ, қаннодӣ, машшотагӣ, омода намудани хуришҳо ва амсоли ин) доир ба баланд бардоштани сифати маҳсулоти истехсолшаванда ва ворид намудани намудҳои дигари маҳсулот ба фехристи онҳо омӯзонида шудаанд.

Дар ин давра 8 маротиба сайёҳати омӯзиши байни 89 нафар соҳибкорзанони вилояти Хатлон ва Суғд гузаронида шуд. Мақсади сайёҳатӣ омӯзишӣ ин бунёд намудани ҳамкорӣ, шабака байни соҳибкорзанон ду вилоят ва рушди соҳибкории онҳо мебошад.

Дар рафти амалишавии лоиҳа инчунин занони соҳибкор ва хунарманд ба намоиш-фуруш ямаркаҳо дар минтақаҳои гуногуни кишвар ва форумҳои байналмилалӣ соҳибкорӣ иштирок карда, бо истифода аз ин имконият маҳсулоти худро ба намоиш ва фуруш гузоштаанд ва шарикони ҳамкору мизоҷони доимӣ пайдо намуданд.

Лоиҳаи соҳибкории бонувон воситаи васеъ намудани ҳуқуқ ва имкониятҳои занон дар асоси омӯзишҳои пешакӣ ба занону бонувон оид ба оғози тичорат, рушди он, андозу андозбандӣ, ба кайдгирии соҳибкорӣ ва ғайра ёрии ҳуқуқӣ манзур намудааст.

Дар ин давра аз тарафи лоиҳа барои муаррифӣ ва руҳбаланд намудани баҳрагирандагони ғайри лоиҳа ва ба ин восита ҳавасманд намудани занони дигар ба соҳаи соҳибкорӣ, намоишҳои телевизионӣ ва мақолаҳои тарғиботӣ дар рӯномаҳои ҷумҳуриявӣ ва маҳаллӣ, ки аз таърихи муваффақияти занони соҳибкор нақл мекунад пахш ва нашр гардидааст.

sector attended by 1236 women and 71 professional trainings attended by 1038 economically active and inactive women.

Clearly this project has had a positive impact on the women in the target districts. Having attended and being inspired by the trainings about business start-up, 175 women in the target districts of the project have started their own business activity in different sectors, like agriculture, sewing, craftsmanship, service provision.

Professional training sessions covering sewing, food preparation, hairdressing, and other skills empowered women to improve the quality of products manufactured and to broaden their offerings to include new types of the products in their businesses.

To date, eight educational trips were organized for eighty-nine business women from the Khatlon and Sughd regions. Educational trips established a cooperative network among business women of two regions and developed their businesses.

In the course of project implementation business women have visited trade exhibitions and fairs in different regions of the country and international business forums. Women have taken the opportunity to exhibit and sell their products and have found partners and regular customers there.

The Women's Entrepreneurship Project has provided legal assistance in extending the rights and opportunities of women by raising their awareness about business, its development, taxes and taxation, business incorporation, etc.

The project has broadcasted TV shows and published articles in national and local newspapers with success stories of business women. As a result the project has featured active project beneficiaries and inspiring and awaking the interest of other women towards business activity.

In the course of implementation the project succeeded in establishing close cooperation with the executive agencies of the state authorities of Khatlon region and its cities and districts, as well as with international organizations and projects such as Tajikistan Agriculture and Water (USAID), Health and Nutrition (USAID), Save the Children, IMON International and successful women leaders.

Additionally, through close cooperation with the USAID Tajikistan Agriculture and Water Project the project cooperated with

Дар ин муддат лоиҳа тавонист ҳамкории худро бо мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии вилояти Хатлон ва шаҳру ноҳияҳои он, ташкилотҳои байналмилалӣ TAWA, HealthNutrition, "Наҷоти кӯдакон" бо ташкилоти қарзии хурди ИМОН Интернешнл ва занонону бонувони пешсаф ва муваффақ зич ба роҳ монад.

Ғайр аз ин лоиҳа дар ҳамкорӣ бо ташкилоти байналмилалӣ TAWA ба 20 нафар занон оид ба парвариши кӯчат дар гармхона бо технологияи муосир ҳамкорӣ намуда, ба натиҷаҳои мусбӣ ноил гардид.

Чанде пеш дар шаҳри Қўрғонтеппа дар ҳамкорӣ бо Мақомоти иҷроияи ҳокимияти давлатии шаҳри Қўрғонтеппа ва бо дастгирии молиявии Оҷонсии иттиҳоди Амрико оиди рушди байналмилал дар Тоҷикистон Маркази омӯзишии адресу атласбофӣ ва бо ташаббуси лоиҳа Маркази омӯзишии дӯзандагӣ таъсис дода шуд, ки ҳоло дар ин марказҳо омӯзишҳои касбӣ бо иштироки васеъи занон гузаронида шуда истодааст.

Барои боз бештар ноил гаштан ба мақсади вазиғаҳои лоиҳа ва муайян намудани мушкилиҳое, ки дар рафти оғози соҳибкорӣ ва ё рушди соҳибкорӣ занон дучори он мешаванд дар ноҳияҳои мақсаднок бо занон мувоҳисаи амиқ (фокус групп) гузаронида шуд. Дар рафти мониторинг маълум карда шуд, ки занон дар оғоз ва рушди соҳибкорӣ дар масоили дастрасӣ ба маблағ, набудани шароити корӣ, нобоварии мардҳо нисбати занон, надониستاني қонун ва қоидаҳои андоз ва андозбандӣ, ҳуқуқи соҳибкорӣ ва паст будани худбаҳодиҳӣ рӯ ба рӯ мешаванд. Барои бартараф кардани ин мушкилиҳо лоиҳа якҷанд нақшаҳои тарҳрезӣ намудааст.

20 women on the issues of seedling-growing in greenhouse using up-to-date technologies and with good results.

Recently, a traditional weaving training center producing Tajik adras and atlas materials was established jointly with the city government of Qurghonteppa supported by USAID funds. Currently, these centers deliver professional training courses attended by a large number of women.

To insure that the project reaches its goals and objectives and to identify the difficulties the women face in the process of enterprise activity or business development, focus groups are held in target districts. Monitoring has revealed that at the beginning and at development stage of their businesses the women face problems relating access to finance, lack of working conditions, men's distrust in women's capabilities, legal ignorance and an unawareness of tax and taxation rules. They suffer from an ignorance of entrepreneurial rights and low self-confidence. Project plan are in place to combat these difficulties.

СОҶАИ ОҶОЗИ ТИҶОРАТИ НАВ (СТАРТ АП)

START UP BUSINESSES SECTOR

Саидахон Абдураззоқова

толори ороишӣ «Нисо» ва «Шонача», ш.Хуҷанд

Saidakhon Abdurazzoqova

hair dressing saloons "Niso" and "Shonacha"

Пас аз хатми донишқадаи технологӣ бо ихтисоси иқтисодиёт ва идоракунии корхонаҳо Саидахон хост, ки фаъолияти худро ташкил кунад. Коре бошад, ки натавонанд худ, инчунин мардум низ манфиат бинанду раҳмат гуянд, - мегӯяд Саидахон Абдураззоқова. Ӯ ба лоиҳаи Бизнес-инкубатор, ки аз ҷониби Ассоциатсияи миллии занони соҳибкори Тоҷикистон амалӣ мешавад, муроҷиат намуд. Саидахон мегӯяд:

- Шавҳарам дар пешрафти кори ман нақши муҳим доранд. Боре ба ман гуфтанд, ки аз тарафи АМЗСТ барои навиштани бизнес-нақшаи беҳтарин озмун эълон шудааст. Дар озмун иштирок кардам, нақшаи тиҷоратӣ кашидам, ғолиб омадам, грант ҷудо шуд. Аз ҷониби ТАҚХ «Имон Интернешнл» ҷиҳати ба роҳ мондани фаъолияти тиҷоратӣ қарзи имтиёзноки 6,5% ҷудо шуд. Ин дастгириҳои АМЗСТ барои ман як такони бузург буд, - мегӯяд Саидахон.

Дар фурсати кӯтоҳ номи «Шонача» ҳамчун сартарошхонаи намунавии бачагона дар шаҳри Хуҷанд шинохта шуд. Номи «Шонача»-ро низ як гурӯҳи ихтиёриён (волонтер) аз хориҷа омада буданд ва пешниҳод карданд, ки шонача ин лафзи кӯдакона аст ва талаффузаш низ хушоянд мебошад. Одамон аз дуру наздик фарзандони худро ба ин ҷо барои ороиши мӯяшон меоварданд. Таҷҳизоти хизматрасониҳои толорро Саидахон аз Интернет дида, ба соҳибкории дигар фармоиш дод, ки аз кишварҳои хориҷаи дуру наздик гирифта оранд. Дар «Шонача» панҷ нафар ҷавонзон ҷой гирифтаанд. «Шонача» дар бинои бекорхобидае, ки дар маҳаллаи 34-уми шаҳр буд ҷойгир шуд. Замоне падараш онро хусусӣ карда гирифта буд. Акнун ин бино аз нав ба кор даромад. Дар шафати толори «Шонача» Саидахон инчунин барои ороиши хусни занон толори «Нисо» ташкил кард, ки дар ин ҷо низ панҷ нафар занони хунараманд бо ҷойи кор ва даромади кофӣ таъминанд. Саидахон дар шафати ин ду толор акнун фурӯшгоҳи лавозимоти мактабӣ ташкил кардааст.

After graduating the Technological University with the major Economics and Management of enterprises Saidakhon wanted to establish her own business.

- "It should be an activity from which not only me but also people could have benefit and say me thank you" - says Saidakhon Abdurazzoqova. She turned to the project Business Incubator which was implemented by the National Association of Businesswomen of Tajikistan (NABT). Saidakhon says:

- My husband plays an important role in promotion of my plans. Once he told me that the NABT announced a contest for the best business plan. I prepared a business plan, participated in the contest and won a grant. I received an easy loan from MCDO "Imon International" at 6,5% interest rate. This support of NABT was very important to me.

Over the short period of time the name of our barber's shop "Shonacha" became very famous in Khujand as a model children's barber's shop. A group of volunteers - foreign students stated that the word "Shonacha" is very easy to pronounce and very popular among children and proposed to call our shop "Shonacha". People from various parts of the town come to our hair dressers shop to get their hair cut. Saidakhon searched the equipment for her shop from the internet and placed order with businessmen to import them from other countries. Five young men found employment in "Shonacha". "Shonacha" is located in an abandoned building in the micro district 34 of Khujand. Many years ago her father used to privatize this building. Now this building is used again. Next to the "Shonacha" Saidakhon set up lady's beauty shop where five women found employment and decent income. Next to these shops Saidakhon opened a stationery shop.

шаҳри Хуҷанд
Khujand city

Ҷамроҳон Тоирова

роҳбари нуқтаи хизматрасонии "Men only" Кӯрғонтеппа head of the barber's shop "Men only", Qurgonteppa

шаҳри Кӯрғонтеппа
Qurgonteppa city

Аслан ихтисоси ӯ муҳосибӣ аст. Солҳои зиёд Ҷамроҳон Тоирова дар намояндагии яке аз банкҳои ҷумҳурӣ чун муҳосиб кор кард. Соли 2008 ба писараш келин карду ҳамин тавр бо хоҳиши худ аз кори банкӣ даст кашида, хонанишиниро интихоб намуд. Ҳашт сол ҷое кор накард ва хонаш ин буд. Дертар орзу кард, ки ҷои коре дошта бошад, ки мустақилона кор барад. Борҳо ба шавҳараш ин орзуяшро гуфт, вале ҳамоно ҷавоби рад мегирифт, ки «камие надорӣ, дам гирифта шин...» Боре бо як қораш ба идораи кумитаи маҳаллашон рафт ва дид, ки он ҷо маҳфили касбомӯзон рафта истодааст ва дар тренинг занони маҳалла роҳҳои татбиқи идея ва кашидани нақшаи тиҷоратиро муҳокима карда истодаанд. Завқаш омад ва хона рафту ба шавҳараш гуфт, ки ӯ низ бояд ба чунин тренингҳо рафта иштирок кунад. Ба қавли худаш аз кӣ камӣ дорад? Розигии аҳли оиларо ёфта, ба курсҳои омӯзишӣ рафт. Роҳҳои пешниҳоди идея ва тарзи дурусти бурдани кори тиҷоратиро омӯхт. Ҷамин тавр тасмим гирифт, ки барои занон толори ороиши хусн кушояд. Лекин вазъият чунин гардид, ки бӯҳрони иқтисодӣ ба кори муҳоҷирони меҳнатии тоҷик таъсири худро гузошт ва Ҷамроҳон медид, ки гурӯҳ-гурӯҳ ҷавонон дар шаҳр кор меҷустанд. Ҷамроҳон нақшаи тиҷоратии худро каме тағир дод. Ӯ барои мардон толори ороиши мӯй кушод. «Man Only»- чунин ном дорад, нуқтаи хизматрасоние, ки Ҷамроҳон Тоирова моҳи январӣ соли 2016 дар маркази шаҳри Кӯрғонтеппа ифтитоҳ намуд. Панҷ нафар аз ҷавонони маҳаллӣ, ки пештар ба Россия ме рафтанд, имрӯз аз ин макон ҷои кор ва маош пайдо кардаанд. Завқи кори ӯ ба атрофиёнаш, махсусан келину духтараш бетаъсир намонд. Келинаш кашададӯзиро ёд гирифта, бо қуроқдӯзиву ороишоти дигари милли машғул аст. Духтараш, ки хатмкардаи факултаи забонҳои хориҷӣ мебошад, чанде пештар дар шаҳри Кӯрғонтеппа Маркази омӯзиши забонҳоро таъсис дод, ки ин иқдом баҳра аз кори модар буд. Ҷамроҳон Тоирова тасмим дорад, ки акнун дар дигар ғушаи шаҳр нуқтаи хизматрасонии толори ороиши занону арусонро кушояд. Ӯ аини замон барои иҷрои ин кор кӯшиш дорад.

Hamrokhon Toirova

Hamrokhon Toirova majored in accounting, and for many years she worked in the representative office of a bank.

In 2008, a major life event occurred: she organized her son's wedding, and then left her work in bank and became a housewife. For eight years she did not work outside her home. In time, her desire grew greater to develop her own business and manage it independently. She shared her idea with her husband again and again, but his response was always: "You live in prosperity, just enjoy your time and have a good rest." Finally she felt the need to do something to move forward, and she went to the office of the local neighborhood committee. There she encountered an ongoing professional training, and observed that women from the neighborhood were discussing ways of implementing business ideas and drafting new business plans. This captivated her interest, and she came home and informed her husband that she needed to attend those trainings. After all, she could do what those women did with the same result. After getting her husband's permission she started attending the business training courses. During the trainings she learned how to present an idea and how to manage a business properly. Consequently, she decided to open a beauty shop for women.

However, the financial crisis had left many Tajik labor migrants mired in unemployment and Hamrokhon saw how groups of young men were in search of work in the town. Hamrokhon made some changes in her business plan. In January 2016 she opened barber's shop in the center of Qurgonteppa and called it "Men Only." Five young men – local residents, who travelled to Russia for work before, now have found new workplace and gainful employment.

Her enthusiasm had influence upon her relatives, especially her daughter-in-law and her daughter. Hamrokhon's daughter-in-law mastered the technique of chain-stitch embroidering and starting working in scrap-sewing and other national design work. Her daughter, a graduate of a foreign language faculty, recently opened a Language Training Center in Qurgonteppa, and her initiative was supported by her mother's business activity. Now Hamrokhon intends to expand as an entrepreneur by opening a beauty center for women and brides in another part of the city and has started taking steps to get this new business started.

Дилрабо Иномҷонова

оҷонсии идонаи «Аниса», ш. Хуҷанд holiday agency "Anisa", Khujand city

Дилрабо тӯи фарзандон дошт. Меҳмонон даъват шуда буданд, вале чунин серкор шуданд, ки натавонист Дилрабо орзуву ормони дилашро амааалӣ созад. Ҷамон айём тасмим гирифт: оё оҷонсие ҳаст, ки чунин чорабиниҳои идонаи мардумро хизматрасонӣ намояду ташвиши маъракадоронро камтар созад. Маълум шуд, ки дар шаҳр ташкилоте нест, ки чунин хизматгузориҳоро барои одамон пешниҳод кунад. Аз ин рӯ ҳуди Дилрабо тасмим гирифт, ки ин корро ташкил кунад.

Боре тариқи телевизиони СМ-1 ман дар бораи озмуни бизнес-нақшаи беҳтарин, ки аз ҷониби Ассотсиатсияи миллии занони соҳибкори Тоҷикистон ташкил шудааст, оғай пайдо кардам, - меғӯяд Дилрабо Иномҷонова. Ман идеяи ташкил кардани оҷонсии идонаро чун нақшаи тиҷоратии худ пешниҳод кардам ва хушбахтона он дастгирӣ ёфт ва ман низ яке аз ғолибони ин озмун будам.

Дилрабо аввалҳо дар манзили истиқоматияш зиста, фармоишотро дар ҷамон ҷо қабул мекард. Баъдан бо васеъ шудани имкониятҳо ва зиёд шудани муроҷиаткунандагон ӯ дар маркази шаҳр аз ошонаи якуми биноҳои истиқомати хучраеро барои дафтари корӣ ба иҷора гирифта, қорашро давом дод. Ташкили чунин коре, ки таҷриба надошт, дар аввал мушкил буд. Дилрабо меғӯяд:

Маро ба тренингҳои Бизнес-инкубатор даъват мекарданд. Ин бисёр самарабахш буд. Дар он ҷо чӣ тавр ташкили кор, ҳуҷҷатгузорӣ, мулоқот бо намояндагони идораҳои андоз, стандартикунонӣ ва сертификатсия ва амсоли дигар бароям дари имконияту боварию мекушод. Ман донишҳои ҳуқуқиву молиявӣ худро такмил додам.

Дар ин кор Дилрабо мисли худ нафарони ҳамақидаву ҷӯяндагони навгониро пайдо кард. Авалан шавҳараш Аюбҷон, ки худ наворбардори касбӣ аст, дастгирӣ намуд. Сониян бародару дӯгонаҳояш ӯро пайравӣ намуданд. Ба қавли худаш, агарчи наворанд, вале аллакай дар бозори хизматрасониҳо ҷойгоҳи худро пайдо карда истодаанд. Дар ин кор муҳим мизоҷро шунида, қонеъ карда тавоништан аст, меғӯяд Дилрабо.

Dilrabo Inomjonova

holiday agency "Anisa", Khujand city

Dilrabo was going to arrange the party of her children. Guests were invited however she was so busy with other arrangements that could not find time for making her dreams come true. Following the party she started to find any holiday agency which would arrange holiday events of people and release the initiators of celebrations from decoration works. She found out that there was no any agency to provide such services. Dilrabo decided to organize this type of business.

One day I learned via local TV SM-1 about the contest for the best business plan initiated by the National Association of Business Women of Tajikistan, - Dilrabo Inomjonova told. - I suggested my idea of holiday agency as a business plan and luckily my idea was supported and I became the winner of the contest.

At the start Dilrabo received orders in her own house. Later, as her opportunities grew and the number of clients increased she rented an apartment on the ground floor of dwelling house located in the center of Dushanbe and kept on her business. At the very beginning she faced difficulties in organizing of a business unknown to her. Dilrabo stated:

I was invited to the trainings of Business incubator. That was a quite efficient event for me, since I learned how to organize business, documentation, how to deal with representatives of tax agencies, standardization and certification administrations. Due to trainings I have expanded my opportunities and felt more confident. I have improved my legal and financial knowledge and skills.

Having attended the trainings Dilrabo encountered like-minded persons and innovators. Initially, her husband Ayubjon, a professional cameraman supported her in running this business. Later, her brother and friends followed her. Dilrabo noted that though they had a little experience nevertheless they are already finding their place in the service market. It is important to hear client's needs and satisfy them, - Dilrabo told.

шаҳри Хуҷанд
Khujand city

Лола Каримова

Оҷонсии идонаи «Ситораи осмон»,
ш. Душанбе

шаҳри Душанбе
Dushanbe city

Лола ҳанӯз замони мактабхонияш синфашонро оро меод. Барои ин кораш таҳсин мешунид, ё на, лекин хостаи дилашро иҷро мекард. Ҳатто пас аз хатми донишгоҳи славянӣ падару модараш интизор буданд, ки Лола аз паи касби ҳуқуқшиносӣ меравад, лекин ин тавр нашуд. Лола гуфт, ки оҷонсии идона ташкил мекунад. Азбаски падару модараш дар Маскав истиқоматдоранд, ҳайрон монданд ва аз хоҳараш Наргис пурсиданд. Наргис аз қиссаи чунин самтро интихоб кардани Лола чунин гуфт:

- Падару модарам ҳайрон буданд, ки ба Лола чӣ шуда бошад? Гузашта аз ин чаро Лола якравӣ карда, касбиро, ки барояш ношинос аст, интихоб кардааст. Танҳо ман ӯро мефаҳмидам. Ба онҳо ҷавоб додам, ки Лола ин корро иҷро карда метавонад. Ман ба ӯ боварӣ дорам.

Лола аз ошёнӣ якуми яке аз биноҳои истиқомати маркази Душанбе як хонаи ду ҳуҷрагиро ба иҷора гирифта корро сар кард. Дар мавсими тӯю маросимҳо ва идҳои мардумиву соҳавӣ ҳамеша серкор аст. – Гоҳ мешавад, ки то поси шаб истода барои иҷрои фармоишоти мизочон меҳнат мекунем, мегӯяд Лола Каримова. Ин меҳнати шабонарӯзии мо самарайи нек дорад. Мардум ба мо «рахмат, хурсанд кардед, мо розием» мегӯянд. Ин хушбахти нест?

Ба ғайр аз ороиши саҳнаву толорҳо дар иду маърақаҳо, гурӯҳи эҷодии Лола Каримова инчунин бо маҳсулоти ҳунароҳои дастисохт машғуланд. Масалан кӯзаҷаеро бо тангаҳои ширешшуда оро медиҳанд, ё ҳар гуна лавозимоти рӯзгорро тавре моҳирона месозанд, ки ҳайрон мемонед, ки чӣ тавр ақли одамай ба чунин эҷоз расидааст.

Лавозимоти заруриро агар пайдо кард аз дохил меҳарад, вагарна дар бештари ҳолат бо воситаи Интернет мағозаҳо, ё фармоишоти алоҳида бо воситаи падару модараш аз Маскав меорад.

Лола барои худ ва кормандонаш тренингҳои омӯзишӣ мегузарад, зеро замона пеш меравад ва ҳамқадами он бояд буд.

Lola Karimova

holiday agency "Sitorai Osmon", Dushanbe city

In school years it was Lola who arranged her classroom on holidays. It made no difference whether she was rewarded for that or not, she just enjoyed what she did. Even upon graduation from Slavonic University her parents expected that Lola would become a lawyer, but she did not justify their expectations. Lola told that she would organize a holiday agency. As her parents live in Moscow they could not realize her choice and asked the matter from her sister Nargis, who explained why Lola chose this kind of business:

- My parents wondered what happened to Lola. Why did she choose a business which is unfamiliar to her? I responded to them that Lola could manage to carry out this work. I was fully confident in her capabilities.

Lola rented a two-room apartment on the ground floor of one of the dwelling houses in Dushanbe and started her business. She is always busy in the period of wedding parties and corporate holidays. – There were times when we worked till midnight and performed the clients' orders, - told Lola Karimova. Our day and night activity brings its yield. Customers thank us and say we caused joy to them. These are happy moments, aren't they?

Lola's creative teamwork arranges the scenes and halls for holidays and parties, besides they are engaged with producing of national handicrafts. For instance, they decorate a petty jug with glued coins or so skillfully shape home appliances that one may wonder how a human can create such handmade objects.

Usually Lola purchases the needed accessories in homeland, and if they are not available she orders them via Internet shop or by special order from Moscow with the help of her parents.

Lola attends training sessions together with her team members, since she considers that in the time of progress one needs to keep up to date.

Муҳаббат Маҳкамова

гулпарвар, н. Б. Ғафуров

Дар манзили истиқоматияш зиёда аз 70 номгӯи гулҳоро парвариш мекунад. Ин касби авлодӣ аст ва барояш аз падараш ба мерос гирифтааст. Модараш Қумринисо то имрӯз дар ин кори фарзандаш ӯро дуои нек ва раҳнамунӣ мекунад. Муҳаббат Маҳкамова аз ин пештар дар вазифаҳои роҳбарикунандаи ноҳия кор кардааст. Лекин ҳамеша бо гулпарварӣ робитаи ҳосае дошт. Дар манзили истиқоматияш, ҳавлиҳои бародаронаш ва манзили падару модараш плантатсияҳои гулпарварӣ дорад. Гулҳояшро ном ба ном медонад ва номҳои аҷоибдоранд. Ҳар сол ҳамроҳи модараш ба давлатҳои хориҷаи дуру наздик рафта, тухмиҳои наву тозаии гулҳоеро, ки ба иқлими мо мутобиқ аст, месабзанд, гирифта меорад. Инчунин аз мавзеи Шаҳристони вилояти Суғд низ қитъаи замин дорад, ки дар он намудҳои гуногуни гулҳоро вобаста ба шароити иқлимашон парвариш мекунад. Дар чандин озмуну фестивалҳои гул ширкат варзида, ҷойҳои намоёнро ишғол кардааст. Дар рӯ ба рӯи манзили истиқомати додараш инчунин қитъаи заминеро ба иҷораи дарозмуддат гирифта, дар он майдончаи таҷрибавӣ бунёд кардааст. Фармоишоташ гуногун аст ва бештар характери мавсимӣ дорад. Фаъолияти онҳо асосан оилавӣ аст, ки ҳудуди 7-8 нафарро фаро мегирад. Дар мавсими зиёд шудани фармоишот Муҳаббат Маҳкамова коғарони кироеро ба ҳамкорӣ даъват мекунад. Доимо дар ҷустуҷӯ аст ва навъҳои гуногуни гулҳоро оварда, бозори харидорони онро низ муайян мекунад. Дар маркази шаҳри Хуҷанд дар нуқтаи гулфурӯшӣ дӯкони ҳудро ташкил кардааст, ки гулҳояшро ҳар субҳ тари тоза ба он ҷо мефиристад. Чанде пештар тариқи телефонӣ хабар расонид, ки иттиҳодияи гулпарварии Муҳаббат Маҳкамова бо ширкати эронии гулпарварии «Salmoni Flower Company» шартномаи ҳамкорӣ бастанд. Бо ифтихор баён дошт, ки ин ширкати бонуфузи эронӣ дар Аврупо маъруф аст ва сеюмин шартномаи ҳамкорӣ он бо кишварҳои ИДМ - пас аз Россияву Туркманистон мебошад.

Muhabbat Mahkamova

floriculturist, B. Gafurov district

Muhabbat Mahkamova grows over 70 sorts of flowers in her house. Floriculture is a hereditary occupation and she mastered flower growing from her father. Her mother Qumriniso is still engaged in this work and gives advices to her children blessing them to this business. Formerly, Muhabbat Mahkamova held executive positions in public authority of the district, but floriculture had always been of her principal concern. Flower plantations are organized in her own house, as well as in the houses of her brothers and parents. She knows each sort of her flowers, which have interesting names. Every year she travels abroad accompanied by her mother and brings new seeds of flowers which can grow in our climate. Besides, she owned land plot in Shahrison, Sughd region, where she grows various sorts of flowers. Muhabbat has participated in numerous flower competitions and festivals and won awards. She had taken a land plot located in front of her brother's house for long-term lease where she organized a demo plot. She receives different orders and most of them have seasonal feature. Floriculture is their family business composed of 7-8 members. In the period of the spate of orders Muhabbat Mahkamova hires wage laborers. She constantly searches new ways of business; she imports new seeds of flowers and finds their customers. Muhabbat opened a flower-shop in the center of Khujand city and every morning she sends there her fresh flowers. Recently Muhabbat Mahkamova informed via phone that her flower growing company concluded cooperation treaty with Iranian flower growing company "Salmoni Flower Company". She told with proud that this prestigious company is well-known in Europe and that was its third treaty with CIS countries – after Russia and Turkmenistan.

ноҳияи Б.Ғафуров
B.Gafurov district

аз "ФАРАХ" то "ФАРАХ"

from "FARAH" to "FARAH"

■ Меҳрубон Ахмедова

роҳбари боғчаи бачагонаи "Донояк",
нимфиналисти озмуни
"Фараҳ-2014"

Хушнуд аз онам, ки дар озмуни Фараҳ – 2014 иштирок намуда будам. Озмун ба ман бисёр чизҳоеро дод, ки ман онро чашмдор набудам. Ман соҳибкори худро навакак оғоз намуда будам ва гумон намекардам, ки аз ҳамаи марҳилаҳои он мегузарам. Бахтам омад кард ва ман то давраи ниҳой роҳ ёфтам. Ман бо занҳое шиносои пайдо кардам, ки онҳо бо соҳибкори калон машғул буда онро роҳбарӣ мекунанд. Дӯстони бисёре пайдо кардам, чӣ аз Тоҷикистон, чӣ аз кишварҳои хориҷа ва бо онҳо то имрӯз мубодилаи таҷриба мекунам, бо онҳо машварат мекунам ва баъзан худам ба бархе аз масоил ба онҳо машварат медиҳам. Ба шарофати озмун бовариам ба худам афзуд ва эътиқодам ба соҳибкориам зиёд шуд. Мо занҳо набояд аз мушкилоти зиндагӣ ва соҳибкори ҳаросем охир мо ба ҳама кор қодирем: ҳам оила ташкил намоем, ҳам фарзандонро тарбия намоем ва инчунин саҳми худро дар рушди иқтисодиёти давлати худ гузорем. «Зан бо як даст гаҳвораро меҷунбонад, бо дигараш бошад тамоми коҳинотро!». Таманно дорам, ки имсол боз як ахтаре дурахшон гардад! Занҳои меҳрубон, дар озмуни Фараҳ 2016 иштирок намоед, бо таҷрибаи худ дигаронро ошно намоед, дар бораи худ ва дар бораи соҳибкори худ ҳарф занед. Ба ҳамаи шумо муваффақият мебоҳам.

I was very happy to participate in Farah-2014 contest, which gave me lots of new means which I haven't expected. I was at the stage of business start-up and could not even imagine that I would go through all phases of the contest. But I was fortunate and reached the final. I got acquainted with other women who run huge and serious businesses. Due to this contest I found many friends both in Tajikistan and from abroad with whom I share experience to the present. I take their advice and sometimes can consult in various spheres. Thanks to the contest I have become more confident in my potential and in business. We – the women should not fear for complexities we face in our life and our business, we can do everything, after all: to make a family, to bring up children and to contribute to economic development of our country. "Woman can rock the cradle with one hand and rock the whole universe with the other one!" I wish that one more bright star came out this year! Dear ladies, take part in Farah-2016 contest, share your experience and tell about yourself and your business. Good luck to you!".

■ Азизмо Махмадиева

роҳбари хочагии деҳкони «Ширин»
н. А. Чоми, нимфиналисти
озмуни "Фараҳ-2012"

Иштирок дар озмуни Фараҳ-2012 пеш аз ҳама ба ман ҷаросат бахшид. Таҷриба дод. Муносибатҳои дӯстона ва кории маро бо дигар соҳибкорзанони минтақаҳои гуногуни кишвар пайваست. Илҳомамро нисбат ба пешаам афзуд. Ва 1,5 га зардолубоғам ба 6 га расид. Ба ташкилкунандагони Озмуни Бонуи соҳибкори сол «Фараҳ-2012» миннатдории худро мерасонам, ки мо занҳоро дастгири мекунанд ва барои беҳтар намудани фаъолиятҳои ҷиҳати худро мерасонанд.

Having participated in Farah-2012 I have firstly become more courageous. Secondly, I gained experience. Friendly relationships and business ties connected me with other business women from different regions of the country. I have become more inspired. 1,5 hectares of my apricot orchard has grown to 6 hectares. I want to express my gratitude towards initiators of the contest for "The Best Woman-entrepreneur of the Year Award Farah-2012" for their support of women and for their assistance in improvement of our business activity.

■ Azizmo Mahmadiyeva

Head of the farm holding
"Shirin", A. Jomi district,
semifinalist
of "Farah-2012"

■ Муҳаббат Ҷабборалиева

роҳбари мактаби хусусии №1,
ғолиби озмуни "Фараҳ-2014"

Соли 2014 ман нахустин бор дар бораи ҷоидаи «Фараҳ 2014», озмуни соҳибкорзани сол фаҳмидам ва тасмим гирифтам, ки дар ин озмун иштирок намоям. Саволнома ро пур кардам ва барои бо соҳибкори ман шиносои пайдо кардан гурӯҳи коршиносон ташриф оварданд, сипас фаъолияти маро дар филҳми кӯтоҳ дар бораи соҳибкорзанҳо нишон доданд. Вақте ки аз байни ин қадар соҳибкорзанон маро ҳамчун ғолиби озмуни «Фараҳ 2014» интихоб намуданд, хурсандиам ҳақду қанор надошт. Ман бо соҳибкорзанони наҷибе ошноӣ пайдо кардам. Дар рафти вохӯриҳо ва сафарҳо мубодилаи афкор намудем, чизеро аз онҳо омӯхтам, чизеро онҳо аз ман ёд гирифтанд. Иштирок дар озмуни «Фараҳ 2014» маро ба ҳаёт ва фаъолияти минбаъда рӯҳбаланд намуд, ба худ бовари пайдо кардам ва эътиқодам нисбати худ зиёд шуд, маро ба адои корҳои хуб илҳом бахшид, хостам ба таври нав зиндагӣ кунам, сӯи фатҳи қуллаҳои нав майл намоям, худам ва қорамро ба сӯи беҳбуд таҷдид диҳам. Меҳостам ба ташкилкунандагони озмун миннатдории худро баён намоям ва шукргузори тақдир мебошам, ки бо чунин занони номдор аз қабиле Гулбаҳор Маҳкамова, Санавбар Шарипова ва Муҳаббат Нозимова. Мамнун аз онам, ки ба чунин ҷоидаи олии мушарраф гардидам. Дар ҷаҳорҷӯбаи озмун ба шарофати АМЗСТ ман ба Туркия барои мубодилаи таҷриба сафар намуда бо соҳибкорзанони турк шинос шудам. Таҷрибае, ки аз соҳибкорзанони турк гирифтам дар қори худ истифода мебарам. Инчунин барои мубодилаи таҷриба соли гузашта ба вилояти Хатлон сафар дошам, ки он ҷо боғчаҳои мактабҳои

хусусиеро, ки занон роҳбари мекунанд ташриф намудам. Орзумандам, ки ҳаммаи занон дар озмуни «Фараҳ 2016» иштирок намоянд ва ғолибият ба даст оранд.

In 2014 I learned about the contest for "The Best Woman-entrepreneur of the Year Award Farah-2014" and decided to participate in it. I have filled in the questionnaire and a commission of experts has come to get acquainted with my business, then my activity was covered in a short film about women-entrepreneurs. I was happy to be selected as a winner of Farah-2014 from among successful women. I got acquainted with wonderful women entrepreneurs. In the course of the meetings and trips we shared our experience to each other. Participation in Farah-2014 contest encouraged me in my future life and work; I became more confident and was inspired for good deeds, I wished to start new life, strive for getting better and making my business better. I want to thank initiators of the contest and I thank my lucky stars that I was honored to participate in this contest and get encounter legendary women like Gulbahor Mahkamova, Sanavbar Sharipova, Muhabbat Nozimova. I was happy to get this award and become a winner. Due to NABWT I visited Turkey in the frame of the contest skill-sharing and got acquainted with women-entrepreneurs from Turkey. I apply my knowledge which I obtained from Turkish business ladies. Besides, last year I traveled to Khatlon region for skill-sharing and visited private schools and kindergartens managed by women. I wish all women to take part in Farah-2016 contest and gain victory.

■ Ҳусния Шоинова

роҳбари қорҳонаи зарғари
«Майрамбӣбӣ»-и шаҳри Қӯрғонеппа, нӣмфиналисти
озмуни "Фараҳ-2014"

Ростӣ, маҳз пас аз ҳамин озмун дар фаъолияти соҳибқорӣ рӯҳу илҳомӣ тоза гирифтам. Зарғар будам, илова бар ин боғдор шудам, ҷакандӯзу қуроқдӯз шудам, дар гирду худ қариб 60 нафар занро ҷамъ оварда, ба қор қабул намудам. Ҷанде пеш духтарам ба гирифтани гранти Президенти ноил шуд ва 6 нафар бонуи маъҷубро низ бо қор таъмин намудем.

Нӣмфиналист ҳам бошам, ба ман АМЗСТ диплом ва тӯҳфаи хотиравӣ тақдим намуд ва аз он хеле хушнуд шудам. Ҷамчунин маро ба Ҳуҷанд даъват намуданд ва маҳсули дастамро ба намоиш гузоштанду онро дар як маҷаллаи бонуфуз ҷоп намуданд. Ман ба роҳбарият ва қормандони АМЗСТ барои дастгирияшон изҳори сипос мекунам ва барои гузаронидани Озмуни наватии Бонуи соҳибқори сол Ҷоидаи «Фараҳ-2016» муваффақиятҳо хоҳонам.

To say the truth, due to this contest I got inspired for business activity. I was a jeweler; then I planted an orchard, besides I sewed chakan clothes and got engaged in patchwork. I invited about 60 women for my business. Recently my daughter was awarded a presidential grant and we provided job-places for 6 disabled women.

Though I reached semifinal only, but NABWT issued diploma to me with consolation gift, for which I feel happy. In addition, I was invited to Khujand city and my products were exhibited and one prestigious magazine printed an article about my handicraft products. I express my gratitude towards the management and staff members of NABWT and wish them good luck in holding the next contest for "The Best Woman-entrepreneur of the Year Award Farah-2016."

■ Husniya Shoinova
director of jewelry workshop
"Myrambibi", Qurghonteppa,
semifinalist
of "Farah-2014"

Фараҳ-2016

Муаллифи ғоя ва лоиҳаи Озмуни Бонуи соҳибкори сол Ҷоизаи "Фараҳ" **Гулбаҳор Махкамова**
Директори генералии ТАҶХ "ИМОН ИНТЕРНЕШНЛ",
Раиси Райёсати Ассотсиатсияи миллии занҳои соҳибкори Тоҷикистон, номзади илмҳои таърих

Кумитаи тадорукот

Гулбаҳор Махкамова, Раис
Саодат Ғиёсова, Ҷонишини Раис
Малика Мирзобаҳодурова, Ҷонишини Раис

Комиссияи экспертӣ

Абдурахмон Хусейнов, Раиси ассотсиатсияи соҳибкорони вилояти Сугд
Алмаз Сайфутдинов, Мушовир оид ба масъалаҳои иқтисодӣ, Сафоратхонаи ИМА дар Тоҷикистон
Кахрамон Бакозода, Директори Маркази тадқиқоти "Зеркало"
Ситора Бобочонова, Менечери миллии Бонки Аврупои таҷдид ва рушд
Каримбаев Фаррух, Мутахассиси калони бахши агро ва молия, WBG
Наима Бобоева, Хунарманд, тренер
Саффо Исаева, Мушовири WBG, IFC
Мухаррам Дадобоева, Дизайнер, мудири кафедра, ДДХ ба номи Б. Гафуров
Гулнора Юсупова, Декани факултаи иқтисод, ДДТ дар Хучанд
Азизабону Мавлонова, Мушовири мустақил
Рангина Назриева, Мушовири мустақил
Замира Самадова, Директори ЧДММ "Имкон Консалтинг"

Шӯрои васоят

Шарипова Санавбар Маруфовна, Раиси Шӯрои Васояти Озмуни Бонуи соҳибкори сол Ҷоизаи "Фараҳ"
Ғаффорӣ Назира Абдуллозода, Муовини Раиси вилояти Сугд
Хидирзода Махфират, Муовини Раиси вилояти Хатлон
Нигина Анварӣ, Муовини Раиси Кумитаи давлатии Сармоягузорӣ ва идоракунии амволи давлатии ҶТ
Косимзода Идигул Тағо, Раиси Кумитаи кор бо занон ва оилаи назди Ҳукумати ҶТ
Муинзода Мавсумахон, Муовини Раиси Кумитаи кор бо ҷавон, варзиш ва сайёҳии назди Ҳукумати ҶТ
Лора Чизму, роҳбари гурӯҳи рушди иқтисодӣ USAID дар Тоҷикистон
Бобоев Мухаммади, Мушовири Бонки Рушди Осие оид ба масъалаҳои иқтисодӣ
Мансурӣ Дилрабо, Вакили Маҷлиси намояндагони Маҷлиси Олии Ҷумҳурии Тоҷикистон

Farah-2016

Concept of competition The best woman entrepreneur of the year Award "Farah" is created and designed by **Gulbakhor Makhkamova**, CJSC MDO "IMON INTERNATIONAL" NABWT Board CVairman, Ph.D on History

Organisational Committee

Gulbakhor Makhkamova, Chairman
Saodat Giasova, Deputy Chairman
Malika Mirzobakhodurova, Deputy Chairman

Expert Commission

Abdurahmon Huseinov, Head of association of entrepreneurs of Soghd oblast
Almaz Saifutdinov, Economic/Commercial Specialist, Embassy of the United States of America in Dushanbe
Kakhramon Bakozoda, Director of center of sociology research "Zerkalo"
Sitora Bobojonova, National Program Manager, EBRD
Farrukh Karimbaev, Agri-finance Specialist, WBG
Naima Boboeva, Artisan, trainer
Safro Isaeva, Consultant WBG, IFC
Muharram Dadoboeva, Designer, Head of department, Khujand State University
Gulnora Yusupova, Dean of economic faculty, Tajik State University in Khujand
Azizabonu Mavlonova, Independent Consultant
Rangina Nazrieva, Independent Consultant
Zamira Samadova, Director of "Imkon Consulting"

Board of Trustees

Sharipova Sanavbar Marufovna, Chairman Board of Trustees of Competition women entrepreneur of the year Award "Farah-2016"
Ghaffori Nazira Abdullozoda, Deputy Chairman of Sughd province
Khidirzoda Makhfirat, Deputy Chairman of Khatlon province
Nigina Anvari, State Committee on Investment and Property of RT, Deputy
Kosimozoda Idigul Tago, Chair of the Committee on Women And Family Affairs under the Government of RT
Muinzoda Mavsumakhon, Deputy Chair of the Committee of Youth Affairs, Sport and Tourism under the Government of RT
Laura Chizmo, USAID Economic Growth Team Lead
Boboev Muhamadi, ADB Economic Officer
Mansuri Dilrabo, Deputy of Majlisi Namoyandagon Majlisi Oli of the Republic of Tajikistan